

Néző • Pont

IRODALOM – KULTÚRA – MŰVÉSZETEK

XI. évfolyam – 2016. május

KIÁLLÍTÁSOK

Dudás Gyula emléktárlata Vaján
Komiszár János állandó gyűjteményei Máriapócon
Gaál András jubileumi kiállítása Csíkszeredában
Holló László, Vencsellei István és Boncsér Árpád Tiszadadán

MARGÓ ÉS VENDÉGSÉG

Dusa Lajos, Faggyas István, Nagy Gábor Miklós,
Ötvös László, Sólyom Sándor, Sziki Károly, Tar Károly,
Ványai Fehér József, írásai
P. Szabó Ernő a XXV. Debreceni Tavaszi Tárlatról
Fodor Menta Tóth György gömöri fotográfiáiról
A Magyar Örökség Díjas É Kovács László
Szakolczay Lajos, Tóth Dénes Árpád könyvei
Nemzet – Sors – Identitás:
tanulmánykötet a 60 éves Bertha Zoltán tiszteletére

VITÉZ FERENC
irodalmi és művészeti
folyóirata

71. kötet

Néző • Pont

IRODALOM – KULTÚRA – MŰVÉSZETEK

VITÉZ FERENC

folyóirata

Debrecen, XI. évfolyam; 2016. május

(71. kötet; 53. megjelenés)

A KÜLÖN SZERZŐI NÉVVEL NEM JELÖLT KÖZLEMÉNYEKET ÍRJA,
VALAMINT SZERKESZTI ÉS KIADJA:

VITÉZ FERENC

✉ ferko824@gmail.com; vitez.ferenc@drhe.hu

📍 Vitéz Ferenc PhD – 4027 Debrecen – Füredi út 67/B. Fszt. 2.

☎ +36-20/965-2921

A Néző • Pont archívum fellapozható
a www.licum.hu oldalon és az Országos Széchényi Könyvtár
Elektronikus Periodika Archívumában (www.epa.hu)

ISSN 1788–8034

A Kulturális Örökségvédelmi Hivatalnál a 163/2314/2/2011. számon nyilvántartva.

A folyóirat árus forgalomba nem kerül, de megrendelhető.

NYOMTA: KAPITÁLIS KFT. – FELELŐS VEZETŐ: IFJ. KAPUSI JÓZSEF

A FOLYÓIRAT 71. KÖTETÉNEK LAPZÁRTÁJA 2016. ÁPRILIS 4-ÉN VOLT.

Várkonyi Károly
grafikusművész (1913–2001)
anyák napi alkalmi grafikája
1940-ből (op. 133)

Előfizetési felhívás a Néző • Pont 2016. évi megrendeléséhez

A folyóirat 2016. (XI.) évfolyama második kötetét (a 70. után a 71. kötetet / 53. megjelenést) tartja kezében, és fogadja köszönetemet addigi figyelméért, szeretetéért!

Az új évfolyamhoz változatlan feltételekkel, sorozatonként **5.000 Ft.** előfizetői áron juthat hozzá, mely magában foglalja a postaköltséget és az év második felében megjelenő előfizetői ajándékkötetet is.

A további tervezett megjelenések:

72. kötet: június; 73-74. kötet: augusztus–szeptember; 75. kötet: november; ajándékkötet (*Toronyosztár* – a *Kis esti könyv* folytatása): 2015 őszén.

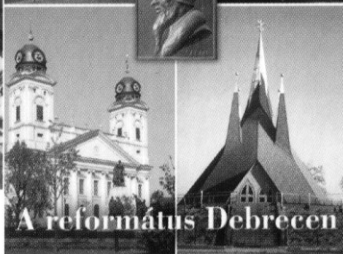
Az előfizetési díj átutalható az alábbi számlaszámra:

dr. Vitéz Ferenc / OBERBANK AG. / 18400010–03516724–61000016

elküldhető postán a dr. Vitéz Ferenc – 4027 Debrecen, Fűredi út 67/B. fszt. 2. címre vagy befizethető személyesen.

Kérem, hogy tüntessék föl a számlázási címet is!

KÖSZÖNÖM MINDAZOKNAK AZ ÉRDEKLŐDÉSÉT, SEGÍTSÉGÉT, AKIK MÁR BEFIZETTÉK
A 2016. ÉVI MEGRENDELÉS VAGY TÁMOGATÁS ÖSSZEGÉIT!

A református Debrecen

KÉPESLAP A REFORMÁTUS DEBRECENRŐL
FOTÓ: DR. NAGY ATTILA (KIADJA: UROPATH BT.)

ABSZTRAKT

(A Mútermi noteszlapokból *Uzonyi Ferenc képei előtt*)

XII.

Rózsa fénnyel
incselkedtél,
azt hitted, hogy
rózsa lettél.

Most már tudom,
mese voltál,
játszottál csak
teli holdnál.

Arcom sáros,
szívem szakadt,
magam vagyok
az ég alatt.

XIV.

Botorkálunk még a nyárban,
lábunk alatt zörögnek
a tavalyi lombok.

Ez a nyár is feltündöklük még
az elmúlásban egyszer,
s megriadnak a csontok,
mikor táncolni kell
egy maszkos idegennel.

XV.

Kinézek az ablakon:
szobámban ősz van,
a kertben még a július dönög,
csak a juharfa sárguló levelei érzik,
hogy magányomban sokat gondoltam
a rejtekükben szerelmeskedő
madarakra.

XVI.

Megállsz mellettem,
hervadó virág vagy,
s mellkasomba szorult
egy lassú gondolat,
hogy színes szirmaid helyett
miért csodáltam inkább
az alkonyatba fekvő
messzi dombokat?

XVII.

Ez már az öregedés jele,
hogy nem mernék hemperegni
októberi falevelágyon.

Ezer színű meghalás lennék én is,
mielőtt beragasztana valaki
egy emlékkönyvbe,
s ciklámenszínű párával
sóhajtaná tele a hajnalra kihűlt
hálósobát.

UZONYI FERENC:
ABSZTRAKT – X.

EXPRESSZÍV LÉLEKAKTOK: UZONYI FERENC ABSZTRAKTJAI

Uzonyi Ferenc absztraktjai, melyeket a debreceni művész – a figurális és természetképeket, városentriőröket, portrékat nagyrészt mellőzve – két éve fest, tulajdonképpen expresszív lélekaktok. Hiszen nem a test, hanem a lélek vetkőzik meztelenre, indulatok lobognak a képek festékbőréen. Szorongások és haragok, csalódások és rácsodálkozások, felszikkázó vágyak s fojtott könnyek tündökölnek-kavarognak-sikonganak-hörögnek, a figura kényszerétől megszabadulva, asszociatív látomásos kompozíciókat hozva létre. Szinte naponta születik ilyen kép – viszonylag nagyobb méretű festmény: látszólag dekoratív kellék, melynek a modern lakásokban ugyanúgy ott van a helye, mint a világ nagyvárosainak múzeumi gyűjteményeiben. Mégsem „kellék”, hanem mindegyik kép drámai főszerep. Sorsot hordoz, színekbe és ébredés-geztusokba kódolt világmodell. Uzonyinál az absztrakció egyrészt a kimondást segítő, a bűntől való szabadulást, katarzist szolgáló stíluseszköz, s még inkább egy fajta nyílt álca: színrétegekbe, jelekbe, nyomokba rejtőzik – hogy mindenki lássa.

NAGYBÁNYA ÉS VAJA ELKÉPZELT VALÓSÁGAI

*Dudás Gyula festőművész
emlékkiállítására Vaján*

Dudás Gyula festőművész február 22-én (a vajai nemzetközi téli alkotótábor új idényének köszöntésére) rendezett emlékkiállításának megnyitójára készülve ért a hír: 84 éves korában elhunyt Umberto Eco olasz író, filozófus, akit a fikció és a valóság kapcsolata különösképpen foglalkoztatott. A megnyitón, melynek szövegét alább közlöm, fölidézttem egy anekdotáját.

„Hol volt, hol nem volt, volt egyszer [...] III. Viktor Emmánuel, az utolsó olasz király [... akinek] egyszer egy festészeti kiállítást kellett megnyitnia. Amikor egy szép tájkép elé lépett, amely egy völgyet ábrázolt meg egy falut a hegyoldalban, hosszasan nézegette a festett falucskát, majd odafordult a kiállító-terem igazgatójához, és megkérdezte: – Hány lakosa van?”

Az olasz király összetévesztette a művészi fikciót a dokumentálható valósággal, és ebből adódott a félreértés, nem fogadta el a „fikciós egyezményt”. A festő alkotóvalóságában természetes módon szövődik össze a képzelet a látvánnyal, a művészi igazság kimondásának érdekében. S a művészi igazságkeresés nyomán keveredik például a nagybányai élményanyag a vajai alkotókörnyezettel. A művésztelepek sajátossága az is, hogy nemcsak az új környezet (vagy tárgyi, szellemi-lelki közeg) inspirál, hanem itt ülepednek le korábbi élményrétegek. Ezért Vaján is születhet nagybányai kép, illetve fordítva. Dudás Gyula 1993-ban járt első alkalommal a Vay vár alkotóházában, 1994-től vett részt a Gaál András által szervezett nemzetközi művésztelepeken, emlékkiállítására ezt az 1993 és 2012 közötti két évtizedet idézte.

Dudás Gyula egyik pasztellképe ott lóg a falamon: Hajdúszoboszlón kaptam tőle ajándékba – egy téli utcarészletet, vidám színekkel és dagadó derűvel lélegezve reménységet a téli tájba. Az ilyen képekről juthattak eszébe Erdei Sándornak azok a pillanatok, „amikor a tél meleget áraszt”. Idézte Dudás Gyula vallomását is: „Szeretem a nagybányai telet. A fehér a kedvenc színem,

a téli tájak mindig lenyűgözően hatottak rám. Ez természetesen sok barangolást jelent, amit szívesen vallok kellemes kikapcsolódásomnak.” – Dudás Gyula tudott örülni, és nem akart csüggedni, ezért sugároztak hideg-havas utcarészletei is csaknem olyan melegséget, mint a színekben tobzódó nyári tájképek vagy épp a sejtelmes Hortobágyok.

A sok-sok barangolás, az állandó nyitottság, város és város, de a föld és ég közötti úton lét is Dudás Gyula egzisztenciájának jellemzője volt. 86 és fél éves korában hunyt el (2015 októberében), de halála előtt két héttel még Bugacon volt alkotótáborban, 85 éves múlt, amikor 2014 őszén megnyitotta az általa alapított Kiskunsági Alkotótábor jubileumi, 10. idényének kiállítását. Magam is alkotótáborokban és művésztelepeken találkoztam vele, 1993-ban még Hajdúböszörményben a Hajdúsági, 1995-től másfél évtizeden keresztül a Hortobágyi Nemzetközi Művésztelepen, 2002-től majd’ egy évtizeden át Hajdúszoboszlón, a Cívis Nemzetközi Művésztelepen, de Gyergyószárhegy, Munkács, Balatonvilágos mellett a vajai nemzetközi alkotótábornak is törzstagja volt, mintegy Vaján is összekötte Nagybányát és Gyergyót a Hortobágygal.

DUDÁS GYULA
A VAJAI ALKOTÓTÁBORBAN
(AZ ELŐZŐ LAPON)

DUDÁS GYULA FESTMÉNYEI:
UTCARÉSZLET (KÖZÉPEN);
VAJAI KERTEK ALATT II.
(JOBBRA, LENT)

A „látomásos látás tüzét” őrző és tápláló nagybányai festőművész 85. jubileumi kiállítását 2014 májusában Turai G. Kamil a Teleki Magyar Házban nyitotta meg. Már messziről rá lehet ismerni a mesterre – írta *A nagybányai felvilág Dudása* című portréban. A festőesztétikai üzeneteiben is helytálló, szinte prózavers értékű szövegből érdemes hosszabban idéznünk.

„Soha oly gyapjúnyugalmas, tejszínszivárványos tájtranszcendenciát, mint nála! Soha oly foghatóan valóságos varázslatát a világegyetem egyetlen szentes geszletének, mint Gyula bátyánknál! Soha oly színforma-megfelelést, mint házfalak okkerének, ablakok türkizének, lejtők opálgának, kontyok kárminjának egymásba-feledkezése! Ha betévedünk, betalálunk ebbe a piktúra-szentélybe – levethetjük, hátrahagyhatjuk ideig való gondjainkat és ábrándjainkat, s megköstölhatjuk az örökkévalóság esendő tárgyainak tündöklését.

Tűz telíti a Dudás-életművet:
a vidámság, az áhítat, a türelem, a
látomásos látás tüze.”

DUDÁS GYULA: TÉLI TÁJ (OLAJ)

A TÚLOLDALON: DUDÁS GYULA
VAJAI ÉS NAGYBÁNYAI TUSRAJZAI

Dudás Gyula magát tájképfestőnek tartotta, de az ő tájában nemcsak házak és egek, fák és virágok, utcák és vizek voltak. Mindig az egész élet lüktetett át a tájon, egész emberi sors alakította-formálta, foglalta magába a kompozíciót.

Nézem a falamon Dudás Gyula téli képét: A pasztellkréta nyomában a tekintetéből az érzékeny ujjakon átcsorduló szeretet fényét. Mintha családját szerette volna megnagyobbítani, korrigálva az esetlegességeket: így fordult mindenkihez, jóságosan, biztatással és segítő alázattal. S természetes eleme volt nemcsak a bölcs belátás, hanem a humor, a mese is. Ugyanolyan természetességgel lépett az egyházi méltóságok, a művészeti élet vagy a művelődés irányítói, mint a gyerekek, a tanulni vágyó növendékek felé. Elővettem közben leveleit, üdvözlőlapjait, születésnapi albumának dedikálását: amilyen szálkás-

remegő betűkkel véste a papírt, olyan könnyen suhant a kréta a barackvirág és halványzilva-hamvas ég alá, úgy csordult a sosemvolt-sárga házfalakról puhán a hó befödte kerítésre az életöröm fénye.

Németh Júlia művészettörténész a nagybányai hagyomány által reá rótt kötelezettség és megújulásigény kettősségét emelte ki, mely szintén a hely és a hely szelleme (a *genius loci*) mozgósító erejére utal. Ő a tél helyett az ős szerelmeseként jellemezte Dudás Gyulát, a „nagybányaiság” talán legkövetkezetesebb követőjét, az újjaalakított Barabás Miklós Céh alapító tagját.

Dudás Gyula abba annak a korosztálynak volt a tagja, aki jól ismerhette a másodgenerációs nagybányai hagyományok őrzőit. 1929. május 24-én született a Hargita megyei Maroshévízen, és 1949-ben Kolozsváron szerzett tanítói oklevelet, s 1958-ig a kolozsvári képzőművészeti főiskolán tanult. Majd a friss diplomával a „festő-fővárosba” került, ahol az 1958-ban indult nagybányai Zene- és Képzőművészeti Líceum ala-

pítója lett, s itt tanított 1990-es nyugdíjazásáig. Megismerkedett Ziffer Sándorral, baráti kapcsolatba került Nagy Oszkárral, akinek festői és emberi magatartása is hatott rá. Ezt írta visszaemlékezésében: „Nagyon sokat köszönhetek Oszkár bácsinak, aki sorra bemutatta azokat a régi utcákat, tipikus bányászházakat, az úgynevezett kontyosházakat. Meg is fertőztek olyannyira, hogy hű követője lettem. Igaz, csak nyugdíjba vonulásom után

mertem elkezdni. Rettegtem, mit tudok én kezdeni mindazzal, amit már Nagy Oszkár olyan mesterien megfestett.”

A nyugdíjba vonulás után negyedszázad, egy kisebb életműre való idő maradt Dudás Gyulának: az évtizedek alatt felhalmozott szellemi töltés ízig-vérig nagybányai festővé tette.

1966-tól állított ki önállóan, a számos egyéni tárlat mellett jelentős csoportos és művésztelepi szemléken vett részt (Csíkszeredától Stockholmig, valamint Nagybányától Szentendrétől). Botis N. Enikő a már emlegetett *par excellence* tájképfestő minőséget tovább árnyalta. „Dudás Gyula esztétikai felfogásában a természetnek kontextuális vetületei vannak, egyszerre több érzékünket működteti [...] Leggyakrabban a táj egyértelműen dúsitott jelentéshordozó motívummá válik, lélekkitetési szintérré emelkedik, máskor sajátos belső tájakká, tájrészletekké vagy lélektájakká alakul. Művészetének egyik jellegzetessége az organikus és geometrizáló formák szintézise [...] amely a lényegkeresés érdekében történik.”

A lényegkeresésnek a kompozíciós rendszerbe és alkalmi kifejezésbe egyaránt illesztett dokumentumai a vajai képek, a grafikák, az olaj és pasztell kompozíciók. Megfogja a nézőt *Az Alföldi tanya* nagy égből aláboruló derűje;

s ezzel szemben ott van a tragédia érzete, az elmúlás (elhagyottság) fölötti fájdalom egy másik olajképen, a *Beszegezett kapuk* c. (1994) festményen.

Az első itteni, 1993-as festmény egyébként egy nagybányai téli táj volt. De újabb ellenpontként a keleti és nyugati élmény, mintegy az „erdélyi Van Gogh” benyomása és a japáni hangulat ötvöződik

sajátosan Dudás Gyula-képpé a *Cseresznyevirágzás* olajképen. *Az Erdei táj* pasztelleje az említett geometriát és organikus létet emeli sóhajkönnyű természetfohásszá; a *Falusi utcarészlet* akvarelljén az idill nyugalma és a földre feszülő ég eseng a templomszentség jóindulatáért. A *Faluvége* látszólag csak finom pasztell kroki, de az emlékeztető vázlatban is ott van a szín és élmény ereje. A *Sütőtökös csendélet* szimbolikus expresszív kompozíció: őszi helyzetében egy egész esztendő íze és forgása tükröződik.

Két nagyobb blokkot alkot a nagybányai és vajai táj-, illetve életképek (grafikai lapok, olajmunkák) sora. A régi Nagybánya mellett jelen vannak olyan nagybányai toposzok, mint a Kereszthegy, a Morgó, a tornyok között a debreceni Nagytemplom párjaként tervezett református templom, a jellemző utcarészletek, melyek pedig Dudás Gyulának is jellemző festői témái lettek.

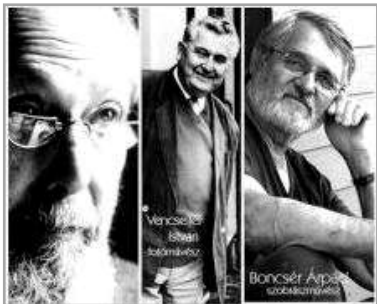
KIÁLLÍTÁS-RÉSZLET DUDÁS GYULA KÉPEIBŐL A VAY ÁDÁM MUZEÁLIS GYŰJTEMÉNYBEN

Az utcán igyekvő (vagy beszélgető) emberek nem egyszerű kellékek, hanem ők a létezés szakrális kifejezői. Megtestesítik az Istenhez tartozó életet és természetet, azt sugallják, hogy bár csak alkalmasszerűen vagyunk itt egy meghatározott térben (az utcán, a házak közt, a templomok árnyékában, télen vagy ősszel, egymást követve, örülve a találkozásnak vagy éppen elmulasztva azt), de érzékeljük, hogy az időként kifejezett – az időnek nevezett – távolsággal kell valamit kezdenünk.

Dudás Gyula legjobb képei – és akad itt ezekből Vaján is – arról szólnak (például arról), hogyan győzhető le a távolság az ember és életere, az ember és a táj, a természet között. Az ősz ragyogása vagy a tél derűje, a melankóliát folyton átszövő lassú öröm erről a távolságlegyőzésről, tehát a pillanatban az örökidő felfedezéséről szól.

Ebben a tekintetben tulajdonképpen semmi nem választja el a nagybányai és a vajai képet egymástól. A *Vajai kertek alatt* járva, olyan érzésünk van, mintha Nagybányán vagy egy dél-francia vidéken (mintha a mediterrán Szabolcsban) volnánk. Mert, ahogy az idő megszűnik Dudás Gyula képe előtt, már nem feltétlenül azt keressük, hogy hol vagyunk, hanem azt, hogy ráismerünk-e arra az élményre, hogy éppen élünk, és ezt az „éppen élünk” élményt derűvel kell fogadnunk.

Kedves Dudás Gyula Bátyánk, majd' 86 és fél évig éltél, és két évtizeden keresztül jártál a vajai művésztelepre. Most ellátogatsz továbbra is közénk, fölfriśsítéd bennünk a bölcs derűt és az élet ajándékának örömét. Köszönjük Neked!

„3 KORTÁRS” KIÁLLÍTÁSA TISZADADÁN

*Holló László – Vencsellé István –
Boncsér Árpád*

A cím szerint három olyan művésszel találkozunk, akik kortársai egymásnak, s azt is üzeni a cím, hogy a három kiállító a mi kortársunk. Akkor is, ha 70, 80 vagy 130 évvel ezelőtt született: Mert minden kortárs, korszerű és modern, ami élő művészet.

Jövőre emlékezünk Holló László születésének 130., az idén augusztusban halálának 40. évfordulójára. Egyre kevesebben vannak, akik számára még élő élmény a találkozás Hollóval. Viszont Tiszadadának különleges státusza van: a szülőváros Kiskunfélegyháza és a lakó-, illetve halálozási hely Debrecen mellett, az 1920-as évek közepétől, majd a második világháború után is

szinte haláláig Tiszadadán töltötte nyarait a festő: egyszemélyes művésztelepe, az alkotó feltöltekedés helye volt a falu. Szinte minden nagy témáját itt találta ki, itt érlelte meg, itt gyűjtött élményt és erőt, vázlatokat és színeket a debreceni műtermi munkához.

Ha valaki a szülőktől vagy nagyszülőktől hallott Holló Lászlóról, az ő számára is élő a művész emléke: jelen van Tiszadada mindennapjaiban. A település önkormányzatának fontos a művész szellemi és kulturális örökségének ápolása, ezen belül is a közművelődés vezetőjének, ifj. Kovács Gézának, aki helytörténeti kutatásaival gazdagítja tovább a Holló-kultuszt. Nemkülönbön Ujváry Zoltán professzor és az özvegy, Maksa Olga adományainak köszönhetően állandó gyűjtemény őrzi az emlékét, reprezentálja művészetét, mely itt hirdeti

talán leghűségesebben az egyszerű ember, a szegény sors, a munkás hétköznapok és a nemzeti történelem iránti elkötelezettséget. A művész születésének 115. évfordulóján itt avatták Balogh Géza szobrát a Hollóról elnevezett általános iskolában (és alkotótábor is emlékezik nevével a Holló László teremre expresszív, csöndes érzelmekből és benyomásokból, valamint föltüzelt indulatokból táplálkozó művészetére).

Vencsellei István fotóművész 2014-ben ünnepelte 80. születésnapját. Erre az alkalomra egy reprezentatív katalógus-albummal kísért életmű-kiállítást rendezett fotóiból Debrecen. Mi egy zsebből finanszírozott emlékezésformát választottunk: megjelent egy kis kötet a Hollónak emléket állító versekből és Vencsellei István művészt ábrázoló fotóiból. A Holló László-díjjal jutalmazott sorozat 17 képe látható itt, melyeket az akkor 33 éves, krisztusi korban lévő fotóművész 1967-ben, a 80 éves Kossuth-díjas festőről készített. Láthattunk tőle egy, a hollói műterembe visszavezető válogatást 2012-ben Debrecenben; ekkor vette át Vencsellei a Csokonai- (1996), a Kölcsey- (2001) és a Magyar Fotóművészek Szövetsége Életmű-díja (2003) után a Holló László-díjat is.

VENCSELLEI ISTVÁN MEGŐRÖKÍTETTE, AMINT ZOLTAY KÁROLY KAMERÁJA RÖGZÍTI
HOLLÓ LÁSZLÓ MŰTERMI ALKOTÓMUNKÁJÁT

A Holló-sorozat felvételei nem egyetlen látogatás dokumentumai, igaz, a fényképek nagy részét egy napon, 1967. március 11-én rögzítette. Ekkor járt a műteremben Rózsa Gyula képzőművészeti szakíró, aki születésnapjára interjút készített. Az ifjú Vencsellei máskor is fényképezte az idős Hollót – bármikor mehetett, életüket kinyitották előtte.

„Sokszor munka közben még beszélgettünk is, még hozzá jóízűen, mert Laci bácsi rendkívül kellemes beszélgetőpartner volt – vallotta a fotóművész Bakó Endrének egy interjújában. – Néha úgy belemerült a témába, hogy valósággal átszellemülten, gesztikulálva adta elő mondandóját, amint azt egy felvételen meg is örökítettem. [...] Testileg, lelkileg egyaránt rendkívül intenzív állapotban volt, böles, humoros, szellemes, tájékozott. Remekül tudtunk kommunikálni, miközben fotóztam. [...] Nagyon szép, ápoltság volt a háznak. Volt benne egy száradó fa is, valami szoborszerű sugallattal. [...] Laci bácsit öröm volt fényképezni, nemcsak azért, mert kellemes személyiség volt, de rendkívül fotogén is. Mondhatjuk, szép öregember. Amikor fotóztam, tudtában volt annak, hogy ő most modell, de mivel az alkotómunkának élt, nem modellként, hanem alkotó emberként viselkedett. [...] Ő volt a legidősebb képzőművész Debrecenben, mégis belőle áradt a legerősebb kisugárzás. Ezt nemcsak nagyszerű művészetének, de sokirányú, gazdag felkészültségének, emberi kvalitásainak is köszönhettem. Rendkívül élvezetes volt vele például a

művészet lényegét
firtatni. Úgy érzem,
hogy összegezni tud-
tam [...] a lelkét, a szel-
lemét, művészi
koncentrátságát.”

BONCSÉR ÁRPÁD SZOBRA
VENCSELLEI ISTVÁN
HOLLÓ-FOTÓIVAL

Vencsellei tehát kortársunk, aki kortársa volt Hollónak, s ugyanúgy a kortársunk Boncsér Árpád is, aki az elmúlt év nyarán volt 70 éves: egyaránt tanúja-átélője Vencsellei korának és Holló művészetének, illetve élménykörének. Vele a Holló hozta kiskunfélegyházi, a Vencsellei által ábrázolt hortobágyi élményanyag kiegészült az erdélyi szálakkal is.

Boncsér Árpád Ormosbányán született 1945-ben. A család Erdélyből a front elől menekült vasúton Rudabányáig (addig tartott a vasútvonal), édesapja ott kapott munkát. A hargitai gyökerek tehát kis-magyarországi sorsélménnyé változtak. Az alkotói nyugalmat ott találta meg, ahol Holló László, a „Nyíri mezőség” művészfalujában, Tiszadadán. Boncsér Árpád érdeklődése már tizenévesen a szobrászat felé fordult, a budapesti Százados úti művésztelepen szerzett tapasztalatok segítették plasztikai látását, a térképzést s a formaalakítást; viszont három és fél évtizeden keresztül a rokon területet jelentő dekoratőri munkát végezte.

Az inspirációt az emlékek és impressziók felidezésében s alakításában is fontosnak tartó szobrász vallomásában ez áll: „Számomra mindenféle művészet célja egyfajta közvetítés. Szobraimban a megélt élmények tömörítésével a világ teljességének spektrumát törekszem a néző számára láthatóvá tenni.” Útjelzőnek tekinti a Tóth Árpád által a „lélek balga fényűzésének” nevezett művészi attitűdöt, hiszen „a fényűzés nélkül a lélek és az élet sivár, mert a művészet az élet és a szépség megértésére való vágyakozás”. A francia aforizmaszerzőt követi: „ha választanom kellene a szépség és igazság között, csakis a szépet választanám, mert mindig bizonyos voltam abban, hogy csakis a szépek igazak”.

Mások szerint a szép tárgynak nincs üzenete, az sem fontos: mit akar a művész mondani. Az a helyes kérdés, hogy a művész milyen tapasztalatot akar kifejezni és megosztani. És a szépséget csakis akkor tudjuk érzékelni, ha ezek az élmények az érzelemből fakadnak, és az érzelmre hatnak.

Stendhal szerint pedig „a szépség a boldogság ígérete.” – Nehéz mit kezdeni ezzel. Azt sem tudni pontosan, mi a boldogság. Egyik meghatározhatatlan dologgal kívánjuk definiálni a másikat. De ha tudnánk is, mi a boldogság, a szépség akkor sem egyenlő vele. Mert csak ígéret marad. S ez lehet a titka: a folyamatos ígéret, a megfoghatatlanság.

BONCSÉR ÁRPÁD PATINÁZOTT TERRAKOTTA SZOBRA HOLLÓ LÁSZLÓ FESTMÉNYÉVEL

A legmélyebb belső indulatokat mozgósító megfoghatatlanság lebegi át Holló László grafikai és festőművészetét – ezért nem lehet őt alföldinek nevezni. Inkább az expresszív és felzaklatott élménykifejezés volt a sajátja: még a látszólag harmonikus tájakban is ott van a *Kérészszedők* vagy a *Dadai lakodalmások* egzisztenciális kétségbeesése.

A megfoghatatlanság jellemzi Vencsellei István fotográfiáit. Paradoxon, hogy a fotó elvileg a valóságot dokumentálja, mégis életlátomást komponál, így a valóság elemeit a művész lelkéhez teszi hasonlatossá. Boncsér Árpád pedig újraformálja az embert, a sorsot.

Sík Sándor írta, hogy a líra élethangulatot, az epika világgépet, a dráma morált közvetít. A líra ábrázolásának középpontjában az egyén és lelkiállapot, az epikában a világ és élet, a drámában az ember és a sors áll. A szerkezetet tekintve: a líra az akkordot és a variációt alkalmazza, az epika a „szélességet”,

a dráma a sűrítést. Ebben az értelemben mind a három életmű részben epikai, de jellemzően drámai, hiszen középpontba helyezi az erkölcsöt, az emberrel és a sorsral foglalkozik, s bár jelen van az akkord és variáció, Holló képein a szélesség, Vencsellei fotográfiáin az időtávolság mélysége, Boncsér Árpád szobraiban a plasztikus térbeliség – alapvetően a sűrítés eszközeivel élnek.

Móricz Zsigmond elbeszéli, ahogy az uszódi földműves Benedek Péter lefestette őt: „Mint egy festőmunkás, akinek csodálatos lelki élete van az egyszerű külső alatt és nemes kultúrlelke. Tele érzéssel, aggodalommal, fájdalommal és bölcsességgel. (...) Az Isten adott valamit az embernek: egy kis fényt abból, ami őt betölti.”

Miért idéztem föl ezt a részletet? – Boncsér Árpád számára is művészi többletet adott a találkozás Benedek Péterrel. Moldován Domokos 1968-ban filmet készített az akkor 80 éves parasztfestőről, s Boncsér Árpád a 90. születésnapra kiváló karakterkifejező plakettet alkotott a derús, finom humorú öregről. „Színérzéke, mint a zenében az abszolút hallás” – nyilatkozta.

S az abszolút sorsérzékenységet látta meg Holló Lászlóban is, kinek festői témái sorra megjelennek Boncsér Árpád agyagból égetett, patinázott szobrain – úgy tűnik az alkotás, mintha fából faragta volna a művész a sorsot. Akár történelmi vagy helytörténeti a jelentőségük, akár paraszt- vagy pásztorfigurát ábrázol az alkotó vagy anyát a gyermekével, a magányos öregasszonyt vagy a parasztcsaládot, generációkat, szociográfiai konfliktust az élethelyzet, a lehetőség és sorsvágyság, álmok között, ez a sorsábrázoló attitűd jellemzi.

Mint ifj. Kovács Géza fogalmazott: „a keze alól életek, sorsok, egyszerű emberek emlékei, s a világot formáló, a főhajtást meg-érdemlő embereket megmintázó szobrok, domborművek, plakettek kerülnek ki. [...] Kezei közt, gondolatai alatt [...] emberi tekintetek, tiszteletet parancsoló elődök, bujaságra csábító leányok és emlékeket idéző, kevesek vagy sokak által ismert és tisztelt emberek portréi keletkeznek.” Olyan (egyszerűségükben is példát adó) sorsok, melyek alázattal és felelősséggel mutatnak rá a család, a haza és a nemzet szolgálatára, a szolgálat küzdelmére és szépségére.

Mivel pedig drámai a nézőpont: mind a három művész ábrázolásának a középpontjában az ember áll, illetve a (Szabó Magda által megfogalmazott) szólítás, hogy az ember legyen szép. Legyen tehát egyensúlyban az élete: ha választania kell, mindig tudja, hogy mi a jó – mert így lehet végül a művészetben is kifejezett szépsége maga az igazság.

TISZADADA KÖZSÉG VEZETŐI IS
KOSZORÚZTAK BALOGH GÉZA
HOLLÓ-SZOBRÁNÁL A HOLLÓ
LÁSZLÓ ÁLTALÁNOS ISKOLA
EMLÉKKERTJÉBEN

BENEDEK PÉTER
NAIV FESTŐ USZÓDI
LAKODALOM C. KÉPE;

JOBBRA FENT:
BONCSÉR ÁRPÁD
1968-AS CEGLÉDI
PLAKETTJE;

LENT: BONCSÉR ÁRPÁD
BENEDEK PÉTERREL ÉS
A „FÖLDMŰVES FESTŐ”
PORTRÉJÁVAL

„ÉREZNI A RÜGYEK BŐRE ALATT, HOGY MEGNESSZEN AZ IDŐ...”

Czentyéné Zolnai Irén naiv képzőművész kiállítása Hajdúdorogon

A rügyekből lassan kipattan a tavasz – ahogy a cím mondja: „*megnesszen az idő*”. Mocarogni kezd, szinte halljuk, ahogy duzzad az élet. Ösztönösen árad szét az őserő Húsvét és Gyümölcsoltó Boldogasszony idején. A kalendárium különös játéka ez: Nagypéntek, Krisztus kereszthalála 2016-ban március 25-ére, Gyümölcsoltó Boldogasszony napjára, éppen Krisztus fogantatásának az időpontjára esik. Mintha most még egy felkiáltójelet kapnánk arra mutatóan,

hogya a születés mindig újjászületés, hogy a Megváltás az örök életre születés beteljesült ígérete. A régi emberek is ezzel a bizonyossággal forgatták maguk előtt az időt, s ezzel a szakrális biztonsággal tekintettek minden tél beálltával a tavaszra; a megtartó aratásban való hittel vetették a magot a földbe. Az örök körforgás az életbe és örökségbe vetett hit kereke volt. Ezen a keréken gördült előre a kultúra a paraszti társadalmakban még egy-két emberöltővel ezelőtt is. Akkor volt Czentyéné Zolnai Irén is kislány, akkor nevelkedett Nyírábrányban. Onnan merítette az életre szóló élményanyagot, amelyet a mai napig feldolgoz a népi életképein. Nem valamely kiművelt festői program mentén építette föl a tradicionális vidéki életmódba és folklórbá visszavezető képeinek tematikáját, hanem ösztönösen érezve adottságait, a művészi kifejezés lehetőségeit. Az őszinteség gyönyörével és gyötrelmével, a szeretet, az ajándékozás gesztusával.

Sokat emlegettük már, hogy Magyarországon 1923-tól, Benedek Péter földműves festő kiállításától számítjuk a naiv művészet kezdetét. A Móricz által emlegetett, Benedek Péter ecsetje alatt kigyulladt, érzéssel, aggodalommal, fájdalommal és bölcsességgel teli fény csillámlik a Józsán élő Czentyéné Zolnai Irén képein, amelynek egy újabb válogatását mutatta be húsvét előtt a hajdúdorogi Görög Demeter Művelődési Ház galériájában.

KIÁLLÍTÁS ELŐTT – KÉPEK A HAJDÚDOROGI
MEGNYITÓ KÖZÖNSÉGÉRŐL

ENTERIÓR A HAJDÚDOROGI GÖRÖG DEMETER MŰVELŐDÉSI HÁZ KIÁLLÍTÁSÁRÓL

Ahány vidék, annyi változata létezik egy-egy szokásoknak, melyek közül a legtöbb lassan feledésbe merül. Különös ajándékot kaptunk tehát a hajdúdorogi válogatással: gyönyörködünk, emlékezünk és teremtünk. Mert a képet nézve mindenkinek eszébe jut majd egy saját történet is: az, amit a nagyszülőtől hallott, s talán az, ami most kelt életre a képzeletében. Akár a képekhez írt hónapversek nyomán is, melyeket a Hajdúdorogi Móra Ferenc Általános és Alapfokú Művészeti Iskola, illetve a Szent Bazil Görögkatolikus Általános Iskola tanulói adtak elő (zongorán játszott: Holbáné Imre Katalin művésztanár).

KOMISZÁR JÁNOS KÉPZŐMŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNYEI MÁRIAPÓCSON

Egy éve, 2015. május elején avatták a máriapócsi Emmánuel Zarándokházban azt a kortárs képzőművészeti gyűjteményt, mely részben Komiszár János kollekcijából, részben a máriapócsi születésű Holló László-díjas festőművész (aki Máriapócs városának Pro Urbe-díjasa és díszpolgára) fölhívására állandó letétbe adományozott művekből épült föl.

A mintegy háromszáz műalkotás között egyaránt van festmény, grafika és fotográfia, az alkotók között pedig anyaországi és határon túli magyar művész – sokan közülük már nem elhunytak; s Komiszár János kiterjedt művészetszervezői tevékenységének köszönhetően az elmúlt évtizedek művésztelepi mozgalmára is rátekintést adnak.

Az emeleti különteremben (a Holló László-teremben) mutatják be Holló László grafikáit, valamint a Hollóról – vagy a művész szellemiségét követve – készült grafikai munkákat.

KOMISZÁR JÁNOS AZ EMMANUEL ZARÁNDOKHÁZ KONFERENCIATERMÉBEN BERENDEZETT ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSON TART ALKALMI TÁRLATVEZETÉST; LENT: A SZÍNEKRE SZAVAK CÍMŰ, A MÁRIAPÓCSI KULTURÁLIS KÖZPONT ÁLLANDÓ ECSETRAJZ KIÁLLÍTÁSÁN

Az újonnan épült kulturális központba szintén adományként került az a rendhagyó sorozat, melyen a Komiszár János-akvarelleken Vitéz Ferenc-versek olvashatók; ez az anyag szerepel a *Színekre szavak* című verseskötetben is.

GAÁL ANDRÁS JUBILEUMI KIÁLLÍTÁSA CSÍKSZEREDÁBAN

A Csíki Székely Múzeum öt termében – a művész félezer tisztelője előtt – Banner Zoltán művészettörténész nyitotta meg március 5-én a 80 éves Gaál András születésnapjára visszatekintő, összesen 108 művét felvonultató gyűjteményes kiállítását. Csíkszeredában mutatták be a pályát összefoglaló monográfiát is. A Magyarországon (2003 óta Pannónhalmán) élő művészt az erdélyi és a magyar tájképfestészet megújítójaként tartják számon, tevékenysége ezer szállal kötődik Csíkszeredához. – Az ünnepi eseményről az *Erdélyi Riport* beszámolója alapján tudósítunk.

Gaál András 1936. március 9-én született Gyergyóditróban, 1950–1954 között a Marosvásárhelyi Zene- és Képzőművészeti Középiskola növendéke volt, majd a Kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Akadémia festészet–pedagógia szakán folytatta főiskolai tanulmányait. Mindkét színhelyen az erdélyi képzőművészek derékhada tanult.

PILLANATKÉP A GAÁL ANDRÁST
KÖSZÖNTŐ MEGNYITÓ
ÉS A KÖNYVBEMUTATÓ UTÁN

(FORRÁS ÉS FOTÓK:
ERDELYIRIPORT.RO)

Gaál András 1959–1999 között rajztanár volt Csíkszeredában, előbb a líceumban, majd 1972-től az akkor létrehozott művészeti elemi- és középiskolában tanított. Négy évtizedes tanári munkássága alatt az alkotóvá váló, illetve művészetkedvelő nem-

zedékek sorát bocsátotta útjára. Az 1960–70-es években találta meg szinte valamennyi technikában – olaj, akvarell, pasztell, akril – azt a konkrét és az absztrakt határán mozgó látás-és kifejezésmódot, amely révén „önmagán át-szűrve, erőteljes expresszionizmussal és fegyelmezett konstruktívizmussal festette meg Székelyföld domborzati és településszerkezeti jellegzetességeit. Festészete figurális kompozíciókkal, portrékkal és monumentális munkákkal is gazdagodott.”

GAÁL ANDRÁS FESTMÉNYE; FENT: A MŰVÉS AZ ÉLETMŰALBUM DEDIKÁLÁSA KÖZBEN

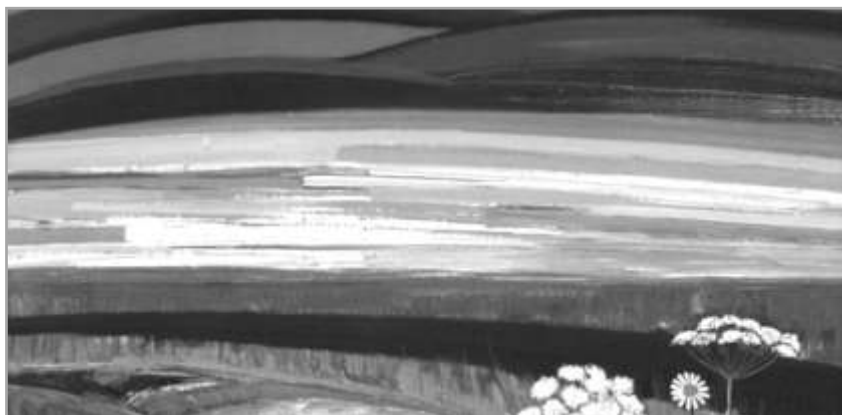
Csíkszeredában Gaál András nevéhez fűződik a rendszeres képzőművészeti kiállítások elindítása. 1974-ben Zöld Lajos újságíróval és Márton Árpád festőművésszel alapította meg a Szárhegyi Barátság Alkotótábort, mely három év-tized alatt Erdély és Románia egyik legnagyobb állandó gyűjteményét hozta létre. Erre – a Székedi Ferenc által szerkesztett, korábbi interjúit felhasználó kötet egyik írásában – így emlékezik:

„A történet 1972–1973-ra nyúlik vissza, akkor voltam életem első művésztelepén Hajdúböszörményben. Nagyon lelkesen jöttem haza azzal, hogy miért ne lehetne nálunk is valami hasonlót létrehozni. Első ember, akivel erről beszéltem, János Pál múzeumigazgató volt. Az ötlet nem volt új keletű, mert Pali mesélte, hogy 1943-ban már Nagy Imre is szeretett volna Zsögödön telepet elindítani a Barabás Miklós Céh számára. Zsögödfürdőn kiválasztotta a helyet, a város meg is vásárolta, de mindezt a háborús elsodorta. Mi ketten Palival szintén Zsögödfürdőre gondoltunk, ki is néztünk egy területet, én alkotóházat szerettem volna, egész évi működéssel. Pali már épületanyagot is vitetett oda, mire tudomására hozták az úgynevezett felsőbb szervek, hogy azt a helyet mások már kinézték maguknak. Fel is épült ott egy impozáns üdülő. [...] Hamarosan kimentünk Szárhegyre és [Zöld Lajos] megmutatta a romos ferences kolostort. Ditrói létemre, addig sohasem jártam arrafelé, Lajos pedig odaválói volt. A látvány mellbevágott, az épületbe nem az ajtón, hanem egy hatalmas repedésen másztunk be, az ebédlőben a plafon feltámasztva egy gerendával, egyik cellában egy asztal, egy pricc, egy háromlábú szék. Megdöbbenett a látvány és főleg, hogy Zöld Lajos itt akar művésztelepet, amikor a lezárt kerengő előtt ott a tábla, hogy Életveszély! [...] Ez 1974 áprilisában történt. Lajos hamar intézkedett Varró András helyi plébánoson keresztül, hogy Márton Áron püspök úr fogadjon minket Gyulafehérváron. Én voltam a sofőr, amikor négyen tárgyalni indultunk a püspökségre, vagyis Lajos, a plébános, Márton Árpád és én. Rövid, de emlékezetes beszélgetés bontakozott ki, a püspök úr azt mondta, sokan kérték már a kolostort, de a művészeknek szívesen odaadja, én akkor 25 évre kértem. A szerződést Csíksomlyón fogalmazta meg Écsi János atya, akkori ferences tartományi főnök. Csak ezután hoztuk a Megyei Kultúrbizottság tudomására az egész művésztelep ügyet, addig minden titokban ment. A Kultúrbizottság aláírta és elintézte a Képzőművészeti Szövetség engedélyét is. Mi, Márton Árpáddal ketten állítottuk össze a névsort és küldtük el a meghívásokat. Közben folyt az építkezés, hogy húsz ember számára az ideálistól távol álló, de elfogadható alvási és étkezési feltételek jöjjenek létre. Mindez augusztus elsejére el is készült.”

GAÁL ANDRÁS
FESTMÉNYEI

Banner Zoltán a megnyitón kiemelte: a székely festőiskola harmadik nemzedéke stíluszintézist hozott létre, a konstruktivitás útján jutva el a lényegig. Az 1980-as évtizedben Gaál Andrásnál megszűnt a figurativitás-nonfigurativitás ellenpontja, a szintézisre törekvés pedig az új magyar tájesszmény, tájminőség festői megalkotásában reprezentálódott. Immár „az ellégiesülés folyamatában oldódnak fel a részletek, egyedülálló varázslat az, ahogyan egyneműsíti a földet az éggel, vagyis hol a fizikai valóságot oldja fel mennyei jelenséggé, azonos halmazállapotú Mindenséggé, hol pedig az egész univerzumot bevonja a föld vajúdásába, a teremtés, a születés fájdalmas boldogságába”.

KÉPES KULTURÁLIS ÉS MŰVÉSZETI HÍREK

A FRESH ART 8. STUTTGARTBAN

A Fresh Art pályázati kiállítást 8. alkalommal hirdette meg 2015-ben a Debreceni Művelődési Központ pályakezdő fiatal művészek számára. A Városok Falvak Szövetsége Kulturális Régió mellett bekapcsolódott a megrendezésbe a felvidéki magyar kulturális életben meghatározó szerepű Bódva-völgyi és Érchegységi Kulturális Központ – Kassa Megye Kulturális Intézménye is. A Stuttgarti Magyar Kulturális és Tájékoztatási Központ első ízben rendezett tárlatot a Debrecenben kiállító fiatal alkotók műveiből 2016. február 12. és

29. között. Stuttgart után Kassán is bemutatkozik a kulturális régiók összefogásával létrejött kiállítás anyaga áprilisban.

A DEBRECENI MŰVELŐDÉSI
KÖZPONTTÓL KAPOTT FOTÓK
A STUTTGARTI KIÁLLÍTÁS-
MEGNYITÓN KÉSZÜLTEK

A MATICSKA-KÖR A VAJAI RÁKÓCZI-ÜNNEPEN

Csillagösvényen címmel rendezett kiállítást a Nagybányán alakult – és debreceni székhellyel működő –

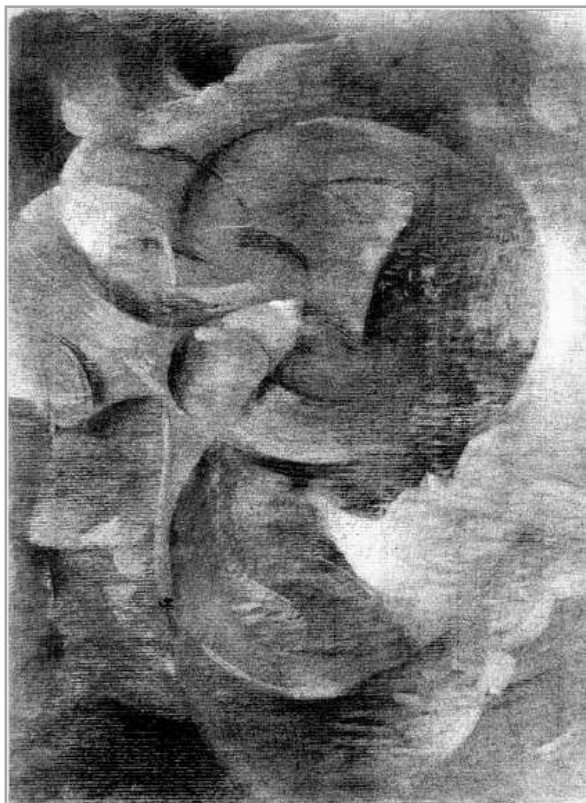
Maticska Jenő Alkotó és Képzőművészeti Kör a II. Rákóczi Ferenc születésének 340. évfordulója alkalmából rendezett március 18-i megemlékezésen a vajai várkastélyban.

BOTHNÉ DÓRA FESTMÉNYE A KIÁLLÍTÁSRÓL

GROTESZK FESTMÉNYEK FARSANGJA

Pálfy Julianna festőművész, író és Pálfy István (Puytu) festőművész, grafikus *Farsang* című – groteszk képekből álló – tárlatát Szepessy Béla DLA grafikusművész nyitotta meg február végén a nyíregyházi EASTART Galériában.

BAGDÁNY FRANCISKA: TÁJ

HAJDÚ-BIHARI ALKOTÓ PEDAGÓGUSOK TÁRLATA
A KÓS KÁROLY MŰVÉSZETI ISKOLÁBAN

A Hajdú-Bihar megyei alkotó pedagógusok évenkénti reprezentatív kiállítását immár 2010 óta a debreceni Kós Károly Művészeti Szakközépiskola Varjúvár Galériájában rendezik meg.

Az idei tárlat február 11-én nyílt – március 14-ig volt látogatható –, és a szemlén összesen 48 művésztanár mutatkozott be (a festészet, a szobrászat, a grafika, a fotográfia és az iparművészet területéről).

ANDICS ÁRPÁD FOTÓMŰVÉSZ
ALKOTÁSA

LENT:
KIÁLLÍTÁS-ENTERIÓR,
AZ ELŐTÉR BEN JUHA RICHÁRD
TERRAKOTTA SZOBRÁVAL ÉS
BRONZ KISPLASZTIKÁJÁVAL

LUKÁCS GÁBOR 60.
SZÜLETÉSNAPI KIÁLLÍTÁSAI
DEBRECENBEN
ÉS NYÍREGYHÁZÁN

SZEPESSY BÉLA DLA GRAFIKUS-
MŰVÉSZ VEZETÉSÉVEL
PILLANTHATTUNK BELE
A LUKÁCS GÁBORI ÉLETMŰBE

Rétegekről beszélt a Húsvét előtt a nyíregyházi Pál Gyula Teremben rendezett (HATVAN ÉV PÁCBAN című) jubileumi Lukács Gábor-kiállításon a művészárs, barát, kolléga: Szepessy Béla. Festői élményrétegekről, illetve az értelmezési lehetőségek rétegeiről, a képek (festmények és diópác grafikák – ez utóbbira utal az ironikus címadás is) olvasatainak mélyrétegeiről és időben aktuálisan változó üzeneteiről (lásd a *Bábel tornya* kompozíciókat). Mindkét helyszínen (év elején a debreceni Kölcsey Központ Bényi Árpád Galériájában is) fölidézte itáliai élményeiket, a világlátásukat meghatározó művészet- és művelődéstörténeti rétegeket, valamint az időben-térben meghatározhatatlan géniusz sugallataival terhes, egyszerre egzisztenciális szorongás- és szabadságélményt magába sűrítő-olvasztó látomásrétegeket. És akkor még nem is beszéltünk a faktúra, a festőanyag rétegeiről, az akár a diópáccal is egymásra festett több kép egymást elrejtő és értelmező rétegeiről, ekképp a grafikai gesztus maga is festői tetté válik. Ez eredményezheti a tényt, amit Antall István így rögzített: Lukács Gábor jelrendszerében „a felület mozgása maga a mélység”, s komoly játékának „intellektuális fedezete” van. A töredékekből (rétegekből) újraépülő látvány valóságon túli világgá lényegül – mely mégis tükre a látható világnak.

BURAI ISTVÁN
A GADE ALELNÖKE
(BALRA) ÉS DOMBI
GÉZA ZSIGMOND
AJTÓSI DÜRER
EMLÉKPLAKETTET
ADOTT ÁT LUKÁCS
GÁBORNAK (KÖZÉPEN)
A DEBRECENI BÉNYI
ÁRPÁD GALÉRIÁBAN
RENDEZETT SZÜLE-
TÉSNAPI TÁRLATON

A VAJAI NEMZETKÖZI MŰVÉSZTELEP 2016. ÉVI TÉLI IDÉNYÉNEK ZÁRÓKIÁLLÍTÁSÁT MÁRCIUS 5-ÉN NYITOTTÁK MEG A VAY ÁDÁM MÚZEUMBAN. A TÁBORBAN ELSŐ ALKALOMMAL VETT RÉSZT GAJDÁN ZSUZSA FESTŐ- ÉS BARÁTH PÁL GARFIKUSMŰVÉSZ

MAGYAR KERESZTMETSZET KÁRPÁTALJÁRÓL

Kortárs kárpátaljai képzőművészek munkáiból nyílt kiállítás február 25-én a Debreceni Művelődési Központ Kossuth utcai Belvárosi Galériájában. Az április 1-jéig nyitva állt tárlat több mint 30 kortárs alkotó mintegy 80 művét vonlatta föl.

Köszöntőt Grezsa István kormánybiztos mondott, a kiállítást pedig Kopriva Attila festőművész, művészettörténész ajánlotta a közönség figyelmébe.

KÖNYVTÁRI TÁRLÓKIÁLLÍTÁS DR. NAGY ATTILA ÚJ KÉPESLAPJAIBÓL

Új debreceni képeslapok címmel mutatta be az UroPath Bt. kiadványait dr. Nagy Attila orvos, közíró február 16-án a debreceni Méliusz Központi Könyvtár Benedek Elek fiókkönyvtárának galéria-tárlóiban (a bemutató március 4-ig volt látható). Megnyitó gyanánt ismeretterjesztő előadást tartott a képeslapok történetéről, a debreceni képeslapok gyűjtéséről – Bencze Tamással együtt két albumot is jegyez a „*Boldog emlékü Debrecent*” füzetű régi lapokból –, helytörténeti értékeiről s a városvédő mozgalmakban betöltött szerepéről. Dr. Nagy Attila már tíz mappát jelentet meg a *Múltidéző képeslapokból* (lásd cikkünket a *Néző • Pont* 66–67. kötetében, 395–399. o.), s számos új, önálló képeslapot is kiadott (műemlékekről és városképekről, a régi környezetet átformáló új építészeti-köztéri jelenségekről).

BUZÁNSZKY JENŐ SZOBRA
(JUHA RICHÁRD ALKOTÁSA,
2015) A DEBRECENI EGYE-
TEM SPORTTUDOMÁNYI
OKTATÓKÖZPONT ÚJ
ÉPLETE ELŐTT);

A TÚLOLDALON:
CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY
DEBRECENI SÍREMLÉKE
(1773–1805);

VAJDA JULIANNA (LILLA)
DUNAALMÁSI SÍRJA
(1776–1855)

FOTÓ (KÉPESLAP):
DR. NAGY ATTILA
(e-mail: drnagyattila123
@gmail.com)

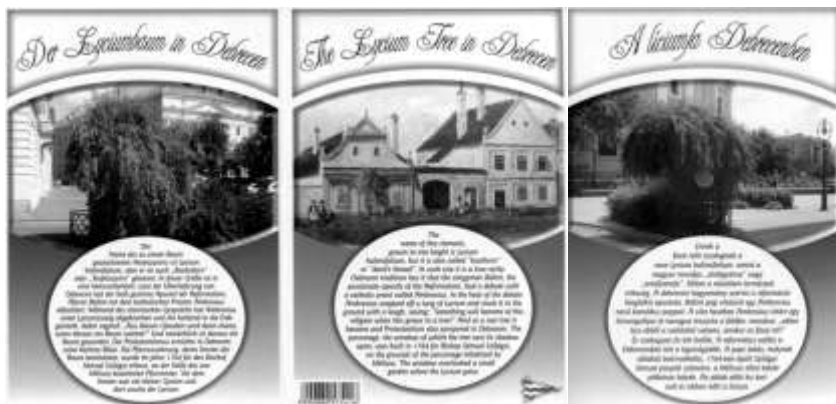

NÉZŐ • PONT: JUBILEUMI EST A BENEDEK KÖNYVTÁRBAN

Kántor Béla könyvtárvezető koordinálásában és a Rákóczi Szövetség szervezésében találkoztam az olvasókkal a debreceni Méliusz könyvtár Benedek Elek fiókkönyvtárában március 2-án. Az estet abból az alkalomból szervezték, hogy 10. évfolyamát zárta, s a 11.-et kezdte a 70. kötettel a *Néző • Pont* folyóirat. (A 70 kötet összesen 52 megjelenést és 6.496 oldalt is jelent; az 50. kötetől pedig rendszeressé váltak a vendégoldalok, melyek révén eddig összesen 114 szerző írásait közöltem.) Szó volt a tartalmi-esztétikai kérdéseken túl arról is, hogy a lapot nagyrészt az előfizetők „tartják el”, költségvetési támogatásként 2015-ben 50 ezer ft-ot kaptam Debrecen városától, saját forrásként pedig több mint 300 ezer ft-ot áldoztam a folyóirat és a kísérő kiadványok megjelentetésére. Csak remélhetem, hogy nem volt kár érte...

DR. NAGY ÁTTILA (ÉS AZ UROPATH BT.) DEBRECENI LEPORELLÓJA A LÍCIUMFÁRÓL – NÉMET, ANGOL ÉS MAGYAR NYELVŰ LEÍRÁSSAL, KORTÁRS ÉS ARCHÍV FOTÓKKAL. A BELSŐ OLDALAKON LÁTJUK MÉG A RÉGI FÜVÉSZKERT UTCÁT A LÍCIUMFÁVAL, A HATVAN ÉS FÜVÉSZKERT UTCÁK SARKÁT AZ 1910-ES ÉVEK ELŐTTI IDŐBŐL (AHOVÁ KÉSŐBB A PÜSPÖKI PALOTA ÉPÜLT), VALAMINT EGY, A LÍCIUMFÁRÓL 1939-BEN KÉSZÜLT FOTÓVAL

„Ennek a fává nőtt iszalagnak a neve Lycium halimifolium, amint a magyar mondja: 'ördögcérna' vagy 'semfüsemfa'. Ebben a növényben természeti ritkaság. A debreceni hagyomány szerint a reformáció lángelkű apostola, Bálint pap vitázott egy Ambrosius nevű katolikus pappal. A vita hevében Ambrosius letört egy líciumgallyat, és kacagva leszúrta a földre, mondván: „akkor lesz ebből a vallásból valami, amikor ez fává nő!” És csakugyan fa lett belőle. A papi lakás, melynek ablakát beárnyékolta, 1764-ben épült Szilágyi Sámuel püspök számára, a Méliusz által lakott plebánia helyén.

A BENEDEK GALÉRIA 2016. ÉVBEN TERVEZETT TOVÁBBI TÁRLATAI:

április 19. – május 6.:	Józsa Sándor kiállítása
május 10. – június 3.:	Szabó András kiállítása
június 7. – július 1.:	Debreceni Alkotó Képzőművészek (DAK) kiállítása
július 5. – szeptember 16.:	Rogovics-Fehér Lajos kiállítása
szeptember 20. – október 14.:	Pikó Sándor kiállítása
október 18. – november 11.:	Berki Csaba kiállítása
november 15. – december 2.:	Kotricz Tünde kiállítása
december 6. – 2017. január 6.:	Maticska Jenő Alkotó és Képzőművészeti Kör kiállítása

TÖRTÉNELMI PIPÁK A SZATMÁRI MÚZEUMBAN

TÖRTÉNELMI PIPÁKAT MUTATOTT
BE MÁRCIUS 9-ÉN NYÍLT TÁRLATÁN
A MÁTÉSZALKAI SZATMÁRI MÚZEUM
(A BEMUTATOTT DARABOK A KASSAI
KELET-SZLOVÁKIAI MÚZEUM
GYŰJTEMÉNYÉBŐL SZÁRMAZNAK)

ÉN? MI? TE!

A fenti címmel nyílt kiállítás március
1-jén Bakos Szilvia, Nagy Katalin,
Kubinyi Krisztina, Szabó Bernadett
festményeiből és grafikáiból, illetve
Halász Attila fotóiból a VOKE Egyet-
értés Művelődési Központban,
Debrecenben. A kiállítás március
végéig volt megtekinthető.

KUBINYI KRISZTINA: MARGARÉTÁK

BURAI ISTVÁN
FESTŐ- ÉS GRAFIKUS-
MŰVÉSZ MÁRCIUS 15.
ALKALMÁBÓL BALOG
ZOLTÁN MINISZTERTŐL
VETTE ÁT A MAGYAR
ARANY ÉRDEMKERESZT
(POLGÁRI TAGOZAT)
KITÜNTETÉST

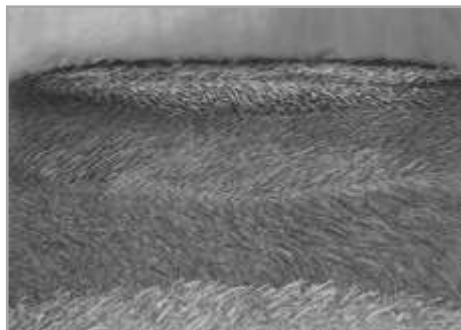

SODRÓDÁS '16 CÍMMEL NYÍLT MEG BURAI ISTVÁN 65. SZÜLETÉSNAPI KIÁLLÍTÁSA Hajdúszoboszlón, a Kulturális Központban (éppen aznap, mikor kiemelkedő művészeti, művészetszervezői tevékenységéért állami kitüntetést vehetett át).

KÉT KÉP A JUBILEUMI TÁRLATRÓL:

INDIAI EMLÉK (JOBBRA);
JELMEZES FIGURA (BALRA LENT)

TOROK SÁNDOR FESTŐMŰVÉSZ (1936–2006) EMLÉKTÁRLATA

Halálának 10. évfordulóján előbb a Miskolci Galériában rendeztek emléktárlatot a 80 éves korában elhunyt délvidéki magyar festőművész munkáiból februárban; március 11. és május 31. között a hajdúböszörményi Maghy Zoltán

Művészházban láthatók Torok Sándor alkotásai. Torok még együtt dolgozott Maghy Zoltánnal a Hortobágyi Nemzetközi Művésztelepen. Láng Eszter írja:

„Torok Sándor kultikus figurája a kárpát-medencei, azon belül pedig szűkebb szülőföldje, a Délvidék művészetének. Nemcsak jelen volt a vajdasági festészet hatvanas évekbeli nagy megújulásának eseményeiben, hanem ő maga is jelentősen befolyásolta azoknak a korszerű szellemi törekvéseknek a kibontakozását, melyeknek nyomán többek között radikálisan átértékelődött a síkvidéki tájfestészet fogalmi rendszere” – írta róla Szombathy Bálint. Torok Sándort egyaránt jellemezte az eredendő tehetség, a biztos technikai tudás, a kimeríthetetlen és végtelen világ iránti kíváncsiság, a belső töltekezés, saját világának egyszerre intuitív és tudatos építése. Munkái egyszerre elvontak és líraiak. Líraisága azonban nagyon szigorú keretek között marad: az érzelmek kifejezése visszafogott, és sohasé téved a szentimentalizmus csapdájába. Van önálló jelképrendszere, csak rá jellemző struktúrával, tartalommal és gondolatisággal. Azok közé az alkotóművészek közé tartozott, akik érzékenyen figyelnek és reagálnak minden, a szakadatlan, felgyorsult ütemű fejlődéssel együtt járó problémára, nem elégednek meg a látvány pusztá visszatükrözésével, az úgynevezett valóság unalmas másolásával, hanem keresik a létkérdéssé váló problémák vizuális megfogalmazásának sajátos kifejezőeszközait és jelképrendszerét, amelyek által mintegy kódrendszerben tudják elmondani tapasztalataikat, észrevételeiket, meglátásaikat, gondolataikat, félelmeiket, reményeiket. Még az absztrakt művészettől idegenkedők is megéreznek valamit ebből a sajátos és gazdag belső világból, ami a művekben megtestesül. Erő, rend, fegyelem, egyensúly, lendület és dinamika együtt – ez tükröződik műveiben.”

Torok Sándornak mintegy 80 önálló tárlata volt Európa-szerte.

Számos művésztelep alapítója, vezetője és résztvevője.

Munkásságát 30 jelentős hazai és külföldi szakmai díjjal jutalmazták.

MESTEREK ÉS TANÍTVÁNYOK PÓKA GYÖRGY GYŰJTEMÉNYÉBŐL

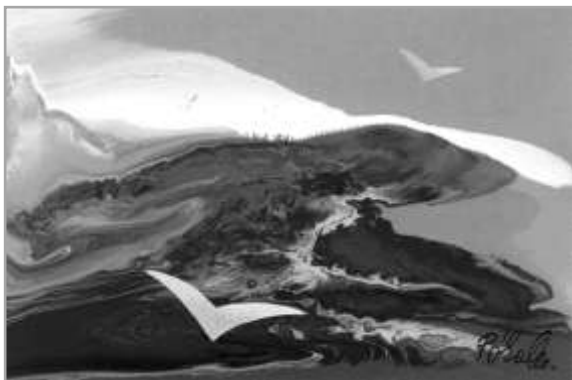
Ferenczi Dávid, Korda Béla, Kósa Ferenc, Koszta Rozália, Lipták Pál, Meskó Anna, Póka György, Rostás Mónika, Takács Dezső és Várkonyi Károly exlibrisei és kisgrafikái szerepelnek azon a kiállításon, amelyet *Mesterek és tanítványok* címmel rendeztek március 21. és április 16. között a gyulai Mogyoróssy János Városi Könyvtár földszinti kiállítóterében. A Gyulai Tavasz Fesztivál programja a városi könyvtár alapításának 180. évfordulója alkalmából valósult meg. Póka György kollekcijából gyulai, illetve gyulai kötődési alkotók műveit láthatta a közönség.

MESKÓ ANNA ÉS PÓKA GYÖRGY
KÖZÖS EXLIBRISEI

PÓKA GYÖRGY:
SZÜLETÉS

A GYULAI FESTŐ-
ÉS GRAFIKUSMŰVÉSZ
KÉT ÉVE MINDEN
GYULAI ÚJSZÜLÖTT
SZÁMÁRA EGY ILYEN
KÉPET AJÁNDÉKOZ.
EDDIG TÖBB MINT
250 MŰ KERÜLT A
CSALÁDOKHOZ

„AZ ELTŰNT IDŐ NYOMÁBAN”

Kocsis Csaba fotografíai kiállítását március 25-én nyitotta meg a derecskei művelődési központ galériájában Porkoláb Lajos, a Hajdú-Bihar Megyei Népfőiskolai Egyesület elnöke (a tárlat április 16-ig látogatható).

12 FÉLE-KÉPP

A Medgyessy Ferenc Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola 14. évfolyamos grafikus diákjainak a munkáiból (12 növendék egy-egy sokszorosító grafikai lapjából)

rendezett kiállítást márciusban az Egri Borozó Borbarát Galéria.
(A grafikák április 7-ig voltak láthatók a debreceni, Bajcsy-Zsilinszky utcai műintézményben).

KALMÁR LÁSZLÓ (BALRA, LENT)
ÉS SZENES MÁRTA (KÖZÉPEN) RÉZKARCAI

MESÉS SZÉKELYFÖLD

Orbán Balázs emlékére rendezte az Apáczai Csere János Elméleti Líceum képzőművészeti tagozata a *Mesés Székelyföld* című tárlatot Magyarország Kolozsvári Főkonzulátusán; a kiállítást március 1-ején Keszeg Vilmos néprajzkutató egyetemi tanár és Székely Géza képzőművész-tanár nyitotta meg.

MI KETTEN A „TARKABARKÁK”

Urbán Lantos Éva és Urbán István bábkiállítását május 17-ig tekinthetik meg az érdeklődők Debrecenben, a Vojtina Bábszínház kiállítótermében.

Az alkotók (bábművészeti szakoktatók, bábkészítők – s nyugdíjas éveikben is aktív bábozók) ars poétikája szerint kettőjük dolga a világban a bábjáték minden formájának hirdetése, a játék örömeinek éltetése. Életmű-kiállításuk széles látókörű, hiszen a tárlaton a saját tervezésű bábokon túl az évtizedek alatt általuk működtetett gyermekcsoportok bábgyűjteménye is látható.

MARGÓ ÉS VENDÉGSÉG

DUSA LAJOS:

EURÓPA – EURÓKA

Baráth Pál kiállítása

**BARÁTH PÁL festőművész
EURÓPA című kamara-
tárlatát 2016. február 9-én
nyitotta meg DUSA LAJOS
költő a debreceni Méliusz
Könyvtár Benedek Elek
galériájában. Alább a
megnyitón elhangzott
szöveget olvashatják.**

Európa ennek a kiállításnak a címe, de mondhatnám akár *Eurókának* is, hiszen van benne némi csalafintaság. Például minden év végén megjelenik a helyi újságban a *Top 100*: környékünk leggazdagabb embereinek felsorolása. Ebből valahogy kimaradt Baráth Pál festőművész, ami komoly tévedés.

A kiállítás előkészületén megtisztelt kedves barátom azzal, hogy megnézhettem a műtermét. Ott bizony elképesztő gazdagság tárult a szemem elé. Egy kincsesbánya. Nyugodtan leszűkíthetjük a top 100-at top 10-re. A régió egyik leggazdagabb embere itt van a körünkben, alkotóereje teljében.

Az *eurókai* milliárdosok bevett szokása, hogy álcázzák magukat. Jogos önvédelemből Baráth Pál nyugalmazott gimnáziumi tanárnak maszkírozza

magát, a hozzá illő szerény körülményekkel. – Ez bizonyára meg is téveszti az átlagpolgárt, aki egyben látja a műtermet és az életteret. Ám az, aki nemcsak néz, hanem lát is – az bizony, nehezen megtéveszthető. Különösen, ha léptenyomon kincsekbe botlik.

Önök a töredék töredékét láthatják ezen a kiállításon. A kiállítóhely szabad felülete eleve korlátozza a képek számát; s hogy, hogy nem: a „no akt” is elő-került valahonnan – a zsenge ifjúság védelmében.

BARÁTH PÁL PÁRIZSI FESTMÉNYEIBŐL

Baráth Pál csak elmosolyodott ezen, s előbb párizsira, majd európaira vette a figurát. Tehette ezt, mint kissé zsugori multimilliomos is, hiszen így csak gazdagsága kisebb felét kell fölillantani. Ennyit a *Közép-eurókaiságról* – s most vegyük szemügyre a kiállított képeket.

Ami néhány perc alatt nyilvánvaló, az a nagyvonalúság. Baráth Pál a meglátás, a megszerkesztés és a megjelenítés mestere, minden képe olyan, amihez már nincs mit hozzá tenni. Kész és egész.

Párizs, Velence, Róma, Toledó, Hollandia ismerős jellegzetességei azonban csak jó aprópók a színek, hangulatok és sejtelmek megjelenítésére tündöklő életörömtől a nyugalmas ellazuláson át a borongós rossz sejtelemig. Ha akarod, akkor csak Európa jellegzetes díszleteit látod, s ha ezzel nem éred be, akkor azt is, ami a festőt, az érzékeny befogadót eltölti, eltöltheti. Mert el ne feledjük, hogy egy jó kép szerves része a jó néző és látó, hiszen a kép érette van. Nem semleges műtárgy, nem dísz, nem csecsebecse. Itt kell megjegyezni, hogy Baráth Pál festőművész diákok ezreinek adott útmutatást tanári működése során arra, hogy értő szemmel és nyitott szívvel közeledhessenek a művészetekhez.

Botor dolog lenne egy megnyitón a képeket egyenként elemezni, ám egyfajta gondolati ívet mégis szükséges követni. Hiszen egy kiállítást könnyen el lehet szűrni akkor is, ha csupa jó képből van összeállítva, de azokat rosszul rakják föl a falakra (sorrendben és egymáshoz illés szerint).

Itt jó iránytű lehet a ragyogó sárga, amely a nyitóképen, Rómán szinte eluralkodik. Ez ugyan a gazdagság, a hatalom színe is, de ne feledkezzünk meg a deledő nap fényéről, egy fajta égi világosságról, vagy még egyszerűbben az áradó életörömről sem. Ez köszön vissza a *Sacré Coeur*-ről, a távoli *Velencéről* és a *Londoni hídról*. Ez a pompás sárga aztán szépen le is hanyatlik a *Párizsi naplementében* és a *Notre Dame*-ban, hogy helyt adjon a kiállítást lezáró *Európa elrablásának*.

Azt hiszem, nem kell további magyarázat arról, hogy ez a kiállítás mit akar mondani, miért éppen így sugallja, a záró képben pedig kioldítja a rettentet, ami kontinensünk féltéséből ered.

Meg természetesen a *Nyugat Alkonyából*, amely tendencia immár többnek tűnik profetikus teóriánál.

Azt mindannyian tudjuk, hogy egy kiállítás nem lehet szájbarágóan didaktikus, s a palettán nemcsak sárgák vannak, hanem kékek, vörösek, zöldek barnák is. Ugyanúgy, mint az életben: vannak meghitt kis utcák és terek, s a Montmartre-nak is lehet hideg, téliesen kék rosszkedve...

Ahogy egy képen belül is kell az ellenpontosítás, úgy a kiállításon is. Nekem például kedvemem a Montmartre-ról levezető lépcsősort nyáresti fényben mutató festmény, amelyen a lépcsősor jelzése sejtelmesen, fenyegetően sötét, hogy aztán fölragyogjon fölötte a lámpafényes, derűs domboldal.

Sajnos, kihagyhatatlan a záró kép, az *Európa elrablása* kapcsán a tiltakozón védekező test ábrázolása a vörös és fekete szörnyek áradatában. Ennek továbbgondolása mindenkinek a fantáziájára bízható, hiszen akár az elszabadult önzésre, az embertelen érdekek falánkságára, akár Európa előzönlésére gondol valaki, bizony, hogy igaza lesz. Baráth Pál festőművész pedig nem első-sorban a szépre esküszik, hanem az igazra.

S ez bizony, nem más, mint Baráth Pál emberi és művészi nagysága.

MONTMARTRE – BARÁTH PÁL FESTMÉNYEIBŐL

SZIKI KÁROLY:

HAIKU HAJNALODIK

(bolond töredékek)

isten haza
hatalom és halál
léket kapott csónak úszik le a vízen

*

a haza
vaddisznó döfte pauszpapír
átlátszó és szakadozik le a széle

*

gyakorlótér lettél
önemésztő fohászbán lázban lobogó
idegen érdekek
megostromolt barikádja
a jövőd

*

rossz úton megyek
előre
mint kisdobos vissza út soha már
holtak tak tak hallod
kattog a megvakult idő

*

visszalépni nem lehet
még tudom hogy kelet
merre van
de ha jön az este érte
nem találom magam

*

nap fura fia vagyok az éjben botorkálok
mint fácán az útszélen lenn
egyre lennebb

*

mindenütt csak üszök van
küszöbön is küszöb van
mindenütt csak
küszöb van
küszöbön is üszök van

*

idegen erdők
csontra
kopott térdek

*

vadgalamb
süket csendjébe burkolva lenne jó
átmegy rajta ég meg az idő
aszfaltra száradt
vércsepp a jövő

RÁCZ IMRE: BELSŐ CSEND
(A FESTMÉNY A HAJDÚ-BIHARI
ALKOTÓ PEDAGÓGUSOK
KIÁLLÍTÁSÁN SZEREPELT)

*

harangszó tüntetéssel
tüntess majd el
fejfa nélkül
szamosújvár
mellől

*

vérrel nemesített tanúnak akartalak
a part alatt kattog a vonat
fülek falak ablakok felhúzva
így nem szól ez a nóta

*

nádasok mögött
megbillent felhők
megkopott erdők

*

viszi a szél a pihéket
hintáztat az úr
talpig fehérben az út

*

rogyadozó virágos
fák alatt fehér már
álmom csak fekete

*

magasfeszültség alatt megyek át
magas feszültségen mérlek
furcsa pipák s cigaretták között
megvert fegyelemmel s kegyelemmel
térek vissza ki a tiszta vizét issza...

*

ünnepelni és cipelni ciripelni kicsépelni
mindent az utolsó szemig
szemet szemig

*

a tihanyi napfelkeltét
németh lászló érti igazán
amint félálomban belenyújtózik a reggeli ködbe

*

cigaretta kitorász
kinyújtózik benne a végtelen láng s lobban el
a fehér cseléddel

*

ha a nyelvét nem lopják el
s lesz aki félreveri
ez a harang is megszólal egyszer

TAMUS ISTVÁN:
LÁMPÁS CSENDELET (1984)
– A KÉP SÁNTHA ANTAL
„HAJDÚBŐSZÖRMÉNY A FESTŐK VÁROSA”
CÍMŰ KOLLEKCIÓJÁBAN SZEREPEL

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF versei:

FÖLD ZSÍRJA, ÉGI HARMAT

Jég fölött vízköd lebeg,
Távoli a jó vénség,
Elengedett vadállat,
Éhre esz meg a jelen.

Föld zsírja, égi harmat
Vár, illan az örök fagy –
Marad a kedves, hívott
Halál, gonosz szerető.

Kín nekiveselkedhet,
Saját a szikár közöny,
És a bús jaj sem másé.
Magomtól enyém a föld.

ÖRÖKÖSFÖLD A HALÁLIG

Házak fölött kísér a Hold,
Szokatlanul komoly nézés.
A látvány, beég a mennybolt.
Mint égi, éji jelenés,

Köztük fekete szivárvány,
Fönt hallgat a mélysötétség.
Pogány kereszt, lent tűzjelek,
Nincs már, mégis él a halott.

Távol tőlem, Betlehemtől,
Legerősebb csillag apám.
Örökösföld a halálig,
Átadta magát a szélnek.

HÓFELHŐKET HEGYEKNEK NÉZ

Túlnani, mögöttes világ,
Hozzád lehajló kegyelem,
Lassan, hömpölyögve tűnik,
Belső meleg felé mozdul.

Elér a hold pillantása,
Hófelhőket hegyeknek néz,
Toporzékol, hajtja vágya,
Lihegni zöld semmibe tér.

Ami szétszálaz, összetart,
Kiszippant fenékig-halál,
Életre csont énekelhet,
Torkában zúzmara csillan.

TAR KÁROLY versei:

AZ ÉJJEL CSILLAGOKKAL JÁRTAM

Az éjjel csillagokkal jártam,
s néztem, hogy alszik a csendesség,
hogy pihen a fáradt este
és álmodik a szürke ég.

Csak a szellő mozdult néha,
föl-fölkapta a fejét,
széttékintett a tarlóháton,
majd lassan ő is földhöz ért.

Mozdulatlan lett a világ,
sötétbe borult a fény,
s átölelte ezt a földet
egy titokzatos mindenség.

BOMLIK A FELHŐ

Bomlik a felhő,
szakad az ég,
száll a felhő,
viszi a szél.

Visz engem is
a szálló szellő,
az akácillat,
a hársfaerdő.

Visz a vágyam,
visz a lábam,
visz a szépség
vonzó álma.

Visz valami,
ami csábít,
ami talán
nem is látszik,

ami fent forog
az égen,
és átölel
a szürkeségben.

VINCZE LÁSZLÓ GRAFIKÁJA

EZERNYI MESSZISÉGBŐL CÍMMEL JELENT MEG TAR KÁROLY ÚJ, 29. KÖTETE.

A már több mint tíz könyvben is szereplő Vincze László grafikusművész által illusztrált verseskötet március 8-án mutatták be Debrecenben, a Belvárosi Művelődési Központ pódiumtermében. Az új kötetből két ciklust külön is ki lehet emelni: az utóbb főként közösségi-közéleti reflexiók sorában ezúttal több költemény reagál a „migrációs jelenségre”; valamint számos, Debrecen kulturális és művészeti közéletében meghatározó személyiségnek dedikált verset Tar Károly. A megszólítottak sorában szerepel Arató Attila, Bakó Endre, Bényei József, Gulyás György, Nagy János, Nagy László János, Polgár Sándor, Rubányi Vilmos, Thuróczy György, Ujváry Zoltán.

NAGY GÁBOR MIKLÓS versei:

SZINDBÁD SÓHAJA

utólag a nemvolt
ölelések lettek
mindig fájóbbak és
szemérmertlenebbek

VALAMI BÁNAT ÜLT...

Valami bánat ült a halott nyárfákra,
nyomaim mögöttem mind a hóba vesztek.
Bölcsebben hallgatnak a feltámadásról
az útszélien alvó, nagy, fehér keresztet.

TÁNCOLNI ŐSZBEN

Átcsavargott szombat éjszakák után
ha kószálok a százéves, elhagyott
belvárosi parkokban, magam vagyok,
s zizzen felém a fák ezer titka, tán

a szívemből szakadnak sorra a dalok,
amikor oszlik a hajnali pára,
s édes-fájó hegedűmuzsikára
kedvesem karolva, én úgy akarok

táncolni az őszben, súgni szerelmet,
szótlantul bújni ölet – imatermet,
számolni ébredő, szálló madarat,

vadgesztenye-kincset ásni a rozsdás
avaron és csendben lopni hozsannás
csókokat az őszi platánok alatt.

MEGBÚJNI MELLEDEEN

Szívbe kapaszkodnak gyökerükkel
a kert végi diófák,
águkon tárt szárnyú angyalok ülnek.

Csontokig ér hidegével az őszi eső,
és reggelre ködbe bújnak mind
az egyházi szerelmek.

Fejem megpihen világszép melleden,
és égbolt tenyeredbe rejtem arcomat.

SZEPTEMBER

Minden keserű a szívre kérgesül.
Reggel az utcák aszfaltja elvakít.
Az őszi kertekben lehajtott fejjel
napraforgó hullatja szirmait.

A szél a lebbenő szoknyáknak feszül,
míg kéregetve járnak a piactereket
égnék tárt, apró tenyerükkel
a szurtos képű cigánygyerekek.

A szél a lebbenő szoknyáknak feszül.
Minden keserű a szívre kérgesül.

BETAKARÓZOM

Néha közelgő vihar űz – a sorsom.
Membújok olyankor a jegyenék alatt.

Párnám puha avar: az ősről itt maradt,
és a csillagokkal betakarózom.

NAGY GÁBOR MIKLÓS
SZÍVÁLLÁSJELENTÉS CÍMŰ,
VERSEKET, TÁRCÁKAT ÉS
LÍRAI RÖVIDPRÓZÁKAT
TARTALMAZÓ KÖTETE
2016-BAN JELENT MEG
SZERZŐI KIADÁSBAN.

NAGY GÁBOR MIKLÓS tárcája:

VERSSÉ KOTTÁZOTT HEGEDŰSZÓ

Még nem lehettem több huszonegy évesnél, és nem volt nap, hogy ne hallottam volna azt a bizonyos magányos hegedűszót. Különös hegedű volt az, talán cselló is lehetett olykor, mélyebb és szomorúbb regisztereken szólaltatva meg a szív húrjait. Nem volt édes és nem volt andalító, szomorú zene volt inkább, és magába forduló. Krúdy hegedűszavát hallottam, azt hiszem.

Később is szólt persze ez a hegedűmuzsika, de ritkábban már, leginkább ősszel, úton és reggeleken. És néha egy fekete zongora szólt, mintha csak Chopint játszott volna egy láthatatlan muzsikus. Olyan árva és olyan átható zongoraszó, amelyet talán csak Zelazowa Wolában hallani, ahol az alacsony, fehér ház körül, a hatalmas parkban az évszázados gesztenyefák tenyéryeni levelei is Chopin muzsikáját játsszák a szélben.

Nem képzelés volt ez a halk zeneszó, és nem is a fejemben szólt, inkább csak a lelki füleimmel hallottam – már amennyire lelki fülei, mint olyanok lehetnek az embernek –, mert valahol a szívben szólt és visszhangzott ez a hegedűmuzsika, és a bal kamra hátsó falának húrjain vetett különös hullámokat. Saint-Exupéry-t kölcsönözve tudtam, valami különös bizonyossággal voltam tisztában vele, hogy jól csak a szívével hall az ember, és hogy ami igazán lényeges, az a fülnek hallhatatlan.

Szólt ez a hegedűszó, ez a cselló vagy a fekete zongora – de mindig csak egyetlen hangszer hangja hallatszott. Illatokat keltett életre, olykor színeket szült és hangulatokat ringatott. Aztán ezek az illatok és színek és hangulatok egy furcsa kirakásban verssorokká álltak össze. Mintha csak verssé kottáztam volna ezt a különös muzsikát, egyszerre dallama és ritmusa lett az egymás után rakott szavaknak. A papírra vetett sorok közül pedig halkan bár, de sokáig és messzire hallatszott annak a hegedűnek a dallama.

És a dallamok egyre biztosabb verslábakon jöttek, sorra, egymás után. Ti-tá, ti-tá, ti-tá – visszhangozták kezdetben a jambusok a szív dobogását, vagy tá-ti módra, öregesen bicegtek és sántikáltak, mint egy vidéki színtársulat nyugdíjas másodhegedűsei: a trocheusok. Néha volt, hogy kacagva csúfolták a tá-ti-ti-táikkal a choriambusok a határozott léptű, komoly spondeusokon. De a párás, őszi reggeleken mindig a daktilusok táncot lejtő ritmusára szólaltak meg körkörös dallamukkal a valcerek.

Egyenesen szentségtörésnek tartottam volna ekkoriban számítógépen verset írni. Ezt a bizonyos hegedűszót csak tollal, sőt, leginkább csak tussal szabadott kottázni, esetleg az írógép kattoghatta még a verssorok ritmusát. Egyfajta szertartás volt verset írni: kicsit lázas másállapot, kicsit az áldozás és az áhítat hagyománya, kicsit talán régies konfirmáció, amelybe nem fért bele az, hogy holmi szívtelen processzorok rideg bitekre bontsák annak a hegedűnek a dallamát. Kicsit talán úgy volt ez, mint a lézerlemezekkel: már nem sercegett és nem ugrott rajtuk a tű, de valahol éppen a lélek veszett el a fekete bakelitekhez képest a túlon túl sterilizált hangban.

Aztán rájöttem persze, hogy nem megszenteltetés az, amit a processzor művel a számítógépre írt verssorokkal. Kottáz ő is – csak tovább kottázza annak a bizonyos hegedűnek a dallamát. A karaktereket, a betűket, sőt: a sokat mondó gondolatjeleket és a szüneteket is elemeire bontja és a kettes számrendszerbe ülteti át, egyesekké és nullákká, tulajdonképpen csupa tikké és tákká alakítva a vers sorait. Mintha csak morzejelként továbbbítaná a hegedű minden egyes hangját a merevlemeze. A túloldalon pedig, amikor a vers kijön a nyomtatóból, ezek az egyesek és a nullák megint betűkké, aztán a betűk hangokká, végül dallammá és ritmussá állna össze. És a sorok közül – persze csak ha jól kottázta az ember – nem vész el az a bizonyos hegedűmuzsika.

Olyan jó lenne megnézni egyszer, hogy a kettes számrendszerre bontva vajon milyen ritmusképletet adhatnak ki a Hetedik ecloga gyönyörű hexameterének daktilusai és spondeusai...

RÁCZ IMRE:
ÚTÓHANGOK

(A KÉP A HAJDÚ-
BIHARI ALKOTÓ
PEDAGÓGUSOK
KIÁLLÍTÁSÁN
SZEREPELT)

SÓLYOM SÁNDOR:

SO-LYN: HAIKUK ÉS WAKÁK

(részlet)
Zevit Ko Fer-nek

Szerelem:

Hasadó szilva,
magját kínálja a lány,
s leteper a vágy.

Ruhák a földön.
Valósággá vált az álom,
rád vár az ágyon.

Évekre évek.
Elcsitultak a vágyak
s maradtak társnak.

Tavasza, nyár, ősz, tél.
Ez a rend az Ég alatt.
(Így élj, amíg élsz!)

Háború:

Ódon katlanban
rizs poszog, kavaratlan
s lassan le is ég.
Udvaron oszló testek.
Esőt síró istenek.

Rommá lesz a ház,
ha üres. Bagoly-tanya.
Udvarán gyom nő,
fák meg a falak helyett.
(Öngyógyít a természet!)

És hol az ember,
– a sárkányfog vetemény –
s okult-e végre?
Vagy teremtsen Nüngua
életre méltóakat?

SÓLYOM SÁNDOR ILLUSZTRÁCIÓI

MIKLÓS PÁLRA EMLÉKEZVE

*„...mert nem önmagukért élnek,
ezért nem foly belőlük az élet.”
(Lao-ce)*

SÓLYOM SÁNDOR DIÓPÁC GRAFIKÁJA

A Sárga Sárkány hegyén varjúkárogás.
Botom végére egy aprócska sárkány száll,
mosolyog, jáde-kő szeme elmerengve figyel,
múltamon tűnődik vagy a jelenem,
talán a jövőmön, ha lesz ilyen?

Átölel a csend és a fenyők illata,
ahogy árnyékukban elpihenek.
Érzem, a lelkem elnyugszik,
de mégis útra kelek, hogy célba érjek,
pedig nem tudom...mi céloom lehet.

Szállni készül a kis sárkány,
de még fülembé súgja:
ne az utad okold, ha olykor a pora,
sárrá válva fröccsenhet rád,
mert tudod, téged is vár
Yin Zhou, a Halhatatlanok szigete.

A CSILLAGOK A HÁZBAN LAKNAK

*P. SZABÓ ERNŐ MŰVÉSZETTÖRTÉNÉS SZÖVEGE
A XXV. DEBRECENI TAVASZI TÁRLAT ELÉ (RÉSZLETEK)*

A csillagok a házban laknak – ezt a címet adta egyik alkotásának a XXV. Debreceni Tavasz Tárlat egyik kiállítója. [...] Ebben az esetben nem is a név a fontos, még csak nem is az a különösen finom lírai hangulat, amelyet magához a műhöz méltóan a cím kelt bennünk, hanem az alapigazság, amely a szavakba sűrűsödik. A csillagok ugyanis valóban egyszerre járják útjukat az égen, az emberi ész és képzelet számára alig felfogható tér- és időbeli koordináták között, és lakoznak ott, ahol mi vagyunk, ahonnan szemléljük őket, ahol mi magunk éljük az életet, ahol vállalkozásainkkal, mindennapi munkánkkal nap mint nap arra törekszünk, hogy mi magunk is gazdagítsuk az univerzumot, azon munkálkodunk, hogy a bennünket körülvevő mikrokozmosz valóban a teljesség meghatározó részévé váljon.

Valójában minden műben a teljesség tükröződik, minden alkotó a teljesség megragadására tesz kísérletet, amikor munkához lát. S a műalkotások egyik legfontosabb tulajdonsága, hogy az egyikben megfogalmazódó igazság nem mond ellent a másik mű igazságának, a művek nem gyengítik, hanem fölerősítik egymás hatását. Éppen ezért létszükséglet minden művész számára, hogy műve párbeszédet folytathasson mások munkáival, hogy minél összetettebb összefüggésrendszer részeként jelenjen meg. A helyi, a regionális érték így válhat egyetemessé, és így válhat valóban a szó szoros és átvitt értelmében is határtalanná a művészet, centrummá a periféria.

Az elmúlt negyedszázadban a kortárs magyar művészet világában sokféle mozgást, elmozdulást, jelentős áttrendeződést figyelhetünk meg. Új művészeti központok jöttek létre a régiek mellett, illetve újradefiniálták szerepüket olyan korábban jelentős kulturális, művészeti centrumok, amelyek a XX. sz. második felében veszítettek jelentőségükből.

KURUCZ IMRE: A LÉLEK HÚRJAI – IN MEMORIAM
BÉNYI ÁRPÁD (BRONZ)

Ennek az újrendeződési folyamatnak(*) egyik fontos helyszíne Debrecen [...] s az értékek felmutatásának, a művek párbeszédének egyik fóruma éppen a tavaszi Tárlat [...]

Ami a sokszínűséget illeti, arról meggyőző módon beszél az idei tavaszi tárlat is, hiszen mind a festészeti, grafikai, szobrászi, mind az iparművészeti anyag igen változatos, a mítoszok világa és a groteszk fogalmazásmód éppen olyan jól megfér egymás mellett, mint a lírai absztrakt a geometriával. Igen erős a fotográfia jelenléte, fotós kapta a fődíjat is, Varga Máté, s ez, akár csak a korábbi két év fődíjai, a fiatal alkotók egyre erősödő érdeklődéséről beszél a tavaszi tárlat iránt. Jó, hogy a

szervezők megnyitották a kapukat a legfiatalabbak, az egyetemi, főiskolai hallgatók előtt is, és hasonlóképpen jó, hogy csupa friss művet láthatunk a kiállításon, hiszen a kiírásnak megfelelően a legkorábban született munkák is alig egy évesek. Naprakész tehát a XXV. Debreceni tavaszi Tárlat anyaga, de nem csak a pillanatról és a pillanatnak szól. Érdeemes a figyelemre, az elmélyülésre, maradandó értékeket kínál szemlélőinek.

A XXV. DEBRECENI TAVASZI TÁRLAT DÍJAZOTTJAI:

VARGA MÁTÉ fotográfus (Emberi Erőforrások Minisztériuma);
 FÁTYOL ZOLTÁN festőművész (Debrecen MJV Önkormányzata; fődíj);
 DURUSKÓ ZSOLT grafikusművész (Debrecen MJV Önkormányzata);
 BOGDÁNDY GYÖRGY festőművész (Főnix Rendezvényszervező Kft.);
 TAMUS ISTVÁN grafikusművész (Blondex Művészellátó);
 VARGA TAMÁS fotóművész (Holló László Galéria);
 KÁNYÁSI HOLB MARGIT iparművész (Kreatív Art Művészellátó)

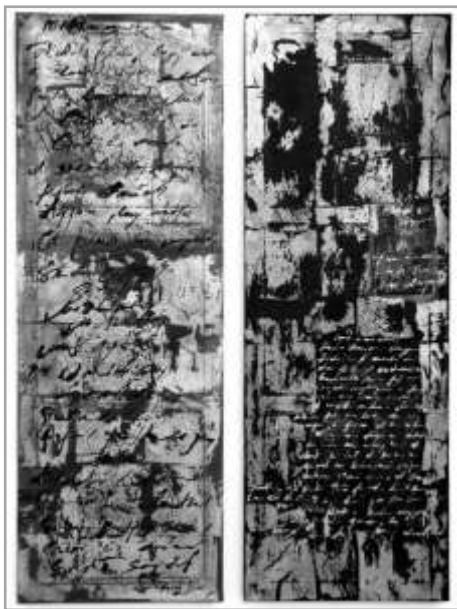
(* A Hajdú-Bihar megyei képzőművészek tavaszi tárlatát 1962-ben rendezték meg először, mely az 1970-es években területi tavaszi tárlatként vált népszerű fórummá. Erre a tradícióra épült 1991-ben a Debreceni Tavaszi Tárlat.)

A HAGYOMÁNYOKNAK MEGFELELŐEN
 KÉT DÍJAZOTT (FÁTYOL ZOLTÁN ÉS
 KÁNYÁSI HOLB MARGIT) KIÁLLÍTÁSÁT
 A TAVASZI TÁRLAT BEMUTATÁSA ELŐTT
 NYITOTTÁK MEG A HALKÖZBEN MŰKÖDŐ
 SESZTINA GALÉRIÁBAN

BALRA, FENT: JÓZSA JÁNOS:
 CANTATA PROFANA II. (TÜZZOMÁNC);
 A TÚLOLDALON LENT: A DÍJAZOTTAK FALA
 (FOTÓK: VARGA JÓZSEF)

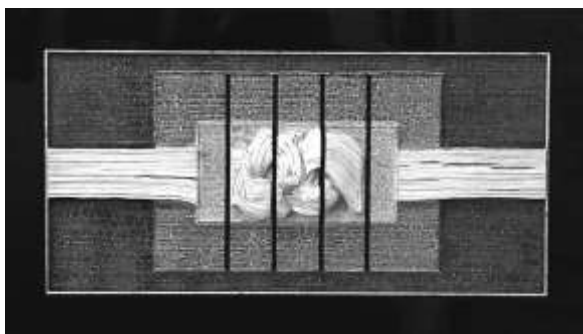
D. KIRÁLY SÁNDOR:
HAJNALI LÁTOMÁS A SZOBÁBAN

GAJDÁN ZSUZSA KÉT FESTMÉNYE
A TAVASZI TÁRLATRÓL: IMÁDSÁG I–II.

WRÁBEL ERZSÉBET:
SZÉTHULLÁS-
ÖSSZERENDEZŐDÉS

A MŰVÉSZ ÖNÁLLÓ KIÁLLÍTÁSA MÁRCIUS 4. ÉS ÁPRILIS 4. KÖZÖTT VOLT NYITVA A DEBRECENI, BATTYÁNY UTCAI ARTKA GALÉRIÁBAN; A KIÁLLÍTÓHELY WRÁBEL ERZSÉBET MUNKÁIVAL MUTATKOZOTT BE

FODOR MENTA:

ÉGERSZÖGI IMPRESSZIÓK

(Tóth György fotókiállításához)

ERZSIKE NÉNI! Kérlek, állj meg! Engedd, hogy néhány percig szívedre hajtsam fejem. Annyi csalódás és fájdalom után a te békességedre és szeretetedre áhítozom.

Meghajlott a hátad, bottal jársz. Megsüketültél és megvakultál. Ha megcsókolak, szúr a szakállad. Magadban beszélsz. Az ajtódat napjában százszor kibecsukod. Veszekszel! Hol a macskáddal, hol magaddal, hol a tárgyakkal. Dühös vagy kilencvenhárom évedre. Már nem akarsz többé fiatal lenni.

Látom és érzem elmúlásodat. Csendben figyelek és megértelek. Nekem is fáj, hogy magadon viseled az időt.

PALI BÁTYÁM! Két kezembe fogom öreg, borostás arcodat, és lesimítom róla a fáradságot. Ajándékot hoztam neked, mint kisgyermeknek, ha anyja vásárból tér haza. Márványtáblát kapsz tőlem, arany betűkkel. A barlangot, mit mar fél évszázada megtaláltál, végleg neked adom. Kapuja kitarul előtted, és évmillió cseppkövei zengő hangon csak TÉGED köszöntenek.

MARISKA NÉNI! A te pörölésed kedves a szívemnek. Egyedül vagy. Elfáradtál. Jól van, tudom. Öregséged, betegséged titkolod, csak a hangod a régi. Így hát mosolyogva nézlek. Békülj meg az

öregséggel. Békülj meg az idő múlásával. Pali bácsi elment mellőled. Egyedül maradtál. Tyúkjaid sincsenek, akik miatt vitázhatnál a szomszédoddal. Csendesebb lettél. Küzdesz a napokért, az órákért, a percekért. Meddig? Lehet, hogy csak a következő pillanatig?

MÁLIKA NÉNI! Állj meg egy csöppet! Engedd, hogy futásod közben megelőzlek. Ma én szedem ki a gruját a földből. Te majd leülsz a partra, és onnan figyeled a világ dolgait.

Emlékszel? Hogy kértelek hat éve, hogy állj meg egy pillanatra. Üljetek az árokpartra. Tedd az öledbe a kezed. Ne siess! Nézd ezt a szépséget, ami körülvesz. Miért nem hallgattál rám?! Elfáradtál. Lábad darabokra tört. A szegecsek mit sem érnek. Így a kutyád sem futhat már többé veled. Őt is örök pihenésre kényszerítetted. Most már csendesen ülhetek egymás mellett.

IRMUSKA! A te szemedről letörölöm a könnyet. Arcodról lesimítom a fájdalmat. Nem engedem soha többé, hogy szomorkodj! Ne bánd, hogy nem járhattál cifra iskolákba! Te többet tudsz ezernyi tudósnál. Ne bánd, hogy szegény vagy! A te szegénységed többet ér valamennyi király minden gazdagságánál. Mert a te lelkedben hit, a te szívedben béke és szeretet van.

ÁRPI! ZOLI! LAJOS!
He! Várjatok! Csak egy szóra!
He! A szomszéd falvak legszebb lányait hoztam nektek! Nézzétek! Ugye szépek? Nem lesztek többé egyedül. Hetedhét országra szóló lakodalmat csapunk. Hé, emberek! Öltözzetek ünneplőbe! Minden legény mellé jut egy asszony!

IRÉNKE! Ül le! Ide, velem szemben. Tedd az öledbe kezed. Most ne tegyél semmit! Pihenj. Szeretnék gyönyörködni szép arcodban...

MARGIT NÉNI! Én voltam, aki kivezettek a rétre. Megmutattam ismét a fák zöldjét, a nap fényét, az ég kékjét, a virágok színét. Érezheted illatukat. Süket füled hallhatta ismét a madarak énekét. Emlékszel, amikor dagadt lábad dacolni kezdett veled, velem és az egész világgal? Vitt volna kifelé az ajtón, de sós patakokat könnyezett. Elhalt tuskóként gyökeret eresztett, és örökre, megmásíthatatlanul az ágyadhoz láncolt. Akkor én hoztam be neked a világot. Beteg lábadra tettem a nap fényét, az ég kékjét, a levelek zöldjét, a kora reggeli virágok harmatát.

GYŰLÖLLEK? MERT MÉGIS ITT HAGYTÁL!

TE HUNCUT ASSZONY! Azt mondod, túl közel engedték magunkhoz a falut? Igazad van! De én mégsem bánom.

Összefoglak titeket egy csokorba, mint a mezei virágokat. Színesek vagytok így együtt! Mosolyogva nézek rátok.

Engedjétek, hogy szeresselek benneteket!

„AZ ÉN FALUM” ÉGERSZÖG CÍMMEL 2015. SZEPTEMBER 19-ÉN NYÍLT MEG TÓTH GYÖRGY GÖMÖRI PORTRÉFOTÓ-KIÁLLÍTÁSA. AZ EGY NAPIG TARTÓ ÉGERSZÖGI (SZABADTÉRI) BEMUTATÓ UTÁN A KÉPEK ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS KERETÉBEN TEKINTHETŐK MEG A KOSSUTH U. 2. SZ. ALATTI „ÉGER ÁG” GALÉRIÁBAN

(TÓTH GYÖRGY FOTÓMŰVÉSZ JOBBRA, LENT)

A MAGYAR ÖRÖKSÉG DÍJAS É. KOVÁCS LÁSZLÓ ÉS GÖMÖRSZŐLŐS

É. Kovács László Gömör (a történelmi és a Trianon utáni kulturális entitás – Petőfi szerint a legszebb magyar földrajzi vidék) mindenese, identitásőrzője és -formálója. Gömörszőlős nyugalmazott polgármestere, a Magyar Kultúra Lovagja. 2015. szeptember 19-én a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében vette át a Magyar Örökség Díjat, melyet nem saját érdemként tart nyilván, hanem úgy gondolja, hogy ezt a díjat Gömörszőlős kapta. A *Borsod-Abaúj-Zempléni Almanach* 5. kötetében olvassuk az idén márciusban 94. évébe lépett művészről, etnográfus helytörténeti kutatóról: „Életútjának szinte minden jelentős állomása szülőhelyéhez kötődik. Itt vált belőle széles látókörű értelmiségi, múltját kereső falukutató, érzékeny művész. Elsődleges szerepe volt a Tompa Mihály Emlékmúzeum létrehozásában és a papköltő munkásságának kutatásában.”

Gömörszőlősön született 1923. március 21-én. Elemi iskoláit helyben végezte, és ott érte az életre szóló hatás: egy angol hölgy, vitéz Vásony Sándorné a cserkészmozgalomhoz hasonló *Búzavirág Falugárdát* hozott létre mintegy 200 gyerek részvételével. Mikor Vásonyné úgy döntött, hogy özvegyen is itt marad, így fogalmazott: „Amint a borostyán futja át a falat, a fatörzset és a sziklát, szívem, lelkem úgy szeret, úgy fonódik hozzád, drága Magyarország.” Az ő példája nyomán az életútról és a mozgalomról könyvet is író É. Kovács László ezt vallja: „Vásonyné rendületlenül szilárd közösségi magatartása sokszor megért hátravettségemben követendő, megerősítő példává vált. Ha másokért, a közért nem elismerés, hála és köszönet reményében cselekszünk, akkor nem érhet csalódás.”

Faragó Gábor tanító és Ablonczy László református lelkész támogatásával 17 évesen került a Sárospataki Népfőiskolába. A néprajzi elkötelezettségét dr. Újszászi Kálmán faluszemináriumának és a Gömört kedvelő Muharay Elemér inspirációinak köszönheti. Ott érzékelte: a falunak nemzetfenntartó szerepe van. Szovjet hadifogsága után a szülőháza szolgálatába állt. 1959-ben alakult meg a Tompa Mihály Emlékbizottság, amely kiemelkedő szerepet játszott a gömöri térség kulturális életében. Szerepet vállalt (Ujváry Zoltán folklórkutató

professzor mellett) a putnoki Gömöri Múzeum létrehozásában – amelyet egy éven át irányított. Életre keltette a gömörszőlősi állandó néprajzi kiállításokat és tárlatokat, roppant energiával működtette az általa vezetett köröket. Az egykori iskola épületében 1977-ben nyitották meg a neves művészek és amatőr alkotók időszakos kiállításait bemutató kigalériát; a néprajzi gyűjtemény a környék mindennapi életének eszközeit őrzi a szóttesektől a fazekasságon át a bútorokig. Az 1988-ban megnyitott *Népi gazdálkodás, erdőgazdálkodás* szabadtéri gyűjtemény a mezőgazdaságban és erdőgazdálkodásban jellemző szerszámokat vonultatja fel.

A „csonka Gömör profétáját” Ujváry Zoltán bázisteremtőnek nevezte, Horpácsi Sándor a „kovász-ember” titulussal ruházta föl őt; a helyi és régiós híradások visszatérően kiemelték az É. Kovács Lászlót jellemző szeretet-elvet (mely azt is bizonyítja, hogy a mindennapi szeretet az igazi hazaszeretet). É. Kovács László és Gömörszőlős neve elválaszthatatlanul összeforrott egymással. Szervező, gyűjtő- és alkotómunkája, kutatói tevékenysége, a néprajzi értékek, hagyományok ápolása, a helyi kultuszok gyarapítása mellett képzőművészeti tevékenysége is kiemelkedő. Fest és grafikákat készít, szívesen foglalkozott a fafaragással is. A rajzok, metszetek mellett legszívesebben pasztell technikát alkalmaz. A kis falu népéletet hitelesen idéző zárt világa, az ott élő emberek hagyományhűsége felbecsülhetetlen kútforrása.

„Önismeret, nemzetismeret, a hagyományörzés kötelessége formálják gondolatát, melyek a képeiben testesülnek meg és jutnak kifejezésre. A népre, nemzetre figyelő, a munkájával azt szolgáló ember, a benyomásokat feldolgozó, a paraszti életforma megélésével, belőlük újat formáló s önvallomás-szerűen magát is megmutató művész tevékenysége egy töről fakad – írta Nagy Károly műveiről. – A képei hitelét az adja, hogy az alkotó művész minden időben – sokszor a legnehezebbekben is [...] –, ragaszkodva falujához, a gyermekkorától kezdve, szinte minden falusi munkát végigpróbálva, megfesteni és leírni egyformán jól tudja a paraszti világot. Ennek lett É. Kovács László egész életében a szószóója.”

Mintegy félezer képet festett, melynek nagy része magán- és közgyűjteményekben található, csakúgy, mint a több mint négyszáz grafikának, melyek közül számos rajz illusztrációként, könyvreprodukcióként jelent meg.

Meghívott tagja az Irodalmi és Néprajzi Társaságnak, kezdeményezője a Gömöri Nyár rendezvénysorozatnak (benne egy képzőművész alkotótáborral). Mindenben társa volt néhai élete párja, Babus Éva, akivel 1958. november 9-én kötött házasságot, aki a családi hagyományokat ápolva, szóttéseket készített

(elnyerve a Népművészet Mestere címet). Judit lányuk szintetizálta a szülői örökséget: szőtteseket készít és fest, elvégezte a néprajz szakot, és vállalta a polgármesteri teendőket (nem véletlenül kapta meg ő is a Pro Gömör-díjat); több családi kiállítást is rendeztek.

B. Kovács István ekképp fejezte be a Magyar Örökség Díj átadásakor elhangzott (a *Gömörország* 2015/4. számában megjelent) laudációt.

„Példás ember É. Kovács László. Talán nem távoli s nem erőltetett a párhuzam a kalotaszegi, sztánai Varjúvár és a gömöri, gömörszőlői Kakasvár, illetve gazdáik, Kós Károly és É. Kovács László között. Az elkötelezett, sokoldalú szolgálat, a vállalás indokolja ennek a felvetését. É. Kovács László példát mutat számunkra emberségből.”

A CIKK BEVEZETŐJE MELLETT BONCSÉR ÁRPÁD SZOBRÁSZMŰVÉSZ
É. KOVÁCS LÁSZLÓRÓL KÉSZÍTETT GIPSZ PLAKETTJE LÁTHATÓ

LENT: É. KOVÁCS LÁSZLÓ FESTMÉNYE

A REPRODUKCIÓ AZ É. KOVÁCS LÁSZLÓ FESTŐMŰVÉSZ, HONISMERETI KUTATÓ MUNKÁSSÁGA
(ETHNICA KIADÓ, DEBRECEN, 2006) KISMONOGRÁFIA BORÍTÓJÁN SZEREPELT

FAGGYAS ISTVÁN:

NYÁRVÉGI VASÁRNAP

Bennem dalok fakadtak,
húrok szakadtak,
árnyak szaladtak,
mulattak,
lelkem tarlóján még vígan arattak,
mikor a lágy szél felém hozott
friss földszagot.

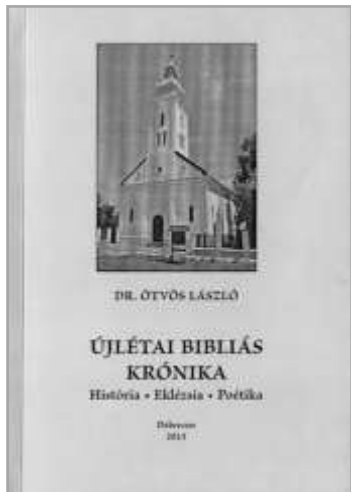
A házadat, a Te váradat
illatáradat szórta be,
a dáliák meghajoltak, bólogattak,
úgy fogadtak,
mikor sétáltunk föl az oldalon,
e nyárutó vasárnapon.

Otthonodban múzsa gitárja zengett,
jelenünkből fontunk koszorút,
gondolatsorok csillogtak
a fénylő selymen,
elűztünk minden szomorút,
sötétlő borút.

Koccant a pohár!
Melletted hitvesed állt.
Dalunkra elszállt a gond
ezen a nyárvégi vasárnapon.

*(Gömörszőlős, 1969. szeptember 21.
É. Kovács Laciéknál vendégségben)*

ÖTVÖS LÁSZLÓ BIBLIÁS KRÓNIKÁI

életében a lelkipásztori szolgálat az egyház- és helytörténeti kutatásokkal, a bibliakutató misszió az irodalom- és művelődés-történeti adatok gyűjtésével, s noha a versei még nyomtatásban nem jelentek meg, a szószékről elhangzottak a hittel átélt költői üzenetek is. 2013-ban együtt jelent meg az újlétei időszak

História – Eklezia – Poetika alcímmel 2013–2015 között a Nemzetközi Theológiai Könyvsorozat három bibliás krónikát jelentetett meg dr. Ötvös László életművéből. A bibliakutató lelkipásztor, költő, Újléta, Hajdúnánás, Kunmadaras egyház-, hely-, irodalom- és művelődéstörténeti adatai mellett saját, az adott településhez és szolgálati időszakhoz kapcsolódó verseit adta közre.

Az újlétei gyülekezet 1958 tavaszán hívta bemutatkozásra Ötvös Lászlót, aki ez után, mintegy szolgálatának rendhagyó részeként kapcsolódott be a néprajzi gyűjtőmunkába; ugyanebben az időszakban kezdett dolgozni a bibliakutató csoportban is. Így az ötvenes évek végétől fonódott össze Ötvös László

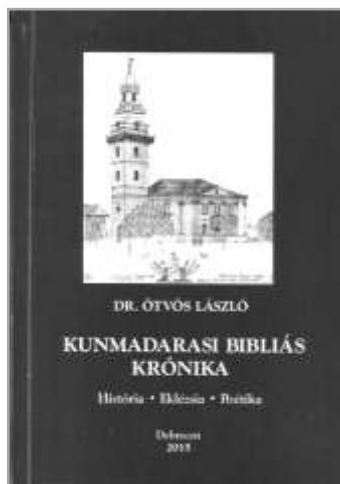
termése: a bibliai és cigánymissziós közleményeken túl egy-egy kegyességtörténeti krónika, egyháztörténeti áttekintés, illetve több mint 20 költemény szintén napvilágot látott az újlétei versciklusból.

Ötvös László 1943-ban lett hajdúnánási református gimnazista (1949-ig járt ide), a szülővárosból aztán Debrecenbe került a Theológiai Akadémiára, ahol lelkési oklevelet szerzett. Könyvbemutatóján emlékezett rá: 1955-ben a Hajdúnánáson segédlelkészként rendezett Biblia-kiállítás volt a második elhívás az életében, ti., szószéki hirdetésére száznál több Bibliát hoztak be a hívek. Ekkor fogalmazódott meg benne

először, hogy ilyen élményt kell adni az embereknek: találkozzanak a Bibliával, hogy találkozhassanak Istennel. Természetes, hogy a hajdúnánási helytörténet egyúttal családtörténeti vonatkozásokat is rejt, illetve fordítva. De itt olvasunk (a *História* fejezetben) Szenci Molnár Alberttről, Bocskai István hatásától, s kapunk nánási pedagógiatörténeti adalékokat. Hajdúnánási ihletésű *A népi írásbeliség és a Szentírás* c. közlemény; olvasunk Móricz Pálról, s újrualapozzuk a már több helyen publikált tanulmányt a magyar irodalomban föllelhető bibliai hatásokról. A hajdúnánási versciklusban 21 költemény áll.

Időrendben harmadikként (2015-ben) jelent meg a sorozatban a legvaskosabb kötet, a *Kunmadarasi bibliás krónika*. Itt is az a szemlélet dominál, melyet Szathmáry Sándor teológiai professzor (egyúttal a *Nemzetközi Teológiai Könyv* sorozatszerkesztője) így fogalmazott meg az ajánlásban: „Ötvös László egyetlenségét ez a két kutatási terület adja: bibliai fordítások és azok értékelése, közreadása, majd a magyar föld, a magyar nép egy-egy tájának története, múltjának, jelenének megismerése és megismertetése. Szeretni azt lehet, ami isteni, ami örök életet hordoz, és azt, ami földi, történeti, éppen történetének visszahozhatatlan egyetlenségében. Így jelenik meg ez a mű is [...].

Ötvös Lászlót 1978-ban avatták a teológiai tudományok doktorává, de ezt követően is még majd' két évtizeden keresztül szolgált lelkipásztorként. 195–1996 között nemcsak Hajdúnánáson és Újlétán, de Ibrányban, Debrecenben, Hajdúbagoson, Miskolcon, Kunmadarason is. A kunmadarasi kötelék meglehetősen erős volt: már 1989-ben megírta a *Madarasi Krónikát*; önálló könyvet publikált ez után a 700 éves *Kunmadaras történelmi és irodalmi emlékei (1291–1991)* címmel. 1992-ben gyűjtötte össze a 2. világháború kunmadarasai áldozatainak emlékeit (*Emlékezzünk régiekre, áldozatokra!*); 1994-ben adták ki a néprajzi és irodalmi kiállítás megnyitására készült *Szabadságharc-kori emlékek Kunmadarason* c. összeállítását; 1995-ben jelent meg *Redemptios emlékek és lakossági változások Kunmadarason* című kötete. Ezeket is újrualapozhatjuk a vaskos (több mint ötfélszáz oldalas) gyűjteményben, miként (a *Poétika* fejezetben) *A második mérföldút* (1989), a *Béthel* (1992) és a *Szivárványfényű zsolttárok* (1995) versciklusok változatlan kiadású anyagát is.

ÖTVÖS LÁSZLÓ versei:

MEGSZÓLAL A BOT

(Kiss Tamás olvasásakor)

Villamos megállóban
őszi délelőtt éltes ember
botjára támaszkodva áll...
Beszélget egymással a bot,
a remegő gazdája
és az álldogáló magány...

Egetverő sudár fa voltam,
most csonttá száradt a lábam...
Délceg legény voltál egykor,
most lábadat erősíti a lábam...

Hangfoszlány: Ne búsulj, kenyeres,
szól a bot, a szolga, a kedves...
Hiszen az őszi szél a varjakat
felettünk úgy kergeti,
hogy ami velünk megtörtént:
a fájót halottá feledteti,
a szépet életté eleveníti...

A SZÁRNY SUHOGÁSA

Hollónak holló a barátja,
Illésnek ma az Úr szolgája!
Reggel ért gyümölcsöt hullatott
egy madár, s adott táplálékot.
Angyal is járt itt az éjjel,
fürtöt hozott aszú szemekkel.
Angyálnak angyal a barátja,
hozzá jut a szárny suhogása.

NÁNÁS FELÉ SIETSÉGGEL

Felemelt két kézzel
és mezítláb, sietséggel...
Imára kulcsolt kézzel
és nyitott szívvel...
Remegő térdekkel
és megtelve Igével...
Lehajtott fejjel
és nyitott szemmel...
Nehéz terhekkkel
és az erő gyönyörűségével...
Szegényen, üres kézzel
és minden reménységgel...
Nánás felé szapora léptekkel
megyek üzenetes étellel...

NEKI NINCS BAJA

(A Szivárványfényű zsoltárok című ciklusból)

1Mózes 9:13

Neki nincs baja az angyalokkal,
sem a lelkiismeretes szolgálkkal...
Neki nincs baja a démonokkal,
sem a földön élő katonáival...
Neki nincs baja a virágokkal,
sem a látható és atom-rózsákkal...
Neki nincs baja az állatokkal,
sem az apostoli lelkű barátokkal...
A vihart szolgálvá teszi isten,
Neki enged a hajszál – és minden.

NEMZET – SORS – IDENTITÁS

Tanulmánykötet köszöntötte a hatvanéves Bertha Zoltánt

SZERKESZTETTE: PAPP ÁGNES KLÁRA, SEBŐK MELINDA, ZSÁVOLYA ZOLTÁN
Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Bp., 2015., 545. old.

Nemzet – Sors – Identitás címmel és a Németh Lászlótól kölcsönzött „**európai látószögű magyar**” (szellemi-lelki attitűdöt kifejező) alcímmel jelent meg Bertha Zoltán (Szentés, 1955. június 4.) irodalomtörténész, kritikus, esszéista, a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti Tagozatának levelező tagja 60. születésnapjának tiszteletére a Károli Gáspár Református Egyetemen (összesen több mint ötven szerző írásaiból) szerkesztett kötet – a Károli-egyetem modern magyar irodalmi tanszékén Bertha Zoltán 1994-től docensként oktat.

A magyar történelemmel, modern és kortárs magyar vagy világirodalommal, a határon túli (s külön az erdélyi) magyar irodalommal foglalkozó tanulmányok egyik bevezető írása Ködöböcz Gábor köszöntője (*A végtelen mondat és a végtelen szeretet embere*), mely 2015. május 15-én a Magyar Művészeti Akadémia levelező tagjává választott Bertha Zoltán székfoglalóján hangzott el. Ködöböcz a többi közt a hűségben és függetlenségben – avagy „a mozdulatlan elkötelezettség és a mérhetetlen belső szabadság” beteljesített képességében – látta a Bertha Zoltán-féle „muszájherkulesek” meghatározó tulajdonságát. „Bertha Zoltán evangéliumi szellemiségtől motivált önzetlen magatartása és elegáns nagyvonalúsága munkatársai, hallgatói és barátai körében már-már legendaszámba menő evidencia, mégis nagy talány, hogy mi mindenre van

ideje, figyelme, affinitása és energiája – fogalmaz Ködöböcz. – Emberfeletti és tiszteletet parancsoló teljesítmény az övé, amelyre kizárólag Istentől gazdag talentumokkal megáldott, aszketikus lelkületű ember lehet képes. [...] Bertha Zoltán elgondolhatatlanul sokat tett azért, hogy a tragikus következményekkel járó Trianont – ha másképpen nem is, de – legalább lélekben képesek legyünk ledönteni. [...] feltűnően koherens, nagy formátumú és tág horizontú irodalomtörténeti, kritikusi munkásságát az össznemzetben való gondolkodás, az egyetemes szemléletmód, a magyar- és világirodalmi kánonnal folytatott állandó párbeszéd határozza meg.”

A köszöntő tanulmánykötet *Magyar történelem* fejezetében olvassuk Deák-Sárosi László (*A székely fejedelem és az 1603-as brassói csata*), Hermann Róbert (a szabadságharc után Görgeit átkozó versekről) és Makkai Béla tanulmányait. A *Nyelvi-stilisztikai közlések* fejezet közli a Sinka István nyelvi korszerűségét (Heltainé Nagy Erzsébet), illetve a napjaink neologizmusait (Sólyom Réka) tárgyaló írásokat. Németh László írásművészetét járja körül Péntes Tibor Szabolcs, Ekler Andrea, Sztár Katalin tanulmánya; világirodalmi kitekintést ad Klemm László (Kafkáról), Falusi Márton (a bestseller és a műalkotás viszonyáról), Ondrejcsák Eszter (Móricz-fordításról), Soltész Márton (a Winnettou-attitűdről) írása. Zsávolya Zoltán Tormay Cécile korai elbeszéléseiről, Kovács Árpád Sík Sándor esztétikai szemléletéről, Sebők Melinda Illyés Gyula pályakezdéséről, Papp Ágnes Klára Weöres Sándor és Kosztolányi Dezső nyelvfelfogásáról, Lajtos Nóra a Sánta Ferenc-recepcióról, Széles Klára Galgóczi Erzsébet novellisztikájáról ír. Nagy László és Ágh István költészetét Vasy Géza, Szondi György, Jánosi Zoltán és Márkus Béla vizsgálta; Pomogáts Béla a magyar zsoldárhagyományról értekezett, Nyilasy Balázs Petelei Istvánról, Imre László a Reményik-szereplíréről, Tompa Zsófia a verstájakról, Sipos Lajos Tamási Áronról, Rónay László Márai Sándor Amerika-élményéről, Sturm László Komáromi János regényéről, Cs. Varga István Jáki Sándorról, Tapodi Zsuzsa Böndör Pál díjnyertes könyvéről írt. A *Kortárs erdélyi irodalom* fejezet Sütő András, Páskándi Géza, Kányádi Sándor, Lászlóffy Csaba, Szilágyi István, Farkas Árpád, Kovács András Ferenc művei közé vezet. S szó esik még Petri György, Petrőczy Éva költészetéről, a Tar Sándor- és Szélesi Sándor-prózáról, a kortárs magyar irodalom intézményeinek helyzetéről. Serfőző Simon, Antal Attila, Oláh András, Gál Éva Emese, Beke Sándor pedig verssel köszöntötte a 60 éves Bertha Zoltánt.

AZ ALÁBBI PORTRÉ A MAGYAR MŰVÉSZETI AKADÉMIA MEGBÍZÁSÁBÓL – AZ MMA HONLAPJÁNAK AZ AKADÉMIKUSOKAT BEMUTATÓ FELÜLETÉRE – SZÜLETETT MEG.

A Ködöböcz Gábor által Bertha Zoltánnal készített életmű-interjú címe ars poetikus értékű üzenetet hordoz: „*Meghallani a magyar Atlantisz harangszavát*” (*Magyar Napló*, 2010/10.; In: *Nyitott műhely I–II. – 100 interjú a mai magyar irodalomból*, szerk.: Csontos János, Bp., Magyar Napló Kiadó, 2014). Ebbe a címbe emelt gondolatba igyekezett belesűríteni mindazt a feladatvállalást és elkötelezettséget, amely a magyar kultúra múlt- és jelenbeli értékeihez köti őt. Hiszen minden iskolában (előbb Sárospatakon, majd Debrecenben is) értékmentő és nemzetvédő magatartásra tanították. Az európai látókört a magyar sorstudat tükrében vetítette át az életére és az általa vizsgált életművekre. Szemléletmódja alapvetően szakrális: a humanitást a divinitás fénykörében értelmezi, ez a sajátos világ- és emberolvasat pedig a posztmodernnel hadakozó ezredfordulós reneszánsz szemléletet feltételezi. Innen is érthető, hogy amikor már diákkorában érdekelni kezdték a kisebbségi magyar irodalmak is, fölfedezte az akkori (a kommunista diktatúra által) megcsontított nemzettudatból szándékosan kiszorított jelentős teljesítményeket. Töretlenül hiszi, hogy a határon túli magyarság értékeit számba venni ma sem késő ahhoz, hogy „a jövőnek át tudjuk menteni mindazt, ami évezredek, évszázadokon keresztül értékkincsként, thesaurusként felhalmozódott a Kárpát-medence teljes területén”. S Ady Endrével együtt magára is felelős identitáslemként, vezérlőszmeként követi a Czine Mihály („a magyar irodalom vándorprédikátora”) által sokszor idézett nemzeti önjellemezést, mely szerint a „magyarság szükség és érték az emberiség s az emberiség csillagokhoz vezető útja számára”. Hiszen a magyarság és emberiség elválaszthatatlanul összetartozó fogalmak, s ennek a sorsszerű összetartozásnak a szellemében érthető, hogy „a szívós magyar életet és a kultúratementő magyar szellemet örökös veszélyeztetettségében és fenyegetettségében is mindig a megmaradás reménye táplálta, s ma is ez lehet legfőbb hitvallásunk: segítsük mindennek az értékbirodalomnak a tudatosítását, népszerűsítését, gazdagítását”.

Irodalomtörténészként, irodalom- és művészetkritikusként elsősorban a magyar irodalom és kultúra autonóm értékeinek számontartására és értelmezésére, a „sajátosság méltóságának” megbecsülésére törekszik. Megkülönböztetett feladat számára a természetes szervezőségében egységes magyar

irodalom, művészet és kultúra integritásának, védelmének és tiszteletének erősítése, a részvétel recepciójának hatékony és folyamatos bővítése. Elkötelezetten működik közre a magyar irodalom és kultúra identitásértékeinek kutatásában, feldolgozásában, elemző-elméleti körvonalazásában, a nemzeti irodalmi paradigmaalkotó jellegminőségek számbavételében, hangsúlyozásában és értékelésében. Az ilyen jellegzetességek között áll például a különleges nyelvi, kulturális, lelki-szellemi nemzeteszme, az erkölcsi, spirituális-religiózus humánontológiai és kultúraantropológiai nemzetszemlélet és közösségfelfogás.

Közvetíteni kívánja továbbá a keresztyénség inspiratív, hagyományt meghatározó jelentőségét, szakrális és hatástörténeti szerepét, valamint a nemzeti azonosságtudat közösségalkotó szimbolikus értelemvilágát (úgy is mint az emlékezetkultúra középponti elemét). A nemzeti megmaradás számára is egzisztenciális és transzcendentális távlatra nyíló sorskérdés, a megmaradás feltétele pedig az archaikus-népi, folklorisztikus-mitologikus, kulturális-irodalmi és poétikai mélységdimenziók és mélységperspektívák kibontása, kibontakozásának érzékeltetése. Írásaiból szinte átsüt a bartóki modellben megtestesülő-kiteljesülő modernség és egyetemesség feladhatatlan igényessége – követve Bertha Zoltán vallomásosan lelkesült szavait: – a kollektív kiszolgáltatottság történelmi sorsélmény-jellege, az emberi és nemzeti elnyomatás szorongáskeltő atmoszférája, a nemzeti szétdarabolódás kataklizmaélménye, illetve az egyszerre történelmi gyökerű és jelen idejű szabadság- és teljességvágy megfogalmazása.

Érdeklődésének fókuszában tehát a paradigmaformáló és karakterisztikus értékminőségekhez kapcsolódó irodalmi áramlatok és művek állnak (figyelve a hiteles kortárs irodalmi teljesítményekre, újraolvasva az elfelejtett vagy elhallgatott értékeinket, és erőfeszítéseket téve a magyar irodalom speciális műveinek idegen nyelvekre való fordításának-terjesztésének ösztönzésére). Az irodalom emberi és nemzeti, sajátos és univerzális identitásőrző, identitásteremtő erejét artikulálva, a magyar irodalom és a magyar lélek perspektivikus nemzeti önismereti hitelességét hirdeti. Teszi mindezt Karácsony Sándorra hivatkozva – aki szerint a magyarság „nem faj, nem vér, hanem lélek dolga” –, s ennek szellemében vallja: a „lelki nemzet” és a „közös ihlet” a magyarság kulturális megmaradásának centrumában áll.

Bertha Zoltán *Nemzet a csillagokban* címmel tartotta székfoglaló előadását a Magyar Művészeti Akadémián 2015. május 15-én. Kiemelte: az egymást kölcsönösen feltételező kultúra, közösség és nemzet nem redukálja, hanem

megteremti a tárgyi és szellemi értékek összességét. A szembefordítások vagy „teoretikus szétbontási kísérletek” helyett a sorstudatot középpontba helyező hangszerelésre, a közös hangok harmóniájára, mindemellett a hangok sajátosságos erejére kellene figyelniük. „A nemzetföltő magyar sorstudat nyelvművészeti artikulációja sem szolgaságból, hanem ellenkezőleg: a művészi emanáció legteljesebb esztétikai szabadságából és eszmei méltóságából fejlik ki”. S Ady intését követve: Európa bűnei, igazságtalanságai, szeszélyei és képmutatása helyett „saját magyar jellemünk és szellemiségünk kifejtésére van szükségünk az európai kultúra valódi és örök értékeinek érvényesítése által”. Mert a mi európai feladatunk az, hogy emberek legyünk – magyarul, s a kulturális önazonosság megtartásának feltétele az etnikai, közösségi megmaradás. A magyar kultúra és irodalom egyik paradigmaticus vonása éppen az állandó identitásvédő és felelősségtudatos létharc művészi reflexiója. „Többszörös trianoni szétszaggatottság, kolonializáló önkényuralmi elnyomatás, forradalmi leveretés, külső és belső száműzetés, emigráció, szétszóródás, hontalanná idegenítés, vészes roncsársadalmi meg kisebbségi és diaszpóralétbe taszítottság: ez szegélyezi és töredezi a magyarság kálváriás útját csak a legutóbbi időkben is” – fogalmazott. Arra is több tanulmányában és előadásában hívta föl a figyelmet, hogy a megmaradásvágy és az „ahogy lehet” megoldáskeresése Arany Jánostól napjainkig markáns ívet rajzol az autentikus nemzeti identitásvallomások sorában, de nem hiányzik a nemzeti és nyelvi önértelmezések közül az evangéliumi sorsazonosítás sem.

Máriás József Bertha Zoltán erdélyi *Hídverő*-díja (2009) laudációjában a József Attila-díjas (2004) irodalomtörténészt az erdélyi irodalom „következetes, értő és hűséges számtartói” közé sorolta – s tette ezt okkal, joggal. A Németh Lászlóval vallott eszmeiség és elkötelezettség, a Görömbei Andrással megalapozott szakmaiság és tájékozódás, valamint a szerzett és tanult örökség, Sárospatak és a debreceni iskola szellemének fényében hamar fölismerte: „az erdélyi magyar irodalom nem csupán esztétikai élmény forrása, hanem önmagán messze túlmutató sorsbeszéd és sorstükör, sorsjelző és sorsmetszetek foglalatja, mely egy időben sajátos jegyeket hordozó transzszilván és egyetemesen magyar.” Az Erdély felé fordulás pedig nem valamilyen kivonulás a csonkára szabott országból, hanem „olyan jelzőfények keresése és fölmutatása, melyek az összmagyarság szellemi, lelki gyarapodásának forrásai, a nemzet-tudat őrzésének beszédes példázata, olyan fáklya, mely a legsötétebb korszakokban is a kisebbségi sors fölé magasodva lángolt.” Bertha Zoltán érdeklődésének fókuszában tehát a magyar sors és a határon túli – elsősorban

erdélyi – magyar lét irodalmi reprezentációi állnak, az elmúlt három és fél évtized kötetei szintén az e területen végzett kutatásainak eredményét adják közre. A „sors” és az „erdélyiség” hívószavai az önálló kötetcímekben is megjelentek: *Sorsűtkör*, *Sorsbeszéd*, *Sorsjelző*, *Sorsmetszetek*, illetve *Erdélyiség és modernség*; a szellemi elkötelezettség és felelősségvállalás gondolata van jelen *A szellem jelzőfényei* vagy a *Gond és mű* című kötetekben is.

„A magyar irodalom sajátos jellegéhez hozzátartozik, hogy hosszú évszázadokon keresztül szorosan összefonódott a történelmiséggel, a nemzeti-közösségi sorskérdésekkel, a nemzeti önismeret és öntudat lelkiismereti sorsszemléleti orientációjával, valamint az egzisztenciális és nyelvi öntanúsítás identitásmeztartó törekvéseivel – írja. – Ez a sajátosság nem teherként, ahogyan némelyek ezt Adyig, Nagy Lászlóig vezetve értékszegényítő tényezőnek tartják, ellenkezőleg: különleges értékvilágot teremtő, külön poétikai jellegvonásokkal bíró, sajátos nyelv- és esztétikumformáló minőség. A magyar sorsirodalom sajátos tematikai, gondolati, létszemléleti karaktere és az abban kifejeződő emberi jelentésvilág olyan artisztikusan megjelenő sajátosság, amely nem reduktív, hanem hozzáadott dimenziója az emberiség világkultúrájának. A valódi nyitottság nem a lebecsülése, hanem a megbecsülése a sajátos minőségformáknak és jellegadó értékjegyeknek”.

Ez a megbecsülés, a sajátos minőségforma és a jellegadó értékjegyek vizsgálata, a magyar sorsirodalom esztétikai és emberi karaktere, létformákat alakító erős orientációja, a nemzeti önismeret és identitásmeztartás irodalmi reprezentációinak közvetítés- és közvetítettség-szándéka tükröződik Bertha több kiváló monográfiájában és tematikus kötetében. Rávilágít, hogy a nemzeti önismeret és öntudat egy olyan minőségteremtő létezéskeret, melyben nemcsak az identitáskonstrukciók ívelhetnek az önmegvalósítás kognitív és esztétikai szintjein túl egy fajta transzcendens normarend felé, hanem a kanonizáló (és szakralizáló) törekvések esztétikai normái a műalkotások értelmezési kontextusát is meghatározhatják. A nemzeti irodalmi paradigmát vizsgálva, az értelmezés kereteit tágító útmutatásként is idézi a nemzeti önazonosság metafizikájának közösségi önmegvalósításban kiteljesülő elvét, miszerint az értelmiségnek felelőssége van a történelmi emlékezet és a kollektív létezés megerősítésében, illetve: hogy az esztétika együtt jár az etikával, de nem feltétlenül választható le (vagy nem választható el) a közéletiségtől sem. Tartalmi idézeteit a modern (posztkoloniális) kritikai diskurzusokból és a (posztstrukturalista) kultúratudományok kanonizált szemléletmódjából kölcsönzi, azt bizonyítva, hogy a kortárs irodalomelméletekben is

megtartotta létjogát az identitásfilozófiai és etikai vagy kollektív önismereti szempontrendszer, így a sorsszemléleti orientáció melletti argumentáció nem idegen a mai diskurzusoktól. Sőt, a tanulmányok inkább azt támasztják alá, hogy az irodalomértést vagy az irodalmon keresztüli (nemzeti) önismertet a „sorsmetszetek” révén – a kulturális örökségbe való beágyazottsággal együtt – hitelesebben lehet közvetíteni.

Egyáltalán: létezik-e autentikus stratégia a megmaradáshoz, és ha létezik, „a megmaradás stratégiája milyen identitáshoz – történelmi nyelv- és tudatállapothoz – való ragaszkodást jelentsen”? A csángó írásművek értékeit kutatva, Bertha Zoltán megállapítja, hogy sorsbeszéd minden megmaradáselvű irodalom, az emberi méltóságra fókuszálás etikai magasrendűséget teremt, s a példa olyan általános üzenetet is magában rejt, hogy a jelentős esztétikai értéket az erkölcsi és művészi minőség együtt teremti meg. Az egészséges, önazonos magyarságtudatot, a természetes nemzeti összetartozás-érzetet amúgy a felvidéki és kárpátaljai kortárs szépirodalmi törekvések sokárnyalatúsága szintén erősíti, és a sorsmetszetek egymásra vetítéséből az is kiderül, hogy a lét- és megmaradás-problémákkal terhes, alkotó mindennapokban nemcsak a megírt sors kérdéseivel szembesülnek a közösségek, hanem annak újraírására tesznek folyamatos kísérletet, hiszen a kollektív önértelmezés fontos része az emlékezet mellett a jelen és a perspektíva nem szűnő újratudatosítása is.

Az „erdélyiség” – Bertha Zoltán irodalomtörténeti munkásságának középpontjában állva – ugyanúgy meghatározó sorskérdéssé emelkedik, mint a kollektív önismeret az egyetemes magyar szellemiségben. Németh László a kisebbségi kérdés ügyében – arra válaszolva, hogy vajon „hol keresse méltóságát egy [...] kisebbségi sors” –, úgy vélekedett: „A kevesebb joga az élethez az, hogy különb”. S Bertha nem véletlenül hivatkozik visszatérően Makkai Sándorra is – az alábbi idézet olvasható például tematikus esszéit, tanulmányait, vallomásait közreadó *Erdély felé* című kötet (2012) hátsó borítóján: „Az erdélyi magyar szellem arra van hivatva, hogy kicsiny lehetőségek között, nagy erőfeszítéssel egyetemesen emberi szellemmé legyen. Erdély legkiválóbb fiai mindig érezték, hogy olyan magaslatokra kell emelkedniök és emelniök népüket, honnan ők is megláthassák a nyugati kultúra palotáinak és bátyáinak ormait, de őket is megláthassák onnan azok, akik az emberi szellem haladásának határvonalát figyelik”; s „az lenne a kívánatos, ha erdélyi magyar szellemről csak azért lehetne és kellene külön beszélni az egyetemes magyar szellemiségen belül, hogy ezzel a névvel az egészséges, életrevaló és modern magyar szellem mintaképét jelölhessék meg”.

Bertha Zoltán végső soron ugyanezt az ideált vallja – a kortárs irodalom-elméleti és kritikai diskurzusokban is megtalálva annak hiteles szemléleti helyét –, „amely a sajátos kisebbségiséget közvetlenül kapcsolja össze a modern európaisággal és az emberi szellem erkölcsi univerzalitásával, az alapjaiban, lényegében egységes és oszthatatlan nemzeti kultúra feltétlen lét- és értékközegében.” Ez az eszmény vezette a veszélyeztetettség ellenére is kibontakozó kisebbségi magyar irodalmak legjobbait, és Bertha Zoltán számára az Erdély felé fordulás egyúttal azt jelenti, hogy „tágas és megtartó önazonosságunk, minőségi önmagunk irányába” fordulunk, „jövőnyitó megmaradás-akarattal, hites és éltető reménységgel”. A nemzetrészekre is tekintő sorsvontakozás és a művészi modernség egymástól elválaszthatatlanul munkál – ez hitelesíti még inkább a (mozdulatlan) hűség és (a belső) függetlenség jegyében formált teljességvágyat. Ahogy az Eötvös Józsefet idéző Kődöböcz Gábor köszönti Bertha Zoltánt: „az egésznek része csak az lehet, ki szíve részévé tette az egészszet”.

Bertha Zoltán Sárospatakon érettségizett (1973), a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar–angol szakán szerzett diplomát (1978), és ugyanitt 1978–1990 között a Magyar Irodalomtörténeti Intézet könyvtárosa, tudományos munkatársa volt. 1990–94 között országgyűlési képviselőként az emberi jogi és vallásügyi bizottság munkájában vett részt. 1982-ben egyetemi bölcsészdoktori címet, 1994-ben PhD fokozatot szerzett, 2008-ban habilitált a Debreceni Egyetemen. A Károli Gáspár Református Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának oktató és alapító törzstagja (emellett a 2000-es évektől mintegy félszáz doktoráltatási eljárásban vett részt különböző egyetemek bölcsészkarain). 1984–88 között a Magyar Írószövetség József Attila Körének vezetőségi tagja, 1982–87 között az Alföld Stúdió egyik vezetője, több folyóirat szerkesztőbizottsági tagja, s más kulturális lapok mellett 2008-tól az *Agria* című folyóirat főmunkatársa. Számos egyetemi, egyetemközi, minisztériumi, határon túli kutatási programban vett részt, 2000–2004 között az NKA szépirodalmi, 2011-ben Márai, 2012–15 között könyvkiadási kollégiumának volt tagja; 2002-től a többi közt a Magyar Írószövetség Választmányában, az MTA Köztisztületében, a Tokaji Írotábor kuratóriumában dolgozott. Tagja több más irodalmi, kulturális szervezetnek és társaságnak (pl. MAOE, Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Németh László Társaság, Magyar Újságírók Közössége, Magyarországi Református Egyház Doktorok Kollégiuma, Új Erdélyi Szépművészek Céh stb.). 2014-ben a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti Tagozatának levelező tagjává

választották, 2015-től az MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet Tanácsadó Testületének munkájában vesz részt.

Fő kutatási területe a XX. századi modern magyar irodalom története (ezen belül a határon túli, kisebbségi magyar irodalomé), 14 könyve, tanulmányainak és kritikáinak monumentális sora nagyrészt e témakörben született; mintegy kétezer fontosabb publikációja látott napvilágot (száznál több jelentős, többszerzős tanulmánykötetben). Több száz előadást tartott tudományos, ismeretterjesztő, irodalmi rendezvényeken, konferenciákon, oktatási és kulturális intézményekben. (Előadóként is részt vett budapesti, vidéki, határon túli egyetemek, főiskolák, gimnáziumok, népfőiskolák, könyvtárak, múzeumok, színházak, könyvszakmai rendezvények programjain, könyvfesztiválokon és könyvbemutatókon, művészi előadóesteken, kiadók, folyóiratok bemutatkozó műsorain, író–olvasó találkozók; emlékbeszédeket tartott irodalmi ünnepségeken; előadásokat és ankétokat országos, regionális, határon túli, egyházi rádiókban, tévékben; dokumentumfilmek irodalomtörténész szakértőjeként működött közre.) Számtalan könyvszerkesztési, lexikoncikk-írói, lektorálási, bírálóbizottsági munka résztvevője volt; a Kárpát-medencei rendszeres magyar és nemzetközi írótáborok aktív résztvevője, szervezője. Önálló szócikkben szerepel jelentős lexikonokban, kézikönyvekben; hivatkozásainak és idézéseinek száma több ezer, könyveiről és munkásságáról mintegy kétszáz fontosabb recenzió, tanulmány, méltatás jelent meg. Közel négyszáz könyvkritikát és ismertetést írt, a tematikus tanulmánykötetek mellett monográfiát jelentetett meg Bálint Tiborról (1990), Sütő Andrásról (1995), Kányádi Sándorról (2006), s már egy lehetséges Tamási Áron-nagy-monográfia körvonalazódott a „Székely Homérosz” (2012) lapjain. Jelentősebb tanulmányokban foglalkozott Szilágyi Domokos, Németh László, Páskándi Géza, Székely János, Illyés Gyula, Kós Károly, Lászlóffy Csaba, Wass Albert, Reményik Sándor, Dsida Jenő, Czine Mihály, Nagy Gáspár, illetve kortárs szerzők munkásságával. Írásai több mint száz hazai és határon túli folyóiratban, hetilapban, kulturális, tudományos és művészeti szemlében s több mint negyedszáz napilapban, internetes portálon jelentek meg rendszeresen (pl. *Acta Litteraria*, *Alföld*, *Agria*, *Bárka*, *Búvópatak*, *Confessio*, *Debreceni Szemle*, *Együtt*, *Erdélyi Múzeum*, *Erdélyi Tükör*, *Életünk*, *Filológiai Közlöny*, *Forrás*, *Határ*, *Hitel*, *Hungarológiai Értesítő*, *Irodalomtörténet*, *Kortárs*, *Korunk*, *Látó*, *Magyar Jövő*, *Magyar Napló*, *Magyar Szemle*, *Magyartanítás*, *Művelődés*, *Nagyvilág*, *Napjaink*, *Napút*, *Palóc föld*, *Partium*, *Reformátusok Lapja*, *Somogy*, *Stádium*, *Studia Litteraria*, *Székelyföld*, *Tiszatáj*, *Vallástudományi Szemle*, *Várad*, *Zempléni Múza* stb.).

Önálló könyvei: *A hetvenes évek romániai magyar irodalma. – A romániai magyar irodalom válogatott bibliográfiája 1971–1980* (Görömbei Andrással). Bp., TIT, 1983.; 1985. 156+212 o. (lektorálta Czine Mihály, Pomogáts Béla); *A szellemjelzőfényei*. Bp., Magvető Könyvkiadó, 1988. 208 o. (JAK-füzetek 34.); *Bálint Tibor*. Bp., Akadémiai Kiadó, 1990. 176 o. (Kortársaink; sorozatszerk.: Juhász Béla, Rónay László); *Gond és mű (Tanulmányok az erdélyi magyar irodalom köréből)*. Bp., Széphalom Könyvműhely, 1994. 244 o. (Aranyhal sorozat – esszék, tanulmányok; sorozatszerk.: Pécsi Györgyi); *Arcvonalban (A közélet színterein 1980–1994)*. Debrecen, Inter Leones Kiadó, 1994. 80 o.; *Sütő András*. Pozsony, Kalligram Könyvkiadó, 1995.; 1998. 264 o. (Tegnap és Ma – Kortárs Magyar Írók; sorozatszerk.: Szegedy-Maszák Mihály); *Sorstükör*. Miskolc, Felsőmagyarország Kiadó, 2001. 632 o.; *Sorsbeszéd*. Pomáz, Kráter Műhely Egyesület, 2003. 288 o. (Teleszkóp sorozat 22.; sorozatszerk.: Turcsány Péter); „Világképteremtő enciklopédizmus” – *Tanulmányok Németh Lászlóról*. Bp., Kairosz Kiadó, 2005. 176 o.; *Erdélyiség és modernség (Irodalmi tanulmányok)*. Csíkszereda, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, 2006. 404 o. (Bibliotheca Transylvanica 50.; sorozatszerk.: Kozma Mária); *Sorsjelző (Tanulmányok, esszék, kritikák)*. Miskolc, Felsőmagyarország Kiadó, 2006. 454 o. (Vízjel sorozat – esszék, tanulmányok; sorozatszerk.: Pécsi Györgyi); *Fekete-piros versek költője – Kányádi Sándor*. Bp., Hungarovox Kiadó, 2006. 88 o.; *Sorsmetszetek*. Bp., Kortárs Könyvkiadó, 2012. 152 o.; *Erdély felé*. Bp., Cédrus Művészeti Alapítvány – Napkút Kiadó, 2012. 304 o. (Kútíró Bibliotéka 9.; sorozatszerk.: Vincze Ferenc); „*Székely Homérosz*” – *Tanulmányok Tamási Áronról*. Bp., Kairosz Kiadó, 2012. 230 o.; *Erdély felől*. Bp., Lucidus Kiadó, 2013. 242 o. (Kisebbségkutatás Könyvek; sorozatszerk.: Cholnoky Győző, Miskolczi Ambrus, Szász Zoltán); *Nemzet a csillagokban* (Bp., Lucidus Kiadó, 2016, megjelenés előtt).

Fontosabb kötetszerkesztései: *Kossuth-díjas írók – Sütő András* (Válogatta, szerkesztette, a bevezető tanulmányt írta és a jegyzeteket készítette B. Z.). Pécs, Alexandra Kiadó, 2002.; *Kányádi Sándor: Válogatott versei – Bertha Zoltán válogatása* (Szerkesztette és az utószót írta B. Z.). Bp., Magyar Napló Kiadó, 2004. (Második, javított kiadás, 2004.; Harmadik kiadás, 2006.; Negyedik kiadás, 2007.); *Cselekvő irodalom – Írások a hatvanéves Görömbei András tiszteletére* (Szerkesztette B. Z., Ekler Andrea; bevezető B. Z.). Bp., 2005.

Fontosabb díjai: A Művészeti Alap fiatal kritikusai ösztöndíja (1983); JAK-ösztöndíj (1987); Móricz Zsigmond Irodalmi Ösztöndíj (1989); Kölcsey-díj (1996); Széchenyi Professzori Ösztöndíj (2000–2003); Petőfi Sándor Sajtószabadság-díj (2002); Tamási Áron-díj (2003); József Attila-díj (2004); Lakiteleki Emléklap (2007); Fehér Mária Alkotói díj (2007); Erdély Magyar Irodalmáért Alapítvány Hídverő-díja (2009); Partiumi Írótábor irodalmi díja (2010); Bálint Tibor Emléklap (2011); Partiumi Írótábor Egyesület Emléklapja (2013); Arany János-díj (2014); Magyar Érdemrend Tisztikereszt (polgári tagozat) (2015).

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI – 2015/5.

Csók István örökségét idézi Rodics Eszter, Füzi László Buda Ferenc költészetéről tündök, Sz. Tóth Gyula (a *Tanári notesz* lapjain) Fejes Endrére, Dávid Gyula pedig Páskándi Gézára emlékezik a Művészetbarátok Egyesülete folyóiratának múlt év végi számában. Itt olvassuk Bíró András, Gál Éva Emese, Jung Károly, Keres Emil, Turcsány Péter verseit. Kaiser László *Hajlam, képesség* címmel írt Németh Lászlóról, az életmű megértéséhez szükséges szellemi rend középpontjába a „növéstervet” helyezve.

TISZADADAI HANGULAT – IFJ. KOVÁCS GÉZA FOTOGRÁFIÁJA

KISGRAFIKA – 2016/1.

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE
GRAFIKAGYŰJTŐ ÉS MŰVELŐDÉSI EGYESÜLET
NEGYEDÉVES FOLYÓIRATA

A folyóirat idei első száma a januárban 94. éves korában elhunyt Csiby Mihály festő- és grafikusművészre emlékezik; s felidézi a lap Miklós János, Dr. Böröndy Jánosné dr. Kiss Piroska, Illyés Sándor László életét és művét is. Vasné dr. Tóth Kornélia, a folyóirat főmunkatársa és szerkesztőbizottsági tagja az exlibrisek mellett megjelenő ex webis jelenségére hívja föl a figyelmet.

AZ EXLIBRIS SZEREPE A MODERN KÉPKULTÚRA ALAKÍTÁSÁBAN

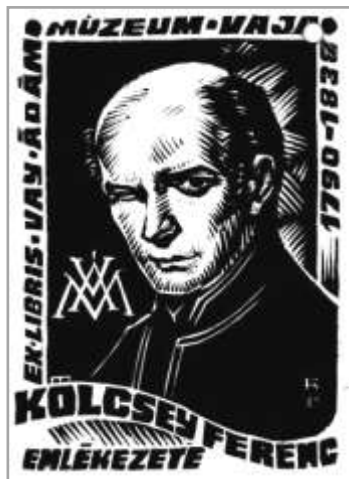
Az ex libris új virágkora címmel számolt be az OSZK blogja Vasné Tóth Kornélia *Ex libris és képkultúra. Modern magyar ex librisek* című könyvéről. (http://nemzetikonyvtar.blog.hu/2016/02/03/az_ex_libris_uj_viragkora) A képes album 352 oldalon 1054 magyar ex librist mutat be, 14 fő tematikus fejezetben (a képeket magyarázó szövegekkel, bevezetővel, képjegyzékkel, névmutatóval). A könyv gazdag exlibris anyagát részben azon a kiállításon is megtekinthették az érdeklődők, melyet a február 24-i könyvbemutatóhoz kapcsolódva rendeztek az Országos Széchényi Könyvtárban (a kiadást az OSZK mellett a Kossuth Kiadó gondozta).

A kultúrtörténeti és (az exlibris sokszínűségét reprezentáló) kronologikus történelmi, irodalmi fejezetek mellett a néprajzi, vallási vonatkozású könyvjegyeket ugyanúgy bemutatja a kötet, mint az étkezéssel, a növény- és állatvilággal kapcsolatos témákat vagy a könyvet és címert ábrázoló exlibriseket. Külön felsorolja az album a foglalkozásokra (orvos, jogász, kovács, bányász, nyomdász, pedagógus, könyvtáros stb.) utaló exlibriseket, azonosítva az adott szakma attribútumait; de találunk különféle hobbikra utaló könyvjegyeket is (mint a bélyeggyűjtés, numizmatika, az exlibris-gyűjtés stb.).

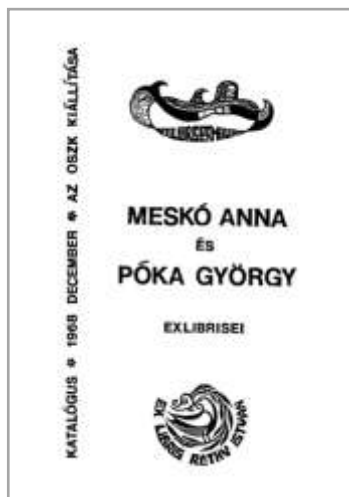
A fent említett írásban ezt olvassuk: „A könyv bevezetőjében Vasné Tóth Kornélia megállapítja, hogy az Országos Széchényi Könyvtárban az 1960-as

években volt az ex libris fénykora, ekkoriban ugyanis számos ex libris kiállítást rendeztek az akkor még a Nemzeti Múzeum épületében működő könyvtárban. A sort 1961-ben Bordás Ferenc (1911–1982) grafikusművész kiállítása nyitotta. Kiemelkedő tematikus tárlat volt a *Magyar írók, művészek és tudósok ex librisei* 1964-ben, kísérő katalógussal. Ezen híres magyar írók, művészek és tudósok ex librisei voltak kiállítva. [...] 1965-ban került sor Fery Antal (1908–1994) szerencsi fametsző, 1966-ban Diskay Lenke (1924–1980) ex

libriseinek kiállítására, utóbbi hagyatékából egyébként a későbbiekben is rendeztek tárlatot, 1999-ben, majd legutóbb 2009-ben. *A szovjet ex libris 1917–1967 c.* kiállítás a nagy októberi szocialista forradalom 50. évfordulójáról emlékezett. 1968-ban került sor Meskó Anna–Póka György grafikusművész házaspár tárlatára. Ezt követte Stettner Béla, a KBK művészeti vezetője OSZK-beli kiállítása 1969-ben. 1970-ben a XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszushoz kapcsolódóan régi magyar ex libriseket állítottak ki.

KÓLCSEY FERENC EMLÉKEZETE

VASNÉ TÓTH KORNÉLIA: EX LIBRIS ÉS KÉPKULTÚRA. MODERN MAGYAR EX LIBRISEK. ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR – KOSSUTH KIADÓ, BUDAPEST, 2016.; 352 OLDAL (1054 EXLIBRIST KÖZÖLVE)

JOBBRA LENT:

AZ 1970. ÉVI XIII. BUDAPESTI NEMZETKÖZI EXLIBRIS KONGRESSZUSRA KÉSZÜLT LAP

AZ ELŐZŐ LAPON:

MESKÓ ANNA ÉS PÓKA GYÖRGY EXLIBRISEINEK KIÁLLÍTÁSI KATALÓGUSA, BORÍTÓ 1968-BÓL; STETTNER BÉLA: OSZK IRODALOMTUDOMÁNYI OLVASÓTERMÉNEK KÖNYVE (LINÓMETSZET)

Az ex libris újabb virágkorának tekinthető az OSZK-ban az utóbbi évtized: 2009-ben Diskay Lenke, 2012-ben Csiby Mihály grafikusművész ex libris kiállítása. Ezt a sort folytatja a mostani, 2016-os, modern magyar ex libriseket tematikusan bemutató tárlat, az *Ex libris és képkultúra* c. könyvhöz kapcsolódóan. E kiállítást a képes album teszi teljesebbé, mely a modern magyar ex librisek eddigi legteljesebb körű összegző bemutatását nyújtja.”

Vasné dr. Tóth Kornélia 2008 óta dolgozik az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtárában. Több exlibris-kiállítás kurátora az OSZK-ban (2009. Diskay Lenke, 2012. Csiby Mihály tárlata); a témából doktorált 2014-ben. Szerkesztője és szakírója a *Kisgrafika* c. folyóiratnak, mintegy száz cikke, tanulmánya jelent meg az exlibrisről (*Magyar Könyvszemle*, *Magyar Grafika*, *3K*, az OSZK tanulmánykötetei). 2015-ben megjelent *A moszkvai Rudomino-könyvtár hungarika ex librisei hazai és nemzetközi kontextusban* c. monográfiája (az OSZK és a Gondolat Kiadó gondozásában).

DIGITÁLIS „KÉPKOCKÁK” A KOSSUTH PAPJA BÖSZÖRMÉNYI FORGATÁSÁRÓL

Március 15-én este 8 órától a Debrecen Televízió tévéfilmjét, a *Kossuth papját* vetítette a *Duna Televízió*. A *Kossuth papja* Könyves Tóth Mihály debreceni református lelkész 1848–49-es szabadságharcban betöltött szerepéről szól. Az egyórás alkotást Tóth-Máthé Miklós azonos című regénye alapján Dánielfy Zsolt rendezte. Könyves Tóth Mihály az 1848-as forradalom és szabadságharc meghatározó alakja volt, lelkesítő beszédei hatására tömegesen álltak a debreceni fiatalok a honvédseregbe, ahol ő maga tábori lelkészként szolgált. A nép *Kossuth papjaként* vagy *aranyuszájú papként* emlegette. Hazafias beszédei miatt a forradalom után kötél általi halálra ítélték, végül amnesztiát kapott.

Az Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Magyar Média Mecenatúra programjának támogatásával készült egyórás film „karrierje” már a debreceni díszbemutató (2015 júniusa) előtt elkezdődött. Szombathelyen a II. Savaria Filmszeglén a kisjátékfilmek kategóriájában a 35 pályamű közül a *Kossuth papja* hozta el az első díjat. A Zalaegerszegi Televízió által szervezett X+1. Göcsej Filmszegléről a Szalay Annamáriáról elnevezett fődíjat

hozta el a film, majd a legrangosabb magyar televíziós és filmes szemlén, a Kamera Korrektúrán a tévéfilm, tévéjáték, tévésorozat kategóriában pedig a harmadik lett.

Tóth-Máthé Miklósnak már a második könyvét vitte filmre a DTV (az első *A rögcsei csoda* volt). A címszerepben Bakota Árpádot, a főbb szerepekben Csikos Sándort, Garay Nagy Tamást, Miske Lászlót, Szalma Noémit, Papp Istvánt és Pál Hunort láthattuk. A díszlet- és jelmeztervező Gyarmathy Ágnes volt (az ő egyik munkája az Oscar-díjas *Mephisto*). Dánielfy Zsolt rendező (aki eddig öt filmet jegyez) hálás azoknak a munkatársaknak is, először dolgoztak filmen (köztük volt a vágó, Papp Ferenc, illetve a digitális trükkökért felelős Kovács Kálmán).

Sántha Antal hajdú-
böszörményi műgyűjtő a
népszerű közösségi olda-
lon március 16-án osztott
meg néhány, a maga
nemében ritka fotót, a
következő bejegyzéssel:

„Erre mondják azt, hogy
egy (amatőr) fotós jókor
van, jó helyen. A 2014.
10. 17-én készített foto-
imhoz most szereztem

meg a kapcsolódó információkat. Nevezetesen, hogy tegnap este (március 15-én) a Duna Tv-n vetített *Kossuth papja* c. film jeleneteinek a forgatását láthattam és örökíthettem meg városunkban, a Hajdúsági Múzeum előtt. Észre is vettem, hogy Dánielfy Zsolt – a film rendezője – kicsit morcosan nézett rám...”

SÁNTHA ANTAL MŰGYŰJTŐ
„VÉLETLEN” FELVÉTELEI A *KOSSUTH*
PAPJA HAJDÚBÖSZÖRMÉNYBEN
FÖLVETT JELENETEIRŐL

Csokonai
Színház

1865-
2015

Csokonai
Színház

1865-
2015

DR. NAGY ÁTILKA KÉPESLAPJAI A DEBRECENI KÖSZÍNHÁZ 150. ÉVFORDULÓJÁRA

Óh boldogabb országok gyermeke!
Hazánkon elmerengő idegen,
Hogy ezt mi úgy szeretjük, ne csodáld.

Nekünk e kincs volt századok során:
Multunk, reményünk, jelenünk,
S mert benne élünk, kell hogy érte éljünk.

Volt a magyarnak fényes éve is
S dicső korának hős emlékeit
Fegyver hegyével égbe írta fel.

De csillag és dicsőség messze vannak!
- Ám ősi nyelve hódításait
Az élő földre írta szellemével.

„Te” anyanyelvünk tiszta őrhelye,
Magyarnak épült ősi Debreczen!
Ments-vára féltett szellemkincseinknek!

Sok századon át, a míg nemzetünk
Létért ontotta vérét, – egyedül
Te őrizéd a magyar Helikont.

A harcok hosszú, súlyos éveiben
Oly sok viszályt kiállott nemzetünknek
Mehódíthatlan vára Te valál.

Pedig nem voltak sziklásánczaid,
Erőd a szellem volt, a tudomány:
Ez véde téged és Te védted ezt.

A honni múzsa, kit fegyver riasztott,
Itt menhelyet és ápolást talált,
S hálából kincsét mind e helyre hordta.

Körül vihar dúlt, villám csattogott,
Hazánk virágát fegyver tépte le,
S a vész szétszórta a hulló levélt.

Balsors kitörlé a lét könyviből
Önnön vérünkkel nemzetünk nevét,
S port hinte rá, hogy meg se lássa többé.

Te akkor is megőrzéd kincsedet:
Fegyver nem, tűz nem vette tőled el,
Sem úr szavának csábja meg nem ejte.

Te a szegény, a megvetett anyának,
Ős szellemünknek hű tanyája lettél,
S ápolgatád, míg ujraifjudott.

S mit fegyver veszte hős apák kezében,
Azt tollal, ésszel, csengő dal szavával
A bölcs utódok újra visszavívták.

És újra Kárpátoktól Adriáig
Lett élő nemzet a magyar, s Te abban
Mekkája a tudós zarándokoknak.

Te szülted a tudóst, ki felvilágolt,
Te szülted a hit buzgó pásztorát,
S a költőt, kinek lángja most is ég.

Légy üdvözölve ősi Debreczen,
E templom-ünnepélyen, mert bizonynal
Hol nyelv-oltárod áll, egy templom az.

A szó, mely üdvözöl ezt mondja „most”
S a szó mely „egykor” számon fogja kérni:
Miért ez oltár? ezt idézi majd.

Miért ez oltár? – Honfi áldozatra,
Az egyik szellemét áldozza annak,
Részvétit más: – s mindkettő áldozat.

A honni nyelvnek ihlett hirdetője,
Kinek szívében ég az égi szikra,
Tanítson itten híven érzeni;

Tanítson hűn szeretni: – hű szívet,
Drága hazát és fényes őserényt; –
Szeretni mindazt, a mi szép, s igaz.

Hirdesse élő, látható alakban
A megdicsőült ősök tetteit:
Hogy lelkesüljön rajtuk nemzedékünk.

Hirdesse bűnnek torló büntetését,
Sújtsa hibánkat és javítsa azt,
Mutassa fel, mi bennünk szép s nemes.

Legyen világos tükre életünknek.
A népszokást, az ősi hagyományt
Emlékbe vésve tartogassa fenn.

S amit költőknek lelke ránk hagyott,
Az égi szép költészet hangzatát
Zendítse meg művészet hó szaván:

S hogy hallja minden, s higgye, hogyha hallá,
Hogy nincs a földnek édesebb zenéje,
Mint a magyar szó, művész ajkain.

„Ezért ez oltár!” És nem, hogy hizelgjen
A kor hibáinak, a rossz divatnak,
S visszhangot adjon korcs izlés szavának.

Nem, hogy legyezze könnyelmű ledérség
Tréfának öltözött botlásait,
És édes mérget töltsön a szivekbe.

Nem, hogy fület csiklandó pengetéssel
A gondolattól elszoktassa népünk'; -
Érzékhez szólva, értelem helyett.

A puritán hit ősi városában
Hiú látványnak nem; - csak szellemünknek
Épülhetett e ház: - „azért ez oltár.”

S áldott legyen a kéz, mely építé,
 Áldott a szív, a mely kigondolá,
 Áldott a nép, mely érte áldozott,
 Áldott a szellem, mely föntartja ezt,
 S áldott a hon, melynek szolgálni fog.

A kiállított színházi plakátok igazi kordokumentumok (az is beszédes, melyik korban milyen tartalmakat tartottak fontosnak a készítőik). Az első időkben csak feliratokat látni, később geometriai alakok is felbukkannak, hogy idővel a fotóművészet és a számítógépes grafikai megoldások is megjelenhessenek.

Érdekes, hogy milyen típusú információk jelentek meg a plakátokon: ma furcsának tűnhet, hogy régen a színpad gépezeteinek, díszleteinek készítőjét és a karmestert jelölték, de a rendezőt nem tartották említésre méltónak; s hogy jó ideig csak az alkotók vezetékneve volt olvasható.

A színház 1915-ben vette fel a Csokonai nevet, az ezt megelőző névváltozatok és bélyegző-, illetve címváriációk is szórakoztatóak. Egyes, gyakran műsorra tűzött drámai művek vagy operák megjelenítésének történetét is nyomon követhette a látogató (A sevillai borbély, Faust).

A mintegy 150 plakátot bemutató tárlaton a régi idők nagy nevei (Darvas Lili, Jászai Mari, Latinovits Zoltán) is föltűnnek – a plakáttervező művészek közt pedig Józsa János, Móré Mihály nevét is fölfeledezhettük.

RÉSZLETEK A PLAKÁTKIÁLLÍTÁSBÓL

TÓTH DÉNES ÁRPÁD FÜZETEI IX.
 AVANTGÁRD ÉS HAGYOMÁNY
 Révai Kiadó, Bp., 2016., 88 old.

Életmű-sorozatának 9. darabjaként a debreceni kritikus, szerkesztő, tanár, színházi szakember – akinek újságírói életművét idén március 15. alkalmából **Aranytoll-díjjal** ismerte el a Magyar Újságírók Országos Szövetsége – ötödik színházi tárgyú kötete jelent meg (*Beszédes gesztusok*, 2011; *Az avantgárd hercege*, 2011; *Színházi szisztémák*, 2012; *Érzéki színház*, 2013). Az *Avantgárd és hagyomány* három, eddig kiadatlan dráma- és színháztörténeti írást tartalmaz. Az első (*A kék kerékpáros*) és az utolsó (*Kortársunk, Palasovszky*) papírra vetése között három évtized telt el. A *kék kerékpáros* című Déry Tibor-

színmű 1926-ban született, a társadalmi képtelenségeket az abszurd eszközeivel ábrázolja, s érezhető benne a dada keserűen komikus, játékokban tobzódó stílusának hatása. „A teljes színház megteremtésének kísérletként” is föl-fogható darabról szóló elemző írást az *Alföld* c. folyóirat közölte 1985-ben. Öt évvel előtte búcsúztatták az első magyar avantgárd színház (a *Zöldszamár*) alapítóját, Palasovszky Ödönt, s halála óta foglalkozik életművével Tóth Dénes. A róla írt kismonográfia előtt (1986–2007 között) hét folyóiratban nyolc tanulmányt közölt a szerző, s mint a legavatottabb Palasovszky-szakértőt kérték föl 2015-ben előadás tartására a *Magyar színházi nyelvújítók a 20. században* című szakmai konferencián. A mostani kötetben a konferencián elhangzott prezentáció szerkesztett változatát olvashatjuk.

A *pelikán röpte* című, terjedelmében is impozánsabb (60 oldalas), önálló, kismonográfia értékű tanulmány bevezetéseként ezt olvassuk Tóth Dénestől:

„A debreceni Vojtina Bábszínházzal (s alapító tagjaival, Szabó Tiborral, Megyeri Bélával és Asbóth Anikóval) még régebbi – és máig tartó – a kapcsolat. A hetvenes-nyolcvanas években a még amatőr bábegyüttessel párhu-

zamosan, független utakon járó Unió Mozgásszín vezetőjeként, majd apaként és lapszerkesztőként a kezdetektől, 1975-től figyelemmel kísértem a bábosok pályafutását. A históriájuk sikertörténet, az eltelt évtizedekben a debreceni kulturális élet meghatározó társulata és Magyarország egyik vezető bábszínháza volt a Vojtina. Sikere a magyar tradíciók szellemiségére épülő, a gyermekek érzelmi igényeihez simuló formanyelvében keresendő. 'Olyan generációk nőttek fel előadásain, akikből érzelmileg jól kondicionált, a művészetekhez és hagyományainkhoz értő magyar felnőttek válhattak.' Fennállásának 33. évében, 2008-ban megírtam a Vojtina krónikáját (*A pelikán röpte*). Akkor ez a munka – technikai okok miatt – nem jelenhetett meg. Most egy lendülettel felére húzva (101 addigi bemutatójuk leírását s azok fogadtatását mellőzve), átszerkesztve adom közre az első – 1976 februárjában történt – fellépésük 40. éves jubileumára időzítve. Hátha ezúttal én lepem meg a számomra oly sok meglepetést okozó bábszínházat.”

TÓTH DÉNES ÁRPÁD FÜZETEI X.

DRÁMA ÉS SZÍNPAD

(segédkönyv drámapedagógusoknak)

Révai Kiadó Bp., 2016.; 125 old.

Tóth Dénes korábban újságírást és lapszerkesztést tanított a DRHE kommunikáció szakos hallgatóinak, a szak megszűnése után azonban bekapcsolódott a Debreceni Református Hittudományi Egyetem drámapedagógia szakos hallgatóinak oktatásába. A felnőttképzési szak hallgatói pedagógusok (óvónők, tanítók és bölcsész-tanárok), számosan többdiplomások, és jellemzően a fiatal korosztállyal (óvodásokkal, kisiskolásokkal) foglalkoznak. Őket Tóth Dénes a mese világa, a többieket a diákszínháztársulás felé tereli. Az általa oktatott témacsoportban (dráma- és színháztörténet, előadás- és hatáselemzés, műsorszer-

kesztés, rendezésmélet és -gyakorlat) az oktatáshoz és tanításhoz szükséges drámaelemzések hiányoztak, nem kaptak a hallgatók írott anyagot a színjáték formavilágáról. Ezért döntött úgy Tóth Dénes, hogy megír-megszerkeszt egy segédkönyvet, melyben elemzéseket és a színikritikáról írott anyagait adja közre, olvasmánnyegyzékkel és öt forgatókönyvvel egészítve ki a kínálatot.

A kötet első részében (*Dráma- és előadás-elemzés*) három darab elemzése szerepel (Brecht: *A kispolgár hét főbűne*; Déry: *A két kerékpáros*; Palsovszky: *Ayrus leánya*). A második fejezet a műsorszerkezteshez kínál segédletet – a szerző által 1972–2003 között készített 45 forgatókönyvből találunk itt ötöt (ezekből átlagosan 4 ezer néző előtt 20 előadást megérvő produciók születtek). Gyermekdarab (*Csipike*), ünnepi műsor (*Bem*), bábelőadás (*A Nap és a Hold elrablása*), irodalmi színpadi produkció (*P-szonáta*), vásári játék (*Indul a bakterház*) adaptációja szerepel a kötetben, rendezői javaslatokkal kísérve. A függelék pedig nem más, mint egy „drámatörténeti toplista”: a világirodalom száz (Tóth Dénes által legfontosabbnak vélt, a drámapedagógusok számára elsősorban ajánlható) darabjának a címével és alkotójával.

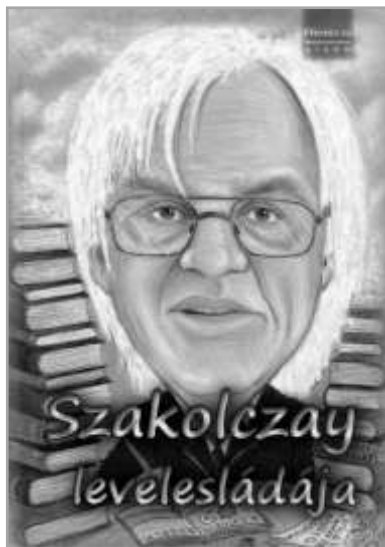
ÍRÓK – LEVELEK

Gaál Tibor grafikusművész, portré-karikaturista *Írók – levelek* című (március 3-ig nyitva állt) kiállítását Szokolczay Lajos irodalom- és művészetkritikus nyitotta meg február 8-án a Magyar Írószövetség Bajza utcai székházában.

Ennyi volt a hír, melyet már beszerkesztettem a képes kulturális hírek és képzőművészeti beszámolóik, tudósítások rovatába, mikor kis csomagot hozott a postás: a *Szokolczay levelesládája* c. könyvet. Bár adós vagyok a március 15. alkalmával életművéért Széchenyi-díjat kapott Szokolczay Lajos elmúlt évben megjelent, válogatott művészeti tanulmányokat, esszéket és kritikákat közreadó monumentális, ezeroldalas kötete (*Nagybányától Picassóig*) ismertetésével, alább, a kiállításához kapcsolódva, a levelesládát ismertetem – azt Gaál Tibor-grafikák illusztrálják.

SZAKOLCZAY LEVELESLÁDÁJA

(A leveleket válogatta: SZITA GÁBOR)
Orpheusz Kiadó, Bp., 2016., 188 old.

„Kedves Lajos!

Mint gyerek, ha nem várt, ritka ajándékot kap (a fajtára szegényebbik a nem-elkényeztetett!), úgy megörültem levelednek! Biztató jó szavaidnak, felnőtt figyelmednek, okos emberségednek! Mert mikor is kaptam én utoljára levelet? Mikor is kaptam? Baráti szót, verset-remélőt, rózsatűz-szavakat, nem-kifehéredetteket, haláltalan szavakat? Mikor is? Édes Istenem!”

Bizonyára oda sem kellene írni a fent idézett sorok írójának nevét: minden versolvasó jóember tudná, hogy Juhász Ferencről kapta ezt a válaszlevelet Szakolczay (alias Varga) Lajos. S olvashatjuk ezt most mi is, további három oldalon keresztül, Juhász Ferenc halála után.

A mai magyar irodalmi-művészeti közéletben talán egyszerre a legtöbbet olvasó, legtöbb tárlatra és színházi előadásra járó „Kultúrtárs” – kölesönözve Görömbei András megszólítását – fél évszázados levelezése jóval gazdagabb, mintsem hogy azt jó másfélszáz oldalba lehetne sűríteni. A válogatást viszont elsősorban – a kultúra-politikai és történelmi, irodalmi közéleti s a címzettnék a korhoz (a Kádár-korhoz, valamint a rendszerváltoztató időkhöz) kötő szókimondó viszonyát tükröző reprezentativitás mellett – jól érzékelhetően az is irányította, hogy a levelek írói már mindannyian eltávoztak az élők sorából. A nevüket a függelékben összesítve is megtaláljuk (több mint hatvan költőt, író, drámaíró, újságíró, irodalomtörténészt, műfordítót, képzőművészt és nyelvészt, tanárt listázhatunk itt). Többen közülük – pl. Hervay Gizella (1934–1982), Illyés Gyula (1902–1983), Illés Árpád (1908–1980), Jékely Zoltán ((1913–1982), Szilágyi Domokos (1936–1976), Kormos István (1923–1977) vagy Kós Károly (1883–1977) és Cs. Szabó László (1905–1984) – már a rendszerváltozás előtt elhunytak, s a legutóbb búcsúztatottak között találjuk Juhász Ferencet (1928–2015), Radnóti Miklósnét (1912–2014), Borbándi

Gyulát (1919–2014), Görömbei András (1945–2013), Marsall Lászlót (1933–2013), Rába Györgyöt (1924–2011), Kass Jánost (1927–2010). S ott van még a levélírók közt Baránszky László (1930–1999), Borsos Miklós (1906–1990), Faludy György (1910–2006), Gion Nándor (1941–2002), Határ Győző (1914–2006), Mészöly Miklós (1921–2001), Nagy Gáspár (1949–2007), Páskándi Géza (1933–1995), Sütő András (1927–2006) és Szentkuthy Miklós (1908–1988). Több mint egy évszázad tanúi ők, a *Nyugat* nemzedékeitől (a modern magyar irodalom kezdeteitől) a posztmodern irodalomig és annak válságáig, a szétszakítottság traumájától a megmaradáshitre épülő sorsirodalomig vagy a politikai őrlőmalomban kényszerű (?) kompromisszumok vállalásától (a jobb esetben) mellőzöttséget jelentő elvhűségig sokféle attitűdre bukkanunk. De a leveleket és írókat elsősorban Szakolczay Lajos személye kapcsolja össze, aki az elmúlt fél évszázadban is irodalomszervező és kánonalakító tényező volt – irodalmi folyóiratok szerkesztőjeként, illetve szókimondó, az esztétikumot és a morált egyként fontosnak tartó kritikusként.

Kő András interjújában vallja a véleményét véka alá soha nem rejtő emberi és írói magatartásról: „Vállalom, hogy ilyen ember vagyok, mert egész életem az igazmondásra épül. És bizony, egyes embereket sért, ha szemükbe mondják az igazságot. Ezért rúgtak ki annak idején a Kortárstól, és ezért távolított el Juhász Ferenc az Új Írástól. Pedig én csak tágítani akartam az irodalmi kört. Napjaink elterjedt betegsége a megalapozatlan véleményalkotás. Az ember tévedhet az esztétikai súlyok megítélésében, de ha lelkiismeretes munkát fektet bele egy színdarab megnézésébe vagy egy könyv elolvasásába. akkor nem kell félnie attól, amit leír. Azt hiszem, negyven évre visszamenőleg egyetlen mondatom miatt sem kell szégyenkezniem! Viszont dühödtem harcoltam olykor az igazamért. [...] A kritikus legfőbb 'munkaeszköze' az erkölcs.”

Igen változatos tartalmúak és hangvételűek a közölt levelek (gyakran kéz- vagy gépirásos formában): a baráti gesztustól a pártállami irodalompolitikai viszonyokat taglaló értekezésig terjed a skála; bepillantást kapunk írószobák és alkotói lelkek (magánéletek) titkaiba. Kendőzetlenül tárul föl a levelekből Szakolczay Lajos esztétikai morálja: noha csak a neki írt válaszlevelet látjuk, de gyakran kiderül belőlük az előzmény is (pl. Sütő András várja, mi zavarja Szakolczayt a pusztakamarási visszaemlékezések epilógusában, s magyarázza a két öreg motívumát). Kirajzolódnak a szerkesztő és kritikus mindennapjai, megformálódik az a lelki-szellemi ív, amely irodalom- és művészetszervező tényezővé emelte Szakolczay Lajost az elmúlt évtizedekben. A tisztességre és erkölcsre a szem és a fül mellett az erő és a gerinc tanította. Ezt tanítja ő ma is.

NAGY GÁSPÁR:

KARÁCSONY ÉJI ÁR(V)ULÁS

Gyanútlanul hó esik a földre
 gyanútlanul Ő most születik
 gyanútlanul mondom a köszöntést
 gyanútlanul mindörökre így

Gyanútlanul persze a sok pásztor
 gyanútlanul három a király
 gyanútlanul imbolyog a jászol
 gyanútlanul ki mellette áll

Gyanútlanul rágcsálják a szalmát
 gyanútlanul most még szamarak
 gyanútlanul serdülő judások
 gyanútlanul Heródes alatt

Gyanútlanul szikrázik az égbolt
 gyanútlanul olvad el a hó
 gyanútlanul szépen megfeszítik
 gyanútlanul minden eladó

*(Szakolczay Lajoséknak
 karácsony után az új
 esztendei árulások idején is
 Szeretettel: nagygáspár)*

RÉSZLET A SZAKOLCZAY LEVELESLÁDÁJA
 CÍMŰ KÖNYVBŐL

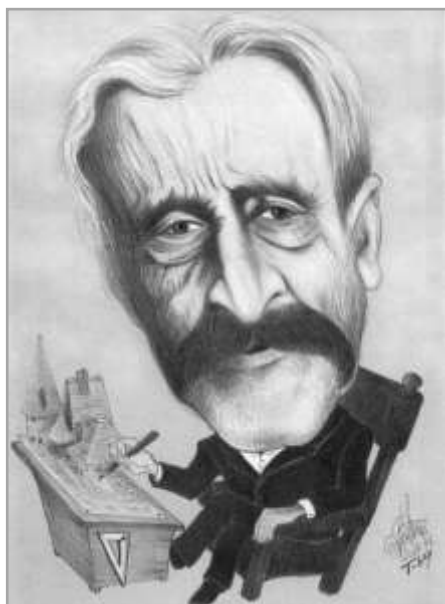
KARIKATÚRÁK:

GAÁL TIBOR GRAFIKÁI

NAGY GÁSPÁRRÓL (JOBBRA FENT)

KÓS KÁROLYRÓL (LENT);

A BORÍTÓN: SZAKOLCZAY LAJOS

SZAKOLCZAY LAJOS
A LEVELESKÖNYVRŐL
A MAGYAR NAPLÓ
2016. MÁRCIUSI SZÁMÁBAN

„Égből leesett mannának” nevezte az író az Orpheusz Kiadó (s fenntartója, a Magyar Írószövetség) ajánlatát, mely szerint Szakolczay 75. születésnapjára szívesen gondolja levelezés-kötetét (pontosabban: a hozzá írott levelek válogatását).

„Csaknem ötven év szerkesztői szorgoskodásának köszönhetően szerencsére van miből válogatni. Papírhegyek magasodnak elém, abból kiválogatni a sokféle szempontból érdemlegeseket – irodalomtörténet, különféle érdekességek és újdonságok, a személyre és munkásságára jól jellemző adalékok, értékműtő próbálkozások – nem kis feladat. Feladat, amelyet örömmel végez az ember – írja Szakolczay Lajos, mintegy bevezetesként is a Cs. Szabó Lászlóval folytatott levelezésének *Magyar Napló*beli közreadásához. – Akárhogyan is van, ezzel a válogatással az irodalomtörténet-sz-kritikus – paradox [s egyezően a véleményünkkel] – valamennyire önarcképet is formáz. Hiszen a tartós és izgalmas – dicsérő, korholó, önszerető, kitérő, tudálékos vagy éppen szigorúan pedáns – válaszokhoz kérdéseivel, érdeklődésével többnyire ő adta meg az alapot. Kitérő volt a módja, ha érthető volt a rejtett üzenet, a másik kitérőjére is. Briliáns névsor adja, az ember szinte beleborzong, ennek a kérdés-felelet játéknak – akár pár soros volt a megszólított közlendője, akár oldalakra rúgó – a valódi értékét. Hogy milyen erős talponton áll az egyetemes magyar irodalom és művelődéstörténet (ideértve a különböző művészeti ágazatokat is), forrponon a történelem-kutatás (‘második honfoglalás’), a néprajz és a hittudomány egyes ágazataiban való elmélyülés, arra a nevekből kiolvasható értéklánc mindennél jobb, sőt meggyőzőbb példa.”

Szakolczay aztán a Cs. Szabó Lászlóval való, a ’80-as évek elejéről datált kapcsolatát idézte föl. Cs. Szabó londoni emigrációban élt, s a nyugati magyar írók legfőbb bűne az volt, hogy az olyan médiumokban, mint a *Szabad Európa*, az *Amerika Hangja*, a *BBC*, Trianon és az orosz megszállás, az ’56-os magyar forradalom ügyében (és számos más területen) az igazságot mondták. Ezért is volt szinte öngyilkos vállalkozása Szakolczaynak, hogy fejébe vette a Cs. Szabó László, az esszéíró tanulmány elkészítését. A közlést a *Szépirodalmi Kiadó*, a pécsi *Jelenkor*, a debreceni *Alföld* vagy az elnyomottak mellett egyébként kiálló *Vigilia* sem vállalta. Végül a győri *Műhelyben* jelent meg – valamelyik szerkesztő félrenézett –, majd a *Dunának, Oltnak* című kötetben is helyet kapott 1984-ben. A levelesládában csak a győri megjelenés utáni Cs. Szabó-lel olvasható, a *Magyar Napló*ban azonban további öt levél szövegével (a kapcsolat alakulásának egész történetével) ismerkedünk meg.

EMLÉK – AKNAY JÁNOS KIÁLLÍTÁSA CSÍKSZEREDÁBAN

„Nyíregyházán születni, Debrecenből elindulni, Budapesten érettségizni, Szentendrén megtelepedni, Kossuth-díjasként révbe érni. Íme, egy életpálya sorsgrafikonja hely- és minőség-specifikus stációk mellérendeléseitől röviden összehúzva. De mivel minden egyes révhez jutás az úton járás újabb és újabb átkelőhelyét jelenti [...], úgy valószínű, hogy Aknay János élet- és művészetvonala sem fordítható vissza és ismételhető meg, sőt bizonyosan nem ezen a hangsúlyos díj-ponton szakadt meg” – írja az életmű legavatottabb ismerője, Novotny Tihamér

Aknay Jánosról, akinek március 17-én nyílt kiállítása Csíkszeredában, az Új Kritérium Galériában.

PILLANATKÉPEK
A MEGNYITÓRÓL
(FORRÁS: FACEBOOK)

AZ ANGYALOK – ÉS JÉZUS CSÖNDJEI

Szakolczay Lajos és Nagy Márta Aknay János festészetéről

Már hogyan lenne ott a helye Aknay Jánosnak a Nagybányától Picassóig ívelő rendhagyó horizonton?! S hogy rögtön fel is oldjuk a képzavarnak tetűző megfogalmazást: bizony, ez a horizont, melyet – az életműért 2016-ban méltán Széchenyi-díjjal elismert – Szakolczay Lajos rajzolt meg legújabb, válogatott művészeti írásait ezer oldalon közreadó kötetében, messzibe és mélybelátón, madár- vagy angyalszárny-erővel ívelő szemhatár, mondhatni: szívárvány-horizont. Ott van benne az élet (tehát a művészet) minden színe, a művészet (tehát a vallás) minden ígérete, az alkotószabadság minden árnyalata a plein air impresszionizmustól a geometrikus líráig, avagy a szerelem mértanáig (s az istenfogalom középkori skolasztikus megfogalmazásáig, mely szerint az Isten nem más: mint hosszúság, szélesség és mélység, tehát a tökéletes arányosság).

Szakolczay Lajos kötetében öt írást találunk Aknay János művészetéről. 2000-ben külön-külön értekezett szitanyomatairól (*A jel mint jelképesség*) és festményeiről (*Léglöketes angyalszárnyak*), a következő évben pedig (a Novotny Tihamér alkotó-szerkesztő munkája eredményeként megjelent első) életműalbum adott apropót a szentendrei (Vajda Lajos-) hagyományból kinőtt Aknay-jelenség értelmezéséhez (*Az akadémikus rajztól az átszellemlült táblaképig*). 2003-ban egy kisebb és egy nagyobb kritikai összegzést kaptunk Szakolczaytól Aknay angyal-festményeiről (*Aknay János angyalai – Festmények a budakalászi Faluházban; Modern szakralitás mint énkeresés – Aknay János angyal-festményeiről*), s ezek az írások egyúttal

annak a művészi korszaknak az összegzései is voltak, amelyben véglegessé váltak azok a festői formák és gondolati (létértelmező minőségükből adódóan: filozófiai) alakzatok, melyek máig szervezik Aknay munkásságát.

Szakolczaytól megszoktuk, hogy semmit nem ír le fölöslegesen (s még magát sem szereti ismételni – ezért itt is csak a kép- és jelenségolvasatok mögötti tényanyag említése ismétlődik), tehát minden mondatának súlya van, s finom, intellektuális fogaskerekű lélekműszerekkel mért súlypontjai egyúttal olyan tételmondatok, melyek nyomán reprodukálható maga az élményanyag is. Ilyen új fölismerés volt például az, hogy Aknay János szentendreiisége nem egyszerűen a motívumkinccsel (ház-ablak) való azonosulás, hanem a „meglődülés” katarzisa: a szentendreiiségből egy onnan fölszabadító formaélmény (a rovásírás) – „a számára túlon túl egzakt világból [...] az érzelem téres tereinek” – megtalálása. S nemcsak logikai viszonyba állította a társadalmi vonatkozásokat (élet) a művészi absztrakció mechanizmusával, hanem ezzel párhuzamosan hangsúlyozta Szakolczay, hogy Aknay művészetében a jel minden jelentés nélküli, „pusztán” szép forma is lehet, akár a japán (kalligrafikus) írásjelek, melyek számunkra szinte készen adódtak a székegy rovásírás jeleiben. Így lehet a festői jel egyszerre „élőlény és tárgy”, a néző által belátható olyan forma, melyeket különböző módokon lehet „olvasni” (keresztként, madárként – vagy éppen Aknay Sára siratásának szimbolikus-expresszív jeleként).

AKNAY JÁNOS FESTMÉNYEI:
HÁROM KIRÁLYOK;
A HEGYI BESZÉD (ELŐZŐ OLDALON)

Aknay égi alakzatai (akár a háztetőkről, akár az angyalokról van szó) szakrális formaépítmények, s egyik alakzat áthatja a másikat: a geometrikus tetőszerkezetek, valamint a térképzést segítő színkonstrukciók az angyaltestek, majd angyalarcok kidolgozásában is meghatározó kompozíciós erőkké váltak. Amint Szakolczay fogalmaz Aknay égi és földi szférák, Isten és ember között közvetítő „köztes” lényeiről: „Ez az angyal, mert konstruktív léthagyományokat is érez maga mögött, nem a művészettörténetből olyannyira ismert szárnyas és szárny nélküli puttókhöz hasonlatos, hanem a szentendrei, hol élesen feszített, hol bolthajtásba görbülő motívumokhoz.”

S pontosan a formaelemekbe sűrített szakralitás volt az, ami egyszerre kötötte a szentendreiiséghoz Aknayt, s emelte ki onnan. Szakolczay Lajos találó és helyes meglátása szerint Szentendrétől már örökölte az erkölcsi

imperativusát, de az már rajta múltott, hogyan emeli tovább képeinek érzéki és filozófiai jelentéseit a drámai katarziszra való képességig.

S ez a fajta modern szakralitás egyúttal önértelmezési keret, én-kereső élmény is. A szerb ikonok (ortodox) világát, a szigorú szabályokhoz kötött ábrázolási tradíciót, ikonográfiai rendet köti össze az új életterek keresésével (modern honfoglalással) és a személyes életben bekövetkezett sorsfordító változásokkal. S innen (a személyes tragédiából) eredeztethető elsősorban Aknaynak az a hite, hogy angyalai mindenkor átsegítik a nehéz próbán, és ezen a ponton a szubjektív sorsélmény általános egzisztenciális filozófiai kérdéssé alakul át.

Hogyan fogalmazott ezzel kapcsolatban Szokolczay Lajos? „És most már itt nem csupán a személyes gyász elviselhetőségéről – a bajon való túllépésről – van szó, hanem a világ és az egyén egybeforrásának drámájáról. A helyi szín – ahogyan korábban a romániai falurombolás okán – egyetemessé váló, az egésyre kiható élményéről. Amikor az angyal fénye, vagy az általa kiváltott képzet tudatosít bennünk valamit: merjünk a testetlen anyagra – a mindent elbíró lélekre – építeni! Aquinói Szent tamás *Summa Theologicá*jában egy egész fejezetet szentelt az angyaloknak. testetlen lényeknek látta őket, akik nemcsak sokkal többen vannak, mint az emberek, de *spirituálisan* tökéletesebbek is.”

Aknay a „létezés mint egyetemes zuhanás”, vagy az élet-halál kifejezhetőségét fedezte föl az angyalmotívumban, melyek azonban nemcsak visszatükröznek, hanem alakítanak is, „mesét” írnak, a személyes sorsot közvetítik, s a ráismerés-élménnyel formálják is azt. A szellemi izgalmat a „látvány és mitológia” együtt adja.

Időközben elkészült az „angyalos könyv”, a nagy életmű-albumot is Novotny Tihamér jegyezte 2009-ben; *Az emlék jelene* címmel P. Szabó Ernő írta-szerkesztette a pécsi kiállítás katalóguskönyvét. 2013-ban Nagy Márta publikálta az *Aknay és az ikon* című, az angol nyelvű válto-

zattal együtt kis könyvvé formált tanulmányt, s ugyancsak Nagy Márta írta az *Aknay János Csend-történetei* című, szintén könyvformában és angol nyelvű változatával együtt napvilágot látott tanulmányt arról a 12 Aknay-festményről, melyen a művész Jézus életének üdvtörténeti fordulópontjait jelenítette meg az *Angyali üdvözlet*től a *Mennyei Jeruzsálem*ig. A művészettörténész szigorú következetességgel végzi el a festmények ikonográfiai leírását: az adott jelenethez felidézi az evangéliumi szöveget, majd röviden ismerteti a képen azonosítható szereplőket, történéseket, valamint szimbólumokat. Sorrendben a következő mozzanatokot mutatja be a sorozat: *Angyali üdvözet*; *Háromkirályok*; *Jézus megkeresztelkedése* („Ez amaz én szerelmes fiam”); *Hegyi beszéd*; *Lázár föltámasztása* („A ki hisz én bennem, ha meg is, él”); *Jézus bevonul Jeruzsálembe*; *Utolsó vacsora*; *Krisztus Pilátus előtt* („Az én országom nem e világból való”); *Kereszt*; *Feltámadás*; *Ítélező*; *Mennyei Jeruzsálem*.

AKNAY JÁNOS CSEND-TÖRTÉNETEI
NAGY MÁRTA KÖNYVE

Balassi Kiadó – Innoart Galéria
Budapest – Szentendre, 2015.
(angol nyelven is), 100 old.

Az első 25 oldalas leírást hasonló terjedelmű elemzés-értelmezés követi. Nagy Márta megállapítja: Aknay János „szűkszavúan, de jól érthetően fogalmaz. Jézus-történetei könnyen, szinte egyetlen pillantással átfoghatók, a jelenetek jól olvashatók, olyanok, mintha gyermek-Bibliához készített illusztrációk lennének. Annak is megfelelnek, de látszólagos egyszerűségük mögött a szemlélő fölfedezheti az evangéliumi történetek egyéni és mély értelmezését. A művész ezen szándékára utal már az a tény is, hogy a bibliai történeteknek nem szöveghű megjelenítésére törekedett. Ezekre kiemelt motívumokkal, jelzésszerűen utalt” – elmaradt pl. az *Angyali üdvözet*től a reneszánsz iko-

nográfiai hagyomány óta rögzült virág és könyv (de a hortus conclususra is csak alig észrevehető áttételekkel utalnak a jelzésszerűen föltűnő épületelemek); a megkeresztelésnél csak a lecsorgó vizet látjuk, de magát a Jordán folyót csak sejtjük. Ugyanakkor (a *Feltámadás* és a *Mennyei Jeruzsálem* kivételével) minden képen ott van az angyal: hol közvetlenül Jézus árnyékaként, hol csak a háttérből tűnik elő a szárnya. (A *Megkeresztelés* és az *Utolsó vacsora* képeken a szentlélek-galamb helyettesíti az angyalt – maga a galamb is angyalszerű alak itt.) Ezek az angyalok tudatosan szolgálják a két világ (égi és földi) közötti átmenet és folyamatos kapcsolat megjelenítését: az angyalok Isten küldöttei, a földi világban az isteni jelenléte képviselik.

S hogy miért van szükség Jézus mellett is az angyalok jelenlétére? – erre Máté evangéliuma hamar megadja a választ: „És ímé angyalok jövének hozzá és szolgálnak vala néki.” (Mt4,11) Az angyalok tehát mindvégig segítették Jézus földi működését. Nagy Márta pontosan azonosítja az angyalt említő evangéliumi szöveghelyeket – köztük pl. a Pilátus előtti jelenettel, amikor maga Jézus említi az égi lényeket: „Avagy azt gondolod-é, hogy nem kérhetném most az én Atyámat, hogy adjon ide mellém többet tizenkét sereg angyalnál?” (Mt26,53) S a művészettörténész okos észrevétele a következő: míg korábbi munkáin Aknay János azzal jelölte az angyalok egyszerre két világhoz tartozását, hogy arcukat függőlegesen két részre osztotta, itt az angyalok testét kettőzte meg (mintegy komplementer színekkel megjelenített sziluettet festett mögéjük – Aknay térábrázolását pedig egyébként sem a centrális, hanem mindig a színperspektíva irányítja). A Jézus megkeresztelését és az Utolsó vacsora jelenetét bemutató képeken azért nincsen szükség az angyal direkt ábrázolására, mert az égi szféra közvetlenül nyilatkozik meg: a fehér fénysugár mindkét esetben „az égi szféra vizualizálása”.

Noha sorozatában elsősorban a földi történeket ábrázolta a festő, az égi világ megnyilatkozásáról van szó a földi ember számára. Jézus evilági megjelenése a két világ találkozásának tere és ideje. S mivel megnyilatkozásról van szó, Aknaynak nem elmesélnie kellett, hanem érzékelhetővé, felismerhetővé tenni. Ezt sikerült megoldania a szimbolikus formákkal, a pusztá színekkel (a fény eseményeivel), illetve „a teremtés első hangjával”: a csönddel.

Aknay János *Jézus élete* című kiállítása Szegeden, Szolnokon, Egerben, Gyulán és Hódmezővásárhelyen is látható tavasztól. Nagy Márta: *Aknay János Csend-történetei* című könyvét 2015 november végén, Budapesten, a Párbeszéd Házában mutatták be, legújabb bemutatóját pedig március 22-én Szentendrén rendezték meg.

AKNAY JÁNOS FESTMÉNYEI:
ANGYALI ÜDVÖZLET (FENT); MENNYEI JERUZSÁLEM (LENT)

10 ÉVES LETT A DEBRECENI KÖLCSEY KÖZPONT

„Őseink országot és szabadságot szereztek és hagytak nekünk; illő, hogy mi is szerezzünk, mi is hagyjunk valamit maradékainknak.” A Kölcsey Ferenc *Játékszín* (1827) című írásából való idézetet olvashatjuk a Kölcsey Központ

körfolyosójának falán. A gondolat kifejezi a 2006-ban megnyílt, az ország második legnagyobb, legmodernebb konferencia- és rendezvényközpontja (s a falain belül működő Főnix Rendezvényszervező Kft.) küldetését is. Tíz évvel ezelőtt 4 napos programsorozat várta a Kölcsey Központra kíváncsi közönséget, s most, a tízéves évfordulón a Kölcsey Központ ismét négynapos ünnepre hívta az érdeklődőket, s több mint 5000 néző volt részese az ünnepnek.

Berecz András Kossuth-díjas mesemondó február 25-én „*Láttam a Holdat előttem*” című új meselemezét mutatta be, telt ház előtt. Szintén minden jegy elkelt a február 26-i Daniel Keyes *Virágot Algernonnak* színpadi produkcióra a *Játékszín* előadásában. Az utóbbi 10 év legjobb dalait válogatta Szekeres Adrienn: Magyarország legsokrétűbb popénekesnőjének *Találkozások* című teltházas koncertje február 27-én volt a Nagyteremben. S másnap igazi születésnap parti várta a családokat: 9 órától ingyenes kézműves foglalkozásokkal a körfolyosón, 10 órától családi ringatóval, 11 órától az Alma Együttes koncertjével.

Egy évtized alatt körülbelül 800.000 résztvevője volt az eseményeknek, ebből majdnem félmillióan (498.446 fő) voltak a kulturális események látogatói. 10 év alatt ezernél is több rendezvénynapon mintegy 300 kulturális esemény zajlott a központban. A hazai művészvilágból szintén mindenki megfordult (akár többször is) a Kölcseyben. Néhány név a fellépők sorából: Ákos, Alma együttes, Berecz András, Budapest Bár, Csík Zenekar, Edda, Érdi Tamás, Ferenczi György, Halász Judit, Harcsa Veronika Quartet, Hauser Adrienne, Herczku Ágnes, Horgas Eszter, Kaláka Együttes, Kiscsillag, Koncz Zsuzsa, Lajkó Félix, L'art pour l'art Társulat, Magna Cum Laude, Müller Péter, PG csoport, Presser Gábor, Quimby, Rackajam, Rost Andrea, Szabó Balázs Bandája, Szekeres Adrienn, Tátrai Band, Tompos Kátya és zenekara, Varnus Xavér és Zséda. Több külföldi sztár is muzsikált a házban: fellépett pl. Al Di Meola, Bobby McFerrin, Jan Garbarek, Cesaria Evora, Chick Corea, David Sanborn, Dianne Reeves vagy Rhoda Scott.

Olyan nagyszabású programok helyszíne lett a ház, mint a Tavasz- és Őszi Fesztivál, a Tavasz Tárlat, az Országos Sajtófotó Kiállítás, amely vidéken először

itt látható a fővárosi bemutató után. 2008-ban a Kölcsey Központ először volt a házigazdája a *Kórusmuzsika Európa Nagydíja* versenynek, melyen hat jelentős európai kórusverseny győztese mérthette meg magát. A világ egyik legismertebb nemzetközi kóruszenei eseménynek 2014-ben ismét a Kölcsey adott otthont, mely a Költészeti Fesztivált és a Debreceni Irodalmi Napokat is befogadta. A Bényi Árpád-teremben és a körfolyosón rendezett kiállításoknak köszönhetően évről-évre több tízezer látogató ismerhette meg a művészetet helyi és országos alkotóit. A város komolyzenei életének meghatározó szereplői a Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus – 2016-tól ők is ebben az épületben tartják a koncertjeiket.

Az elmúlt egy évtized alatt a Kölcsey Központ kulturális programjai egyre színesebbé váltak, s az is kiderült, hogy az intézmény valóban multifunkcionális. Alkalmas rá, hogy egy időben több, akár teljesen más profilú rendezvényt is tudjon fogadni. Így a kulturális programok mellett számos üzleti és egyéb rendezvénynek, nagy létszámú konferenciának, kiállításnak és vásárnak is otthont adott. Létszámában ezek közül a konferenciák a legnagyobbak, 800-1000 fős konferenciát is látott már a ház. A skála nagyon széles: a 20-30 fős üzleti találkozóktól a 200-300 fős esküvőkön át az 5-6 ezres látogatottságú kiállításokig terjed.

A Kölcsey Központban zajlott a Magyar Sebész Társaság kongresszusa, a Magyar Kórházszövetség Konferenciája, a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség Plenáris Ülése, az Eskrima Világbajnokság vagy az Utazás Kiállítás. Összesen 1.624 üzleti eseményt rendeztek itt az elmúlt tíz évben; a rendezvények sok esetben több naposak voltak. A rendezvények megoszlását tekintve a legtöbb konferenciát (30,8%) orvosi témában rendezték. A gazdasági témájú rendezvények aránya szintén jelentős volt (14,6%), miként a gyógyszeripari vagy az informatikai témát felölelő konferenciáké (10,8%-ot). Ezt a tudományos (6,9%), mezőgazdasági (4,6%), majd pénzügyi (3,8%) konferenciák követték. A sort a művészeti-oktatási, (2,3%) valamint az egyéb (13,1%) tematikájú rendezvények zárják.

CSALÁDI NAP A 10 ÉVES KÖLCSEY
KÖZPONTBAN (FOTÓ: FŐNIX
RENDEZVÉNYSZERVEZŐ KFT.)

A NÉZŐ • PONT TÁMOGATÓI ÉS ELŐFIZETŐI

BODÓ ISTVÁN és felesége – Debrecen
Ceze Út- és Mélyépítő Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. –
Debrecen – CZENTYE JÁNOS
DEBRECENI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT
KAPITÁLIS KFT. – Debrecen
MÁTÉ LÁSZLÓ – Debrecen
FORMULA HOLDING KFT. – Sántha Antal – Hajdúböszörmény
SZABÓNÉ PAPP IBOLYA – Szekszárd
SER–MÜLLER KFT. – Serfőző Attila – Debrecen, Hajdúböszörmény
Dr. Szelekovszky Sándor és családja – Mályinka
TIT STÚDIÓ EGYESÜLET – Budapest

www.tit.hu

BAKONSZEG

Fenyvesvölgyiné
Tóth Mária Zsuzsanna

BÁRÁND

dr. Palástiné
Deli Elvira

BERETTYÓÚJFALU

Bihari Múzeum
és Sinka István Városi Könyvtár

BUDAPEST

dr. Bolvári-Takács Gábor
Honvéd Együttes Nkft.
Magyar Táncművészeti Főiskola
dr. Feledy Balázs
dr. Koncz Gábor,
Palásthy Lajos
(Kisgrafika Barátok Köre),
Szabó Magda Szellemi Örökségéért
Alapítvány
dr. Szurmainé Silkó Mária

DEBRECEN

Bényi Árpádné, Bereczki Gizella, Bothné Dóra és Both Tibor, prof. Csohány János, Erdélyi Márta, Hegyi Rezsóné, Holló Lászlóné, dr. Juha Enikő, Juha Richárd, Kiss József és felesége, Koncz Tibor (Civis Art Képkerekezés), Koós Károly Művészeti Szakközépiskola, Korompai Balázs és Korompainé Mocsnik Marianna, Kovács István (Egri Borozó Borbarát Galéria), dr. Kövér József, dr. Krénné Cserép Zsuzsanna, dr. Kurucz Márta, dr. Lenkey Béla (KLTE Baráti Köre), Magyar né Ember Mária, Májer István, Maksai János és családja, dr. Matolcsi Lajos, dr. Nagy Attila és felesége (UroPath Bt.), Nagy Krisztina, Nuridsány Éva, dr. Ötvös László és családja, dr. Papp Gyula, dr. Péter-Szarka Dávid, Piskóty Teréz, dr. Takács Erzsébet Ildikó, Szabó András, dr. Tar Károly és T. Szoboszlai Katalin, Rózsa János és R. Ponz Mária, Tamás-Kis Andrásné, Tímár Tamás (TTPlay Kft.), Turcsányi Béla, prof. em. Ujváry Zoltán, Várkonyi Zsolt, dr. Virágh Mária.

DERECSKE Koncz Sándor és családja	KONYÁR Szónyi Sándor és felesége
EGER Dr. Kődöböcz Gábor	MÁLYINKA Dr. Szelekovszky Sándor és családja
HAJDÚBÖSZÖRMÉNY Hajdúböszörmény Város Önkormányzata Kiss Attila polgármester Molnár Pál Pál Nagy Balázné, Sántha Antal (Formula Holding Kft.), Szabadhajdú Közművelődési Média és Rendezvényszervező Nkft. Takács László (Hajdúböszörményi Művészeti Megálló Galéria), Tarczy Péter	MÁTÉSZALKA Szatmári Múzeum dr. Cserenyák László
ÉGERSZÖG Tóth György	MIKEPÉRC Wass Albert Közösségi Ház és Könyvtár – Integrált Közösségi Szolgáltató Tér
ÉRD Skornyák Ferencné Turner Zsuzsanna	MISKOLC Varga József
GÖMÖRSZŐLŐS É. Kovács László Gömörszőlős Község Önkormányzata Tompá Mihály Gömöri Kulturális Egyesület	MOHÁCS Imolay dr. Lenkey István, Hegyibeszédesek Baráti Társasága
GYULA Póka György	MONOR Koday László
HAJDÚDOROG Görög Demeter Művelődési Ház	NAGYRÁBÉ Balogh Gyula
HÓDMEZŐVÁSÁRHELY Hézsó Ferenc és felesége	NYÍREGYHÁZA Csordásné Szikora Erzsébet
KESZTHELY Dr. Sólyom Sándor	PANNONHALMA Gaál András és felesége
KOMÁROM Orbán Irén és családja	SZARVAS Baginé Tóth Erika
	SZEKSZÁRD Illyés Gyula Megyei Könyvtár, Szabóné Papp Ibolya
	TISZADADA Boncsér Árpád

TARTALOM

<i>Absztrakt</i> (Műtermi noteszlapok Uzonyi Ferenc képei előtt)	129
Expresszív lélekaktok: Uzonyi Ferenc absztraktjai	131
Nagybánya és Vaja elképzelt valóságai (<i>Dudás Gyula festőművész emlékkiállítás</i>)	132
„3 kortárs” kiállítása Tiszadadán (<i>Holló László – Vencsellei István – Boncsér Árpád</i>)	138
„Érezni a rügyek bőre alatt, hogy megnesszen az idő” (<i>Czentyéné Zolnai Irén kiállítása Hajdúdorogon</i>)	144
Komizsár János képzőművészeti gyűjteményei Máriapócon	146
Gaál András jubileumi kiállítása Csíkszeredában	148

KÉPES KULTURÁLIS ÉS MŰVÉSZETI HÍREK

A Fresh Art 8. Stuttgartban; A Matikcsa-kör a vajai Rákóczi-ünnepen; Grotzesk festmények farsangja; Alkotó pedagógusok tárlata; Lukács Gábor 60. jubileumi kiállítása; Magyar keresztmetszet Kárpátaljáról; Könyvtári tárlókiállítás dr. Nagy Attila új képeslapjaiból; Jubileumi <i>Néző • Pont</i> -est; Történelmi pipák; En? Mi? Te!; Sodródás '16; Torok Sándor emléktárlata; Mesterek és tanítványok; Az eltűnt idő nyomában; 12 féle-képp; Mesés Székelyföld; Mi ketten, „tarkabarkák”	152
---	-----

MARGÓ ÉS VENDÉGSÉG

<i>Dusa Lajos</i> : Európa – Euróka (<i>Baráth Pál kiállítása</i>)	168
<i>Sziki Károly</i> : Haiku hajnalodik (<i>bolond töredékek</i>)	171
<i>Ványai Fehér József, Tar Károly, Nagy Gábor Miklós, Súlyom Sándor</i> versei és tárcái	175
<i>P. Szabó Ernő</i> a XXV. Debreceni Tavasz Tárlatról	185
<i>Fodor Menta</i> : Égerszögi impressziók – <i>Tóth György</i> fotográfiáival	188
A Magyar Örökség Díjas <i>É. Kovács László</i> és <i>Gömörszőlős</i>	192
<i>Faggyas István</i> és <i>Ötvös László</i> versei	195
Nemzet – Sors – Identitás (<i>Tanulmánykötet a 60 éves Bertha Zoltán tiszteletére</i> ; <i>Bertha Zoltán portréja</i>)	200
<i>Művészet és Barátai; Kisgrafika; Exlibris</i> és modern képkultúra; <i>Kossuth papja</i> ; „A színház fütve leend”; <i>Jókai Mór Prologja</i> ; <i>Tóth Dénes Árpád</i> : Avantgárd és hagyomány; Dráma és színpad; Írók – levelek; <i>Szakolczay Lajos</i> levelesládája; <i>Nagy Gáspár</i> verse; <i>Aknay János</i> kiállítása Csíkszeredában; <i>Aknay János Csend-történetei</i> ; 10 éves a debreceni Kölcsey Központ	210

A <i>Néző • Pont</i> támogatói és előfizetői	238
--	-----